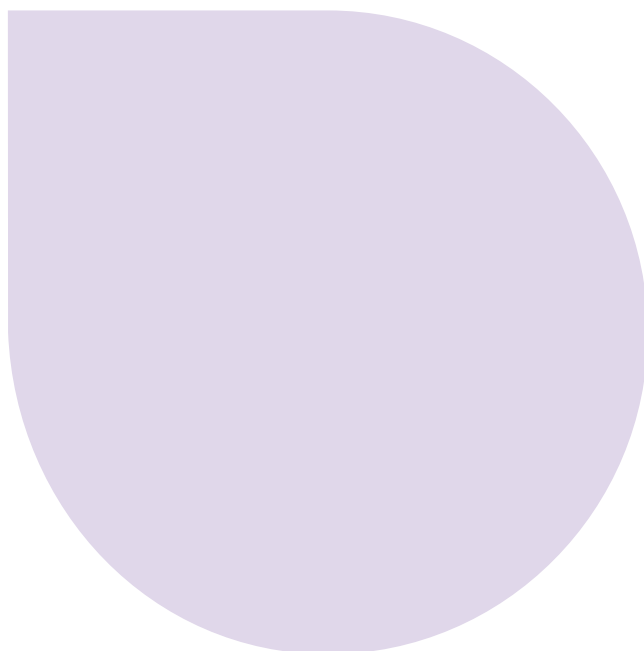
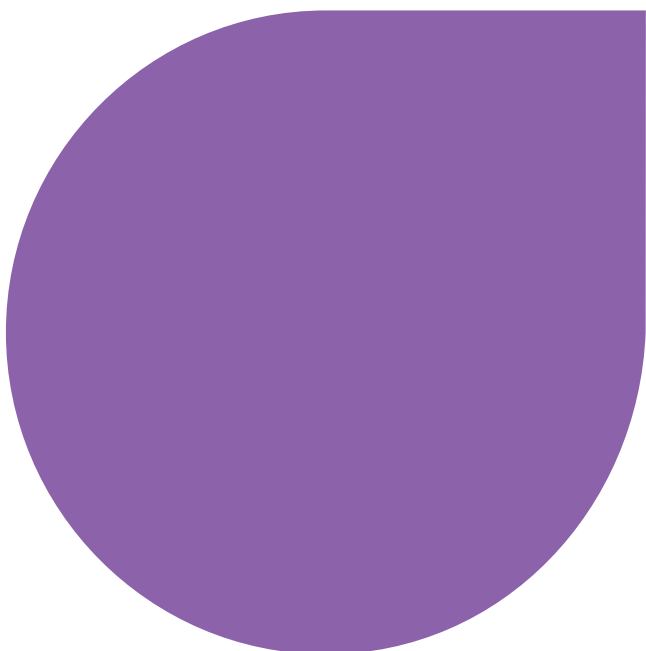
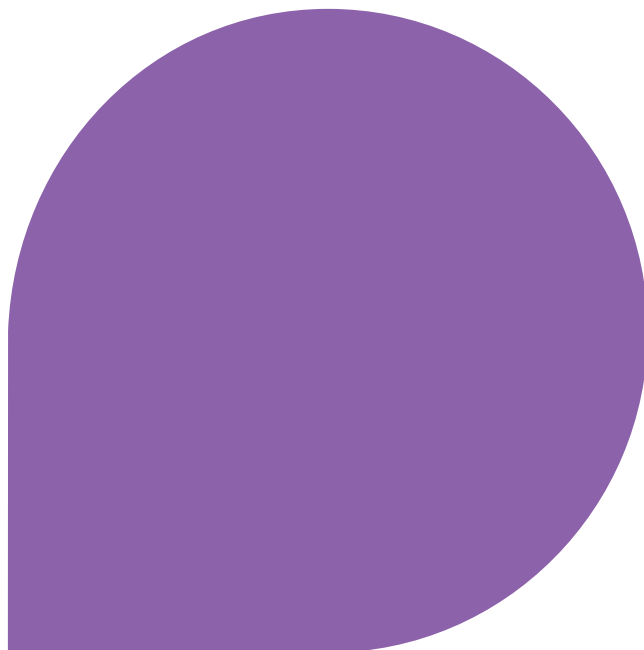
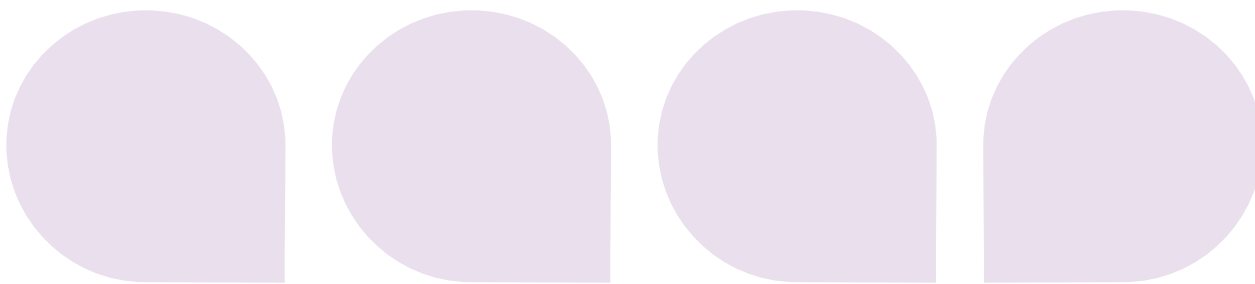

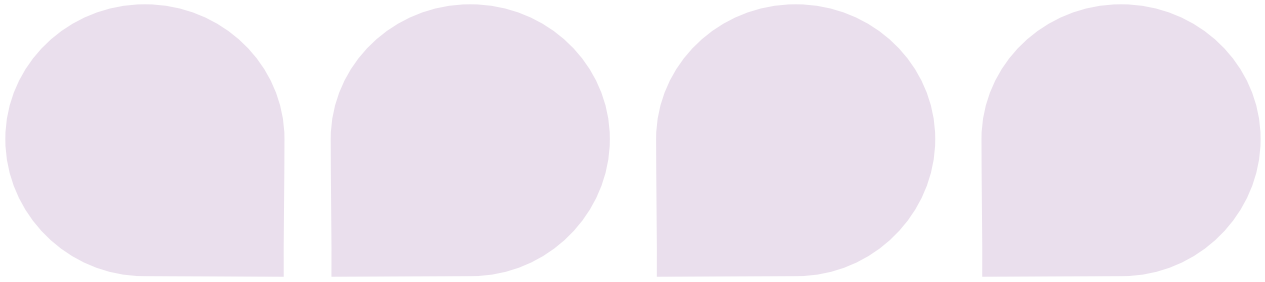
Riksantikvarieämbetets årsredovisning 2013

Riksantikvarieämbetet 2014
Box 5405, 114 84 Stockholm
Telefon 08-5191 8000
registrator@raa.se
www.raa.se

Bild, framsida: Arkeologen Anton Seiler undersöker ett stolpfundament, Gamla Uppsala. Foto: SAU.
Övriga bilder: Riksantikvarieämbetet och Kulturmiljöbild.
Upphovsrätt enligt Creative Commons licens CC BY, erkännande 2.5 Sverige
<http://creativecommons.org/licenses/by/2.5/se>
Bilderna är beskurna.
Form: Jupiter Reklam AB

Förord

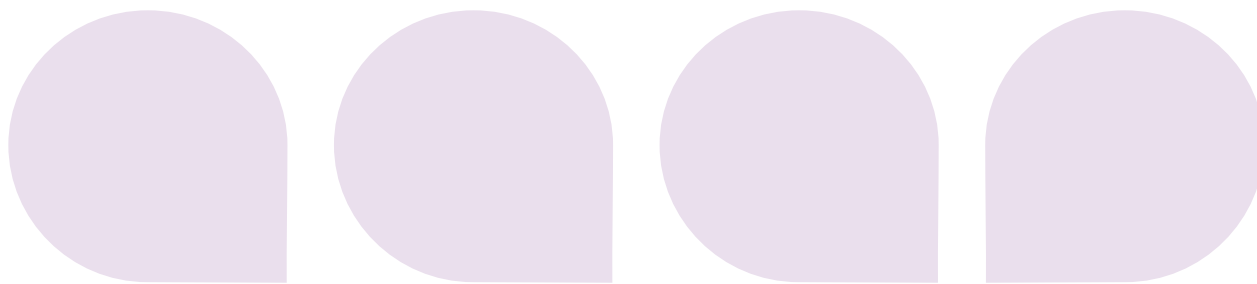
Riksantikvarieämbetet har en lång historia som speglar samhällsutvecklingen och synen på kulturarvets betydelse under närmare 400 år. Det offentliga kulturarvsarbetet har förändrats från en tonvikt på den fysiska kulturminnesvården till dagens helhetssyn på kulturarvet som en resurs i samhällsutvecklingen. Trender och förändringar i omvärlden innebär nya utmaningar för kulturarvsarbetet och medför att högre krav ställs på Riksantikvarieämbetets förmåga att tydligt för-

medla sitt uppdrag och förklara varför det är väsentligt idag och i framtiden.

Under 2013 har Riksantikvarieämbetet genomfört ett förändrings- och förnyelsearbete. Arbetet har syftat till att öka myndighetens förmåga att genomföra och kommunicera sitt uppdrag. En del av arbetet har handlat om att hantera konsekvenserna av regeringens beslut om att avskilja den arkeologiska uppdragsverksamheten och överföra den till Statens historiska museer från den 1 januari 2015.

De nya nationella mål för kulturmiljöarbetet som riksdagen beslutade i bred enighet 2013 står nu i fokus för förnyade insatser i ett offensivt och angeläget kulturmiljöarbete, där Riksantikvarieämbetet har en ledande roll.

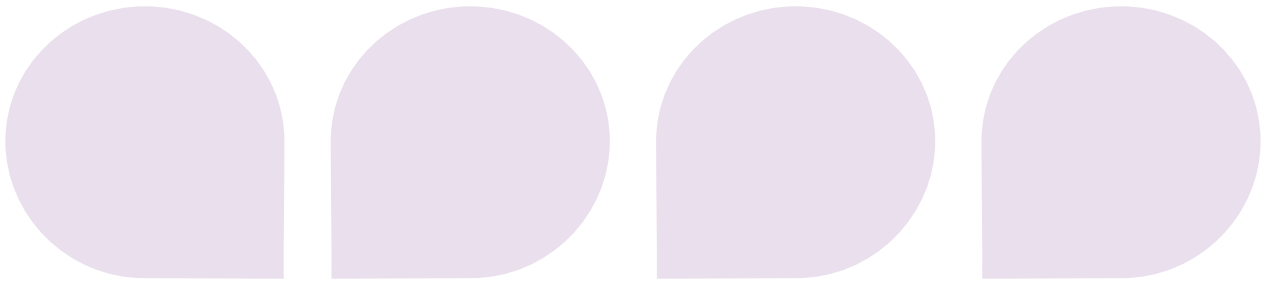
Lars Amréus
Riksantikvarie

Förkortningar

Förkortningar

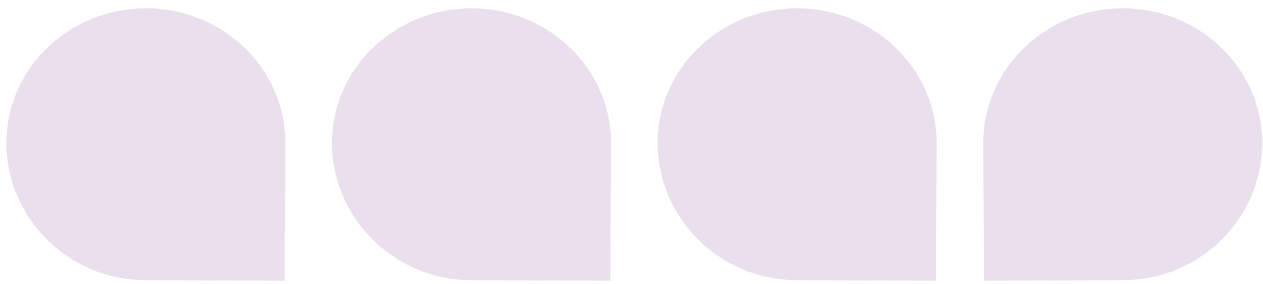
BBR	Bebyggelseregistret
DAP	Digital arkeologisk process
EAC	European Archeological Councils
FMIS	Fornminnesinformationssystem
GIS	Geografiskt informationssystem
HaV	Havs- och Vattenmyndigheten
KML	Lagen (1988:950) om kulturminnen m.m.
K-samsök	Informationsstruktur för digital kulturarvsinformation
PBL	Plan- och bygglagen
SBM	Statliga byggnadsminnen
SMT	Svensk Museitjänst
Unesco	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
UV	Riksantikvarieämbetets arkeologiska uppdragsverksamhet

Ordlista

Ordlista

Co2ol Bricks	Climate Change, Cultural Heritage & Energy Efficient Monuments
Digisam	Riksarkivets samordningssekreteriet för digitalisering
FlickrCommons	Social webbsida för bl.a. presentation av bilder
Fornsök	Riksantikvarieämbetets, Statens maritima museers och Sjöfartsverkets databaser med fornlämningar Humanosteologiska Analys/bestämning av benmaterial från människa
GIS-skikt	Geografiskt informationssystem där informationen läggs i olika skikt för t.ex. vägar, vatten, städer och fastigheter
Invasiv art	En art som introducerats utanför sitt ursprungliga utbredningsområde och som åstadkommer skada
Kringla	Riksantikvarieämbetets samsöksfunktion för kulturmiljöinformation
Kulturmiljövårdsanslaget, KMV	Anslaget 7:2, bidrag till kulturmiljövård
Platsr	Riksantikvarieämbetets webbverktyg för att allmänheten ska kunna presentera en plats med historia i text, bild och med film
Reviewed papers	Artiklar som genomgått granskning av en forskningskommitté
Samlingsforum	Nätverk för alla som arbetar med samlingsförvaltning
Wikimedia	En stiftelse som står för driften av Wikipedia
Wikipedia	Ett gratis uppslagsverk på internet som skapas av användarna

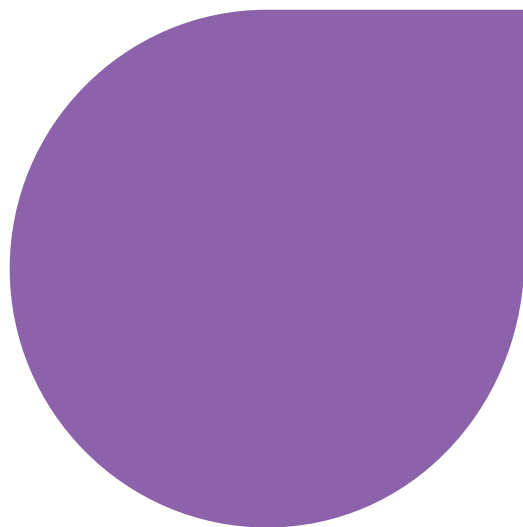
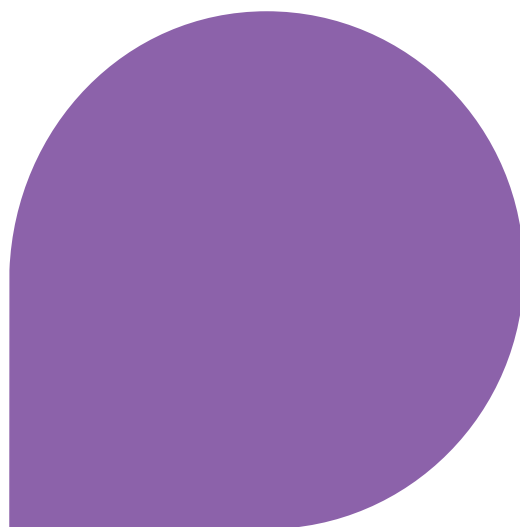
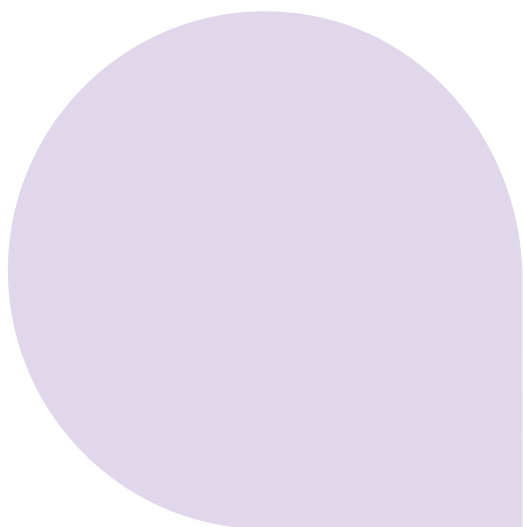
Resultatredovisning

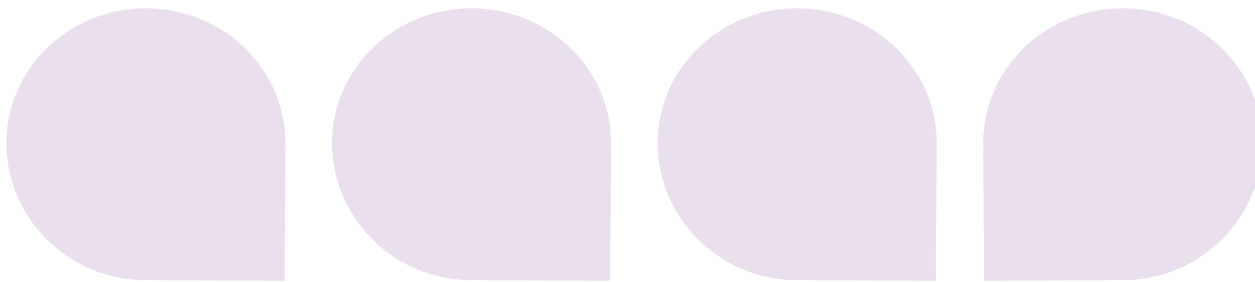
Insatsområden	6
Inriktning och samordning	6
Sektorforskning	8
Kulturminnen.....	12
Samhällsbyggnad.....	18
Kulturmiljövårdsanslaget	25
Kulturarvsförvaltning	32
Svensk Museitjänst	35
Fastigheter och besöksmål	36
Informationsförsörjning.....	42
Arkeologisk uppdragsverksamhet	54
Övrig redovisning.....	58

Finansiell redovisning

Sammanställning över väsentliga uppgifter	71
Resultaträkning.....	72
Balansräkning	73
Ansvarsförbindelser.....	74
Anslagsredovisning	75
Redovisning mot inkomsttitel	75
Redovisning av beställningsmyndiganden i årsredovisningen.....	75
Villkor för anslag	76
Tilläggsupplysningar och noter	77

Resultatredovisning

Insatsområden

Inriktning och samordning

Detta görs inom Inriktning och samordning

Arbetet handlar om att ta fram underlag för myndighetens övergripande inriktning, samordna vissa övergripande frågor och driva samverkan.

I området ingår två särskilda anslagsposter. Det ena är anslag till forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet (utgiftsområde 17, anslag 1:4, ap.10), som används för att initiera och stödja tvär- och mångvetenskaplig forskning och kunskapsuppbbyggnad som är av betydelse för kulturmiljöområdet. Det andra rör anslag för lönebidrag och administrativt stöd och liknande inom ramen för det arbetsmarknadspolitiska programmet *Kulturarvslyftet* (utgiftsområde 14, anslag 1:4, ap. 2). Syftet är att erbjuda utvecklande arbetsuppgifter inom kulturarvssektorn till personer som varit frånvarande från arbetsmarknaden en längre tid. Kulturarvslyftet redovisas utförligt i en separat rapport.

Mål

De strategiska ställningstaganden som utgör förutsättningar för myndighetens arbete har utvecklats och kommunicerats.

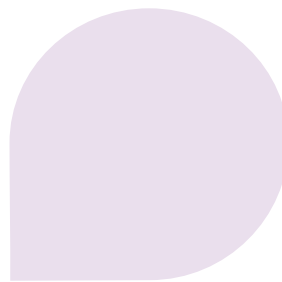
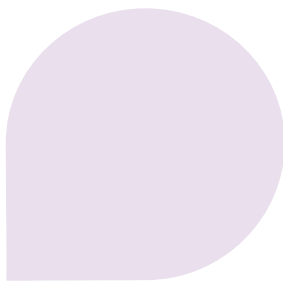
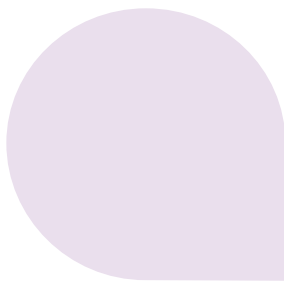
Sammanfattning och måluppfyllelse

Utvecklingsarbete och verksövergripande frågor

Riksantikvarieämbetets samverkan med länsstyrelserna har fortsatt att utvecklas utifrån den modell som etablerats. Myndigheterna har genomfört insatser inom tillsyn och överinseende. De övergripande resultaten av samverkan är flera; en större insikt om respektive myndighets ansvar och roll, en bättre dialog och därmed en mera effektiv hantering av gemensamma frågor.

Utvecklingssamverkan har fördjupats och utvidgats under året. En ny och tredje överenskommelse om regional utvecklingssamverkan har ingåtts mellan Landstinget Västernorrland, Länsstyrelsen i Västernorrlands län och Riksantikvarieämbetet. Riksantikvarien har diskuterat kulturmiljöarbetets inriktning, organisation och ansvarsfördelning med politiker i såväl Region Skåne som i Västra Götalandsregionen. Ett flertal aktiviteter har inletts och genomförts under året, t.ex. *Arena 49*, en mäsas om kulturmiljöarbete med bl.a. kommunerna i Västra Götaland som utställare.

Tillsammans med Myndigheten för kulturanalys har arbete inletts för att kunna ta fram relevant kulturmiljöstatistik.

För forskning och utveckling (FoU) har 14,7 mnkr fördelats. Verksamheten har pågått inom Riksantikvarieämbetets FoU-program 2012–2016 för kulturmiljöområdet.

Genom Kulturarvslyftet betalade Riksantikvarieämbetet ut cirka 16 mnkr under 2013. Sedan 1 februari 2012 har det kommit 201 ansökningar. Av dessa startade 70 projekt under 2012 och 63 projekt under 2013. Under perioden 1 februari 2012 till 4 december 2013 har 351 personer fått en utvecklingsanställning inom Kulturarvslyftet.

Internationell samverkan

Deltagande i internationellt samarbete och EU-anknutna nätverk bidrar till en stärkt omvärldsbevakning och ger ökade möjligheter att bidra till utvecklingen av kulturarvsarbetet.

Engagemanget i styrelsen för European Archaeological Council (EAC) har fortsatt. Publikationen från EAC:s årliga möte 2012 i Paris, Frankrike – *Who cares? Perspectives on Public Awareness, Participation and Protection in Archaeological Heritage Management* – har tryckts och presenterats på det årliga mötet 2013 i Saranda, Albanien. Vid detta möte deltog Riksantikvarieämbetet tillsammans med länsstyrelsen i Skåne.

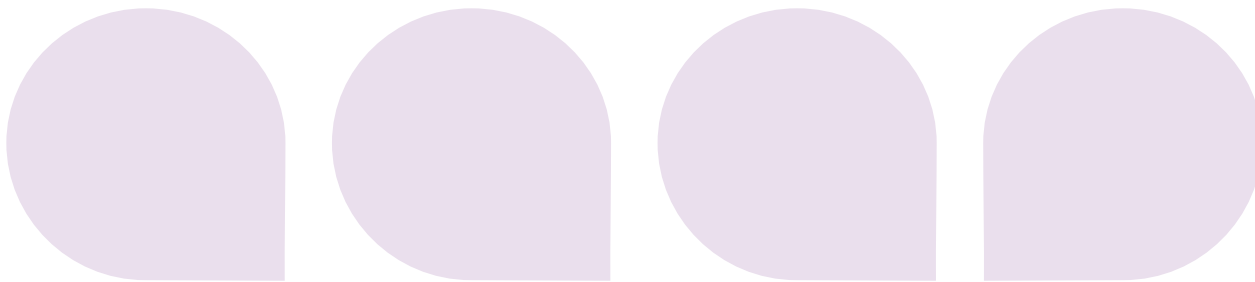
Riksantikvarieämbetet deltog i den årliga konferens som genomförs inom ramen för nätverket

European Heritage Heads Forum. Konferensen hade temat *Cooperation with the NGO-sector*. Dessutom omprövades nätverkets fortsatta arbete och organisation. Detta resulterade i att ett permanent sekretariat inrättas. Genom bättre kunskapsutbyte och samverkan ska arbetet med kulturarvsfrågor i Europa stärkas.

De nordiska riksantikvariernas årliga möte hölls på Grönland där samverkan kring ekosystemtjänster och världsarv diskuterades. Diskussioner fördes också kring Östersjösamarbetet och arbetet med hållbar stadsutveckling i de olika länderna.

Inom nätverket *Monitoring Group for Culture Heritage in the Baltic Sea States* har ett förändringsarbete genomförts. En ändrad organisation har etablerats med tydligare ansvarsfördelning mellan länderna. Verksamheten har förnyats med en nyinrättad Working Group of 20th Century Cultural Heritage.

Riksantikvarieämbetet har medverkat i planering och genomförande av konferensen *Cultural Heritage and the EU 2020 strategy – towards an integrated approach* under det litauiska EU-ordförandeskapet. Konferensens syfte var att lyfta fram kulturarvsrådets tvärssektoriella karaktär och möjligheterna att bidra till andra politikområden.

Sektorsforskning

Mål

Forsknings- och utvecklingsverksamhet förtydligar och stärker de historiska och humanistiska perspektiven i arbetet för en hållbar samhällsutveckling. Forsknings- och utvecklingsmiljöer identifieras samt ger kulturarvsområdet och angränsande samhällssektorer kraft och inspiration att arbeta långsiktigt för fortsatt förändringsarbete.

Genom bidrag till forsknings- och utvecklingsprojekt förses kulturarvsarbetet med relevant kunskapsutveckling inom sektorn. Anslaget stimulerar till att forskning om kulturarv och kulturmiljö är ett levande forskningsområde i många akademiska miljöer. Beviljade projekt ingår i *Riksantikvarieämbetets FoU-program 2012–2016 för kulturmiljöområdet*.

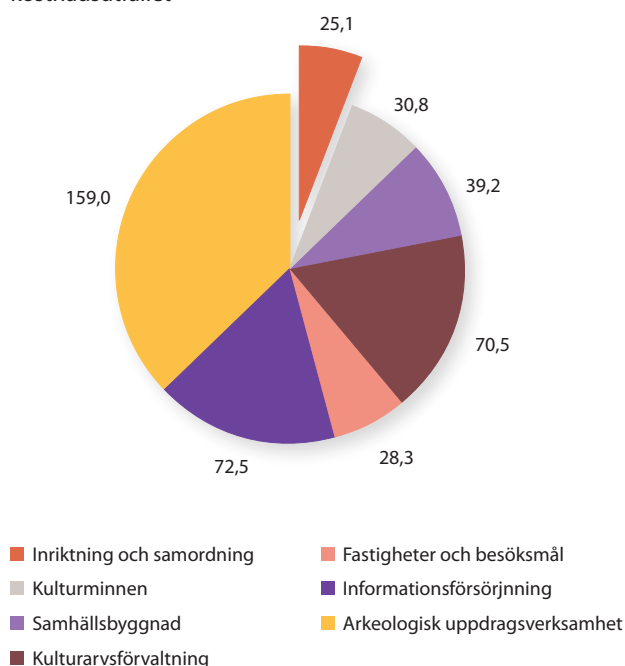
Program och prioriteringar

Strategier och prioriteringar för årets FoU-satsningar formuleras i Riksantikvarieämbetets FoU-program 2012–2016 för kulturmiljöområdet. FoU-programmet innehåller sex forskningsteman med behovsstyrd efterfrågan av tillämpad forskning för kulturmiljöområdet.

FoU-programmets sex forskningsteman är:

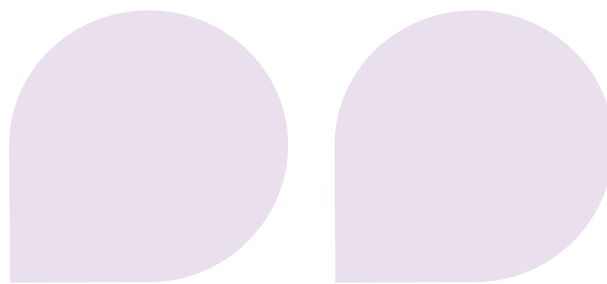
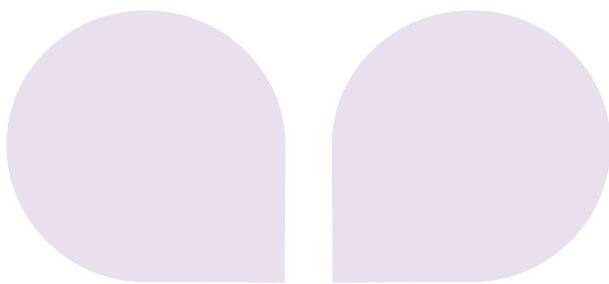
1. Kulturarvets betydelse
2. Tillståndet för kulturarvet
3. Förutsättningar för kulturarvsarbetet
4. Samverkan och dialog med andra aktörer och civila samhället
5. Kulturarvsinformation
6. Styrmedel

Diagram 1. Insatsområdets andel av det totala kostnadsutfallet

Under året planerades 2014, parallellt med att projekt som beviljats anslag för 2013 genomfördes. I en riktad utlysning inför anslagsåret 2014 prioriterades tema 3–6. Dessa teman har haft ett mindre söktryck i föregående utlysning och hittills färre antal beviljade projekt. Särskilt efterfrågas ansökningar som belyser följande frågor:

- Hållbar tillväxt och innovation, hållbar samhällsbyggnad, risk- och katastrofberedskap och forskningsöversikter av internationell forskning.
- Mångfald: Forskning som utvecklar och ringar in utmaningar kring hur mångfaldsperspektiv kan omsättas i det praktiska kulturarvsarbetet

bl.a. i förvaltning, informationsprocesser och digitala system.

- Digital information med användarstudier.

Den gemensamma utlysningen mellan Naturvårdsverket och Riksantikvarieämbetet inom området *Integrerad natur- och kulturmiljövård för en levande fjällvärld* öppnades en andra gång. Den ingår i Naturvårdsverkets satsning på forskning för miljö-kvalitetsmålet Storslagen fjällmiljö. Detta är en strategisk forskningssamverkan mellan myndigheterna kring natur- och kulturmiljövården.

Finansierade projekt och insatser

Under 2013 genomfördes det andra programåret, där anslaget fördelats till 35 projekt som stödjer kulturmiljöarbetet med metodutveckling och ny kunskap. Dessutom har utredningar och utvecklingsinsatser för att utveckla FoU-programmets forskningsmiljöer gjorts. Flest projekt, har beviljats i tema 1. *Kulturarvets betydelse* och 2. *Tillståndet för kulturarvet*. Det är teman som rör kulturmiljöområdets kärnfrågor. Det är också här som söktrycket varit som störst. Intresset kring programmets övriga teman har ökat.

Samverkan kring naturvård och kulturmiljövård är viktig och gemensamma forskningsinsatser är betydelsefulla för att skapa nya kopplingar mellan humaniora och naturvetenskap. Projekt från tidigare programperioder har avslutats och anslagsfördelningen är koncentrerad till projekt inom FoU-program 2012–2016.

Liksom tidigare genomfördes de flesta projekten externt vid universitet och högskolor. Flera projekt, utredningar och utvecklingsarbeten utfördes också vid Riksantikvarieämbetet av och med externa forskare. Liksom tidigare hanterades även ett mindre

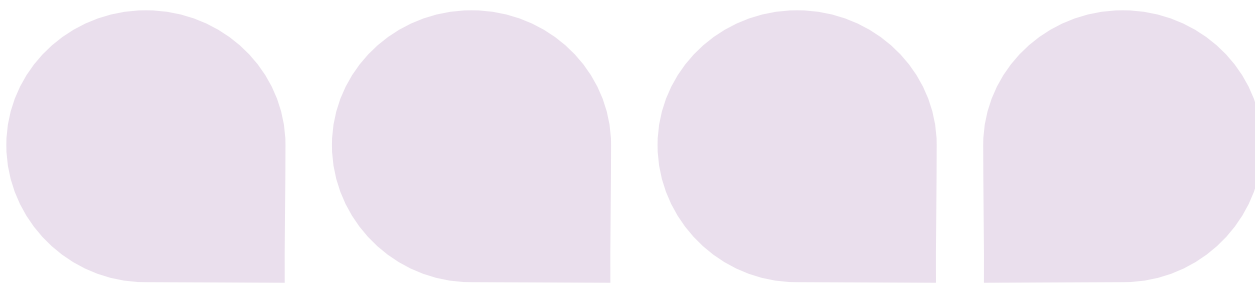
Tabell 1. Redovisning av projekt i relation till FoU-programmets teman

Kategori	2013		2012	
	Antal	Belopp	Antal	Belopp
Påbörjade projekt 2001–2005	1	59	1	54
Påbörjade projekt 2006–2011	1	180	7	3 152
1. Kulturarvets betydelse	5	3 527	6	3 268
2. Tillståndet för kulturarvet	8	2 964	10	3 144
3. Förutsättningar för kulturarvsarbetet	5	1 822	5	1 240
4. Samverkan och dialog	2	965	0	0
5. Kulturarvinformation	5	972	4	897
6. Styrmedel	5	2 007	2	1 336
7. Integrerad natur- och kulturmiljövård	1	500	0	0
Summa projekt	33	12 996	35	13 091
Kommunikation, utveckling, adm		1 700	0	1 960
Anslaget totalt		14 696		15 051

Tabell 2. Fördelning till olika mottagare

Mottagare	2013		2012	
	Antal	Belopp	Antal	Belopp
Museer	2	500	1	70
Länsstyrelser	2	1 414	2	500
Universitet/högskolor	15	7 813	15	8 981
Forskningsinstitut	2	219	5	420
Stiftelser	0	0	0	0
Byggnadsvårdsskolor	0	0	0	0
Övriga	3	1 911	2	1 186
RAÄ, extern medverkan*	9	1 139	10	1 934
Kommunikation, utveckling, adm		1 700	0	1 960
Totalt	33	14 696	35	15 051
Kostnad tkr		2 044		2 280

Tabellerna 1 och 2 avser det femåriga programmet som omfattar perioden 2012–2016. 2012 var år 1 i programmet. Det förra FoU-programmet omfattade 2006–2010/11 och med en annan tematisk indelning och andra mål och prioriteringar.

antal projekt vid kulturinstitutioner och forskningsinstitut.

Utvecklingsarbete

Europeisk samverkan har vidareutvecklats inom *Joint Programming Initiative for Culture Heritage and Global Change* där Riksantikvarieämbetet kommer att delta i en kommande forskningsutlysning. Vidare har en inledande kartläggning av forskningsområden gjorts för att identifiera inom vilka fält det finns ett behov av gemensam europeisk forskning.

Under året har utvecklingsarbetet och stödet från FoU kring framtiden för runforskningen och runvården fortsatt

Systemutveckling

Det är viktigt att föra ut den forskning som har finansierats med anslaget. Under 2013 har därför en systemutveckling genomförts. Målet är att samtliga FoU-projekt från 2001 till i dag ska presenteras med uppgift om utgivna publikationer och vetenskapliga rapporter.

Forskningskommunikation

I enlighet med FoU-programmet 2012–2016 ska resultaten av genomförda projekt och övriga insatser publiceras och bli kända av verksamma inom kulturmiljöområdet.

I en riktad satsning har forskningsresultat från föregående programperiod förts ut.

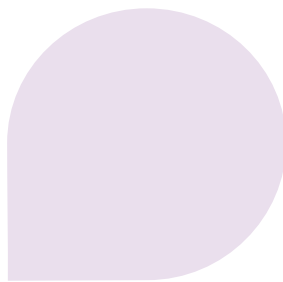
- Rapporten *Mångvetenskapliga möten för ett breddat kulturmiljöarbete* presenterar projektens mångsidighet och bredd. I en förteckning finns kortfattade presentationer av programperiodens samtliga 117 beviljade projekt. Publikationen har spridits till verksamma i

kulturmiljöarbetet nationellt, regionalt, till politiker och forskare.

- Mångvetenskapliga möten för ett breddat kulturmiljöarbete. Riksantikvarieämbetets FoU-verksamhet från programperioden 2006–2010/2011. ISBN 978-91-7209-669-1
- Alum-treated archaeological wood. Characterization and re-conservation. ISBN 978-91-7209-668-4
- Medborgare, kulturmiljö och planering. Ett kvantitativt angreppssätt på medborgardeltagande. ISBN 978-91-7209-619-6

Resultat från finansierade FoU-projekt utgivna av externa förlag eller universitet:

- Att skapa plats och göra rum – Landskapsperspektiv på det historiska värdets betydelse och funktion i svensk planering och miljövård. Meddelande från Institutionen för Kulturgeografi och Ekonomisk Geografi. Lunds universitet. Avhandlingar IX. 2013
- Att verka tillsammans – erfarenheter från gestaltning av offentliga miljöer. Kungliga tekniska högskolan 2013. ISBN 978-91-7501-969-7
- Bebyggelsehistorisk tidskrift Nr 65/2013. Temanummer: Industrierivet idag. ISSN 0349-2834
- Industrisamhällets kulturarv i praktik och forskning – nuläge och framtid. Svenska industriminnesföreningen 2013. ISBN 978-91-637-3072-6
- Katalogen – nyckeln till museernas kunskap? Om dokumentation och kunskapskultur i museer. Umeå universitet 2013. ISBN 978-91-7459-722-6

- Platsens mänskliga berättelser. Universus press 2013. ISBN 978-91-87439-01-8
- Price Formation in Real Estate Markets. Jönköping International Business School 2013. ISBN 978-91-86345-41-9

Seminarieverksamhet

Seminarie serien *Forum för kulturarvsforskning* genomfördes i samverkan mellan Riksantikvarieämbetet, Historiska museet och Stockholms universitet. En temadag arrangerades med seminariet *Sagt men, inte gjort? – genus!* Seminariet lyfte fram hur genus inom kulturmiljövärden och museisektorn uppmärksammas och diskuterade genusarbetets framtidsfrågor inom kulturarvsfältet.

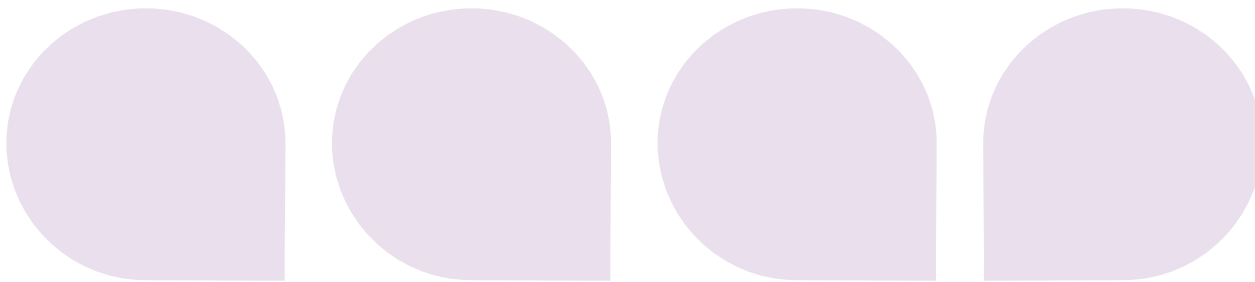
Agrarlämningar i det nutida samhället. Seminarium kring fossila landskap och hur dessa handläggs och värderas. Seminariet sökte svar på frågor som ”Var står vi idag och vilka utmaningar skapar dagens synsätt?”

Höstmötesseminariet *Mångvetenskapliga möten för ett breddat kulturmiljöarbetet* presenterade FoU-rapporten med samma namn. Inbjudna forskare presenterade genomförda projekt.

ICCROM Forum on Conservation Science genomfördes under hösten 2013. Sverige medverkade både i förarbetena och med presentationer under kon-

ferensen. På lång sikt kommer konferensen att ha stor betydelse för utvecklingen inom det konserveringsvetenskapliga området, både internationellt och nationellt.

FoU-program 2012–2016 har fem verksamhetsår och hittills har år 1 och år 2 genomförts med anslagsgivning till FoU-projekt som uppfyller FoU-programmets och de årliga utlysningarnas mål och prioriterade teman. Forskningen är behovsstyrd och beviljade projekt svarar väl mot den kunskapsuppbyggnad som kulturmiljöområdets olika delar efterfrågar. Forskningens karaktär är mångdisciplinär och sektorsövergripande, stödjer och utvecklar kulturmiljöarbetet. En strukturerad dialog för kontakt och erfarenhetsutbyte är upprättad mellan de pågående projekten och verksamma i kulturmiljöarbetet. Resultat av genomförda projekt har redovisats vid seminarier och i publikationer. Sammantaget har FoU-verksamheten kunnat genomföras med resultat som uppfyller FoU-programmets mål och intentioner.

Insatsområde: Kulturminnen

Detta görs inom Kulturminnen

Kulturminnen och kulturmiljöer ska tas tillvara i en hållbar samhällsutveckling. Riksantikvarieämbetets verksamhet innebär omvärldsbevakning, uppföljning och utvärdering, kunskapsuppbyggnad, vägledning i tillämpningen och utveckling av de juridiska styrmedlen. Arbetet sker i samverkan med ett brett spektrum av aktörer – offentliga, privata och ideella – för att ge ett bättre kunskapsunderlag vid lagtillämpning och skapa nya former för delaktighet.

Mål

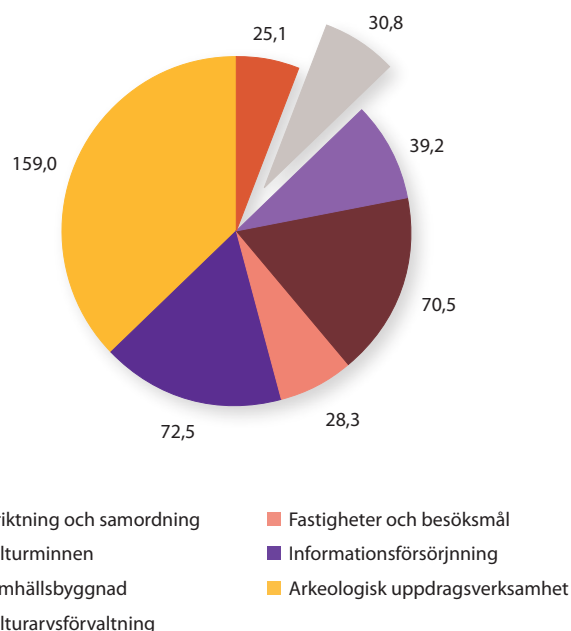
Kunskapsuppbyggnad och lagtillämpning har vidareutvecklats mot ökad kvalitet, effektivitet, rättssäkerhet och demokrati så att kulturmiljöarbetet fått en mer enhetlig och av helhetssyn präglad tillämpning av Kulturminneslagen och Miljöbalken.

Sammanfattning med måluppfyllelse

Insatserna har präglats av långsiktighet men också av förnyelse i takt med förändrade regelverk och ett förändrat samhälle. Det gäller såväl arbetet med de juridiska styrmedlen som utvecklingen och stödet till den kunskapsuppbyggnad som krävs för tillämpningen. För att uppnå en hållbar utveckling har stor vikt lagts vid att utveckla nya former för delaktighet och engagemang, hos både förvaltare och allmänhet.

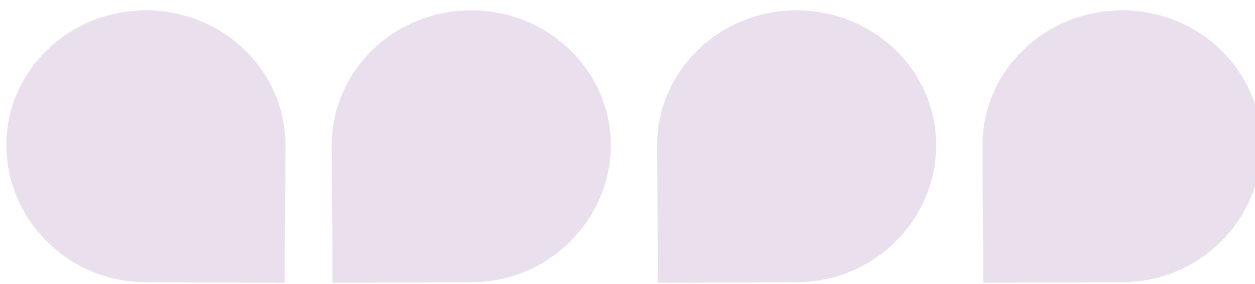
Riksantikvarieämbetet har gett fortsatt stöd och vägledning till länsstyrelsernas arbete. Målet är en mer enhetlig tillämpning av KML och miljöbalken (1998:808). Myndigheten har varit drivande och samlade

Diagram 2. Insatsområdets andel av det totala kostnadsutfallet

genom att färdigställa vägledningar och handböcker, ta fram remissvar och policies, följa upp och utvärdera. Arbetet har genomförts i samråd och i samverkan med berörda aktörer, framför allt länsstyrelserna.

Riksantikvarieämbetets hemsida fått en ny struktur och uppdaterat innehåll. Under rubriken Kulturarv återfinns bl.a. information om fornlämningar i planering och byggande, riktad i första hand till dem på kommunerna som hanterar översiktsplaner, detaljplaner och bygglov. Här finns också information till allmänheten, liksom information om hur man bör agera om man hittar ett fornfynd. Under rubriken Lagar och stöd återfinns bl.a. vägledningar för länsstyrelsernas tillämpning av KML.

Den 1 januari 2014 träder kulturmiljölagen (1988:950) i kraft i sin nya lydelse. I den vardagliga hanteringen av lagen kommer förändringarna av bestämmelserna rörande 2 kap. (fornminnen) att märkas mest. I lagen införs en ny tidsgräns som begränsar det allmänna skyddet av fornlämningar.

Ett effektivt kulturmiljöarbete är beroende av en tydlig ansvars- och rollfördelning mellan Riksantikvarieämbetet och länsstyrelserna. Under 2012 initierades ett arbete för att klargöra Riksantikvarieämbetets ansvar enligt KML – Riksantikvarieämbetets överinseendeuppdrag. Arbetet slutfördes under 2013 med en rapport som anger inriktningen för Riksantikvarieämbetets fortsatta arbete med överinseende. Under 2013 inleddes praktiska tester av metoden i ett antal förstudier, bl.a. med inriktning på skador i samband med skogsbruk, särskilda arkeologiska utredningar och en kartläggning av KML-systemet i sin helhet. Dessa kommer att avslutas 2014.

Immateriellt kulturarv

Riksantikvarieämbetet har fortsatt att i samverkan med Institutet för språk och folkminnen, arbeta med implementeringen av Unescos konvention om det immateriella kulturarvet. Riksantikvarieämbetet är en av fyra nodansvariga myndigheter.

Riksantikvarieämbetet har under projektets gång drivit att förteckningsarbetet ska vara öppet för alla och att det ska kunna finnas flera beskrivningar av samma element. Detta för att förteckningen ska kunna spegla och uppmärksamma rikedomerna av kunskaper, sedvänjor och uttryck.

Tabell 3. Ärenden och remisser i antal

Antal ärenden och remisser	2013	2012	2011	2010
Ärenden 2 kap KML	263	365	443	1188
Ärenden 5 kap KML	52	55	43	60
Ärenden SBM	410	382	380	367
Regeringsremisser	2	5	6	2
Övriga remisser	100	55	84	120
Kostnad i tkr	5 278	5 652	4 659	6 200

Ärenden/remisser fördelade på kategorier. Riksantikvarieämbetet har utpekat ansvar då det gäller beslut om inlösen och fyndfördelning enligt 2 kap. KML, utförelsefrågor enligt 5 kap. KML samt tillsyn över SBM enligt särskild förordning. De stora ärendemängderna kan knytas till nämnda beslutsfunktioner. Riksantikvarieämbetet mottar också förfrågningar och remisser från länsstyrelser och andra myndigheter. Övriga remisser innefattar bl.a. frågor om ortnamn (1 kap. KML), byggnadsminnen (3 kap. KML), kyrkliga kulturminnen (4 kap. KML) skyddade områden (7 kap. MB) samt världsarvsfrågor.

Fornminnen och kulturresevat

Fornlämningar

Riksantikvarieämbetet ska enligt propositionen Kulturmiljöns mångfald (prop. 2012/13:96) stärka arbetet med att utveckla och kvalitetssäkra informationen kring fornlämningar. För att den enskilde ska kunna fullgöra sitt ansvar enligt kulturminneslagen måste informationen vara tydlig, aktuell och tillgänglig.

I en förstudie har problemen rörande informationen i och processerna kring fornminnesinformationssystem (FMIS) analyserats. Syftet var att ge en tydlig bild av bristerna och vad som krävs för att komma till rätta med dem. En kommande insats är att föreslå vilken geografisk information som Riksantikvarieämbetet ska förvalta digitalt och att upprätta en målbild för verksamheten.

Med anledning av nya kulturmiljölagens ikraftträdande har Riksantikvarieämbetet gjort en förstudie, tillsammans med en referensgrupp från länsstyrelserna. Det har handlat om att prioritera och planera de närmaste årens insatser angående de bestämmelser som berör fornminnen.

Några åtgärder har redan vidtagits för att ge länsstyrelserna och andra berörda aktörer grundläggande vägledning inför det att lagändringarna träder i kraft. En vägledning och en uppdaterad lämningstyplista för tillämpning av fornlämningsbegreppet och fornlämningsförklaring har färdigställts. Vägledningen innehåller principer för hur den nya 1850-gränsen bör hanteras. Här finns också rekommendationer för hur olika lämningstypers skydd generellt bör bedömas. Vägledningen innehåller vidarerekommendationer för metod och tillvägagångssätt vid värdering och urval av yngre lämningar.

Riksantikvarieämbetet har bidragit med underlag om fornlämningarna till Statistiska centralbyråns publikation *Markanvändningen i Sverige* (2013), som är en samlad beskrivning av ägandet och nyttjandet av mark i Sverige.

Skogens kulturarv

Samarbetet mellan Skogsstyrelsen och Riksantikvarieämbetet ska främja det gemensamma arbetet för att bevara och utveckla skogens kulturarv. Båda myndigheterna har aktivt deltagit i varandras forum och uppdrag.

Samordnad och effektiviserad handläggning inom och mellan myndigheterna samt med skogsbruket har fortsatt prövats inom ramen för det så kallade FURA-projektet, *Fornlämningar under rationell administration*. Under åren 2010–2013 har Riksantikvarieämbetet, Skogsstyrelsen och

tre länsstyrelser prövat en modell som går ut på att informationen om fornlämningar till markägare och ombud ska kanaliseras via en myndighet. Under året slutredovisades projektet. En uppföljningsinventering i fält av skogsbrukets hänsyn till fornlämningar och övriga kulturlämningar har dock ännu inte färdigställts. Riksantikvarieämbetet deltar i Skogsstyrelsens hänsynsuppföljning genom att dels formulera krav på inventeringskompetens och antikvariska frågeställningar, dels genomföra kontroller av de inventeringar som Skogsstyrelsen gör.

Projektet kvalitetssäkring av är ett samarbetsprojekt mellan Skogsstyrelsen och Riksantikvarieämbetet.

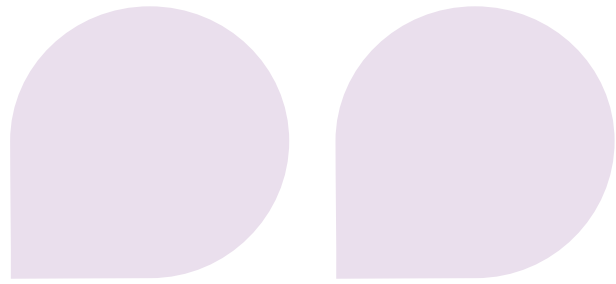
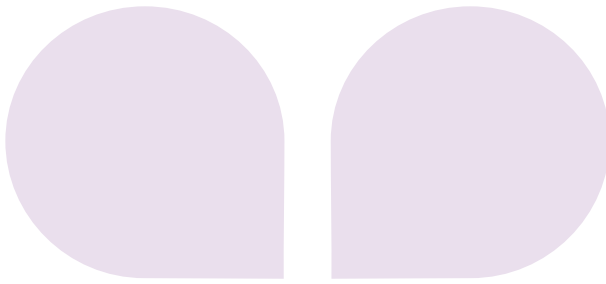
2013 har projektets första år som var 2012 följts upp.

Under 2012 fördelades för 8 mnkr för projektet, varav knappt 7,4 mnkr förbrukades. Utvärderingen visar att det finns stora variationer mellan länen avseende användning och förbrukning av beviljade medel. Detta gör det svårt att planera arbetet och innebär att medlen inte används likvärdigt. Bristen på kompetent personal är ett problem är förmodligen den främsta orsaken till att avsatta medel inte förbrukats. För att vara projektets första år bedöms resultatet för 2012 ändå vara tillfredställande.

Marina kulturlämningar

Antalet undervattensarkeologiska aktiviteter ökar successivt. Anledningen är ett allmänt stigande intresse för fornlämningar på havs- och sjöbottnar. Samtidigt har myndigheterna blivit alltmer medvetna om att verksamheter under vatten kräver delaktighet från kulturmiljövården. Nästan alla undervattensarkeologiska undersökningar kräver tillstånd av länsstyrelsen enligt KML.

Under senare år har flera kulturhistoriskt mycket

intressanta skeppsvrak påträffats på havsbotten långt utanför kusterna. I dag är det möjligt att dyka på de relativt stora djup där dessa vrak finns. I syfte att samverka kring en bättre tillsyn av ett urval förlisningsplatser med skeppsvrak av högt kulturhistoriskt värde har Riksantikvarieämbetet haft återkommande kontakter med Försvarmakten och Kustbevakningen.

Riksantikvarieämbetet har utrett och drivit frågan om ett särskilt skydd för Svärdet, ett unikt vrak som ligger strax utanför territorialgränsen.

Kulturresevat

En vägledning om kulturresevat har publicerats på hemsidan.

Arkeologi och fynd

Riksantikvarieämbetet har utrett olika möjligheter att öka effektiviteten och stärka kvaliteten inom det uppdragsarkeologiska systemet. Arbetet har bl.a. syftat till att sammanfatta behoven av förändring. Tre seminarier med undersökare, ett seminarium med länsstyrelserna och tre workshops med representanter för länsstyrelser, undersökare och universiteten har genomförts.

Ett nytt fyndfördelningssystem har testats under året. Det nya systemet innebär att det tidigt i processen kan inledas en dialog med det mottagande museet. För att nå en samsyn kring hur det nya fyndfördelningssystemet ska fungera har diskussioner förts med Statens historiska museer, ett antal läns museer villiga att delta i en försöksverksamhet och länsstyrelserna i motsvarande län. Riksantikvarieämbetet har upprättat ett förhandsbesked om fyndfördelning till Jönköpings läns museum och en testverksamhet har påbörjats.

Huvudregeln i 2 kap. 14 § KML är att det

arbetsföretag som enligt 2 kap. 13 § föranleder en undersökning av en fornlämning skall stå för kostnaderna. Arbetsföretaget kan dock befrias från denna kostnad om fornlämningen exempelvis inte förut varit känd eller kostnaden väsentligt överskrider vad som angivits i länsstyrelsens beslut enligt 2 kap. 13 KML. Efter samråd med Riksantikvarieämbetet har länsstyrelserna under 2013 beslutat om kostnadsbefrielse enligt 2 kap. 14 § till en sammanlagd summa av 6,2 mnkr som därmed finansieras via kulturmiljövårdsanslaget. I samtliga fall beror kostnadsbefrielserna på bristfälliga förundersökningar.

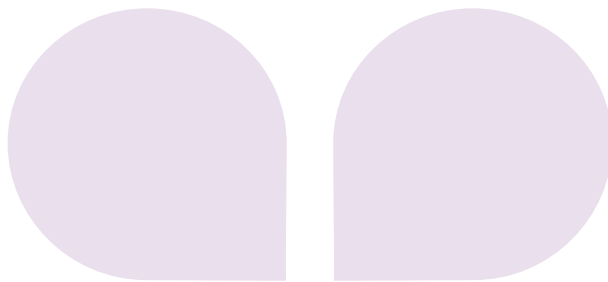
Kyrkliga kulturminnen, enskilda och statliga byggnadsminnen

Tabell 4. Fyndfördelning och fyndinlösen

Antal ärenden rörande fyndfördelning och fyndinlösen	2013	2012	2011	2010
Beslutade ärenden KML 2:14 (ersättning)	1	3	15	19
Beslutade ärenden KML 2:17 (fyndfördelning)	257	316	417	1158
Beslutade ärenden KML 2:16 (fyndinlösen)	1	5	7	1
Kostnad i tkr	1 088	937	1 635	3 402

Riksantikvarieämbetet fattar beslut enligt 2 kap. KML rörande ersättningsfrågor vid arkeologiska undersökningar, fyndfördelning och inlösen av fornyfynd. Särskilda satsningar gjordes 2009 och 2010 för att minska antalet öppna fyndfördelningsärenden. Antalet beslutade fyndfördelningsärenden har under året minskat, vilket beror på att registrering av rapporter nedprioriterats till förmån för systemutveckling av FMIS. Tabellen är en delmängd av tabell 3.

Verkställighetsföreskrifterna för kyrkliga kulturminnen har omarbetats inför ikraftträdandet av nya kulturmiljölagen. Detta med anledning av att beslutsrätten kring skydd av yngre kyrkor och begravningsplatser övergått från Riksantikvarieämbetet till länsstyrelserna.

Avsnittet angående kyrkliga inventarier i vägledningen till 4 kap. 6–10, 15 §§ KML har reviderats. Revideringarna rör t.ex. hantering av inventarier i icke-tillståndspliktiga kyrkor och vid försäljning av kyrkobyggnad, liksom inventarier i gravkor. Revideringarna har kommunicerats och diskuterats med länsstyrelserna vid ett seminarium hösten 2013.

Riksantikvarieämbetet har under året till regeringen rapporterat de effekter den kyrkoantikvariska ersättningen haft för vården och bevarandet av det kyrkliga kulturarvet. Analysen omfattar samtliga år som den kyrkoantikvariska ersättningen betalats ut, 2002–2013. Uppdraget har genomförts i samverkan med bl.a. Svenska kyrkan och länsstyrelserna. Riksantikvarieämbetets rekommendationer pekar på en fortsatt utvecklingspotential för det kyrkoantikvariska ersättningssystemet.

Riksantikvarieämbetet har färdigställt en ny vägledning för tillämpningen av 3 kap. KML (byggnadsminnen). Den är i första hand avsedd för länsstyrelserna, men kan även fylla en funktion som informationskälla för fastighetsägare och andra intresserade.

Riksantikvarieämbetet har genomfört stödjande insatser till den pågående utredningen om omstrukturering av statens bestånd av vissa kulturfastigheter (dir.2012:07). Riksantikvarieämbetet deltog i seminarieserien och det offentliga panelsamtal kring utredningarna om den statliga fastighetsförvaltningen.

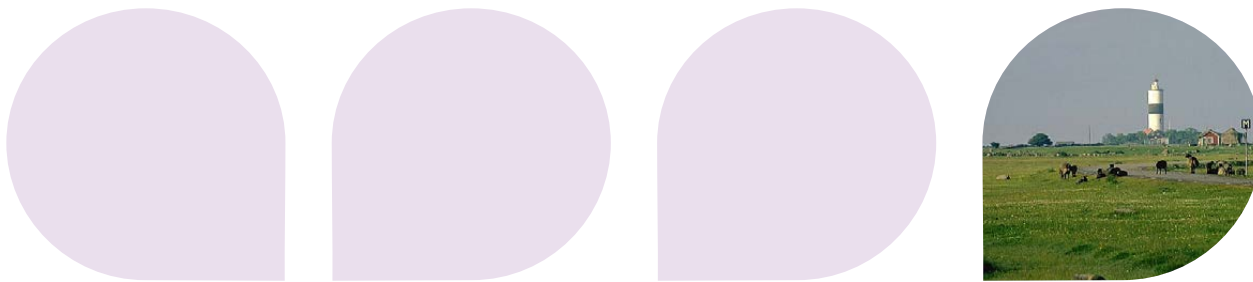
En ny förordning om statliga byggnadsminnen träder i kraft i januari 2014. Riksantikvarieämbetet och Statens fastighetsverk har sett över och förstärkt sin samverkan i olika frågor. En överenskommelse har träffats mellan myndigheterna i syfte att samverka kring hantering av statliga byggnadsminnen.

Riksantikvarieämbetet har också medverkat i seminarier och workshops med Statens fastighetsverk om effektivare och kvalitetssäkrad hantering av statliga byggnadsminnen.

Frågan om att bevara Gysingebroarna och överföra förvaltningen av dem har diskuterats i flera år med berörda kommuner, länsstyrelser och Naturvårdsverket. Fortifikationsverket, som förvaltar broarna, inbjöd i juni berörda parter till ett möte för en slutlig diskussion om den fortsatta förvaltningen.

För att rädda broarna kom parterna överens om följande: Staten kvarstår som ägare och Fortifikationsverket som förvaltare, men drift och underhåll övertas av berörda kommuner under tio år. Riksantikvarieämbetet kommer att beakta kostnader för kulturhistoriskt motiverade åtgärder för bevarande av broarna vid fördelning av kulturmiljövårdsanslaget till berörda länsstyrelser. Riksantikvarieämbetet avser driva frågan om statligt byggnadsminne vidare.

Riksantikvarieämbetet har under året fortsatt att delta i uppföljningen av hur sprängningsarbetena vid byggandet av Citybanan i Stockholm påverkar det statliga byggnadsminnet Riddarholmen och regeringskvarteren på Norrmalm. De framtagna kontrollprogrammen har bidragit till att påverkan på byggnadsminnen har kunnat minimeras. Samverkan med Trafikverket, Ekerö kommun, Statens fastighetsverk och Ståthållarämbetet om planering av Ekerövägen genom det statliga byggnadsminnet/världsarvet Drottningholm har fortsatt. Riksantikvarieämbetet har också deltagit i samråd med Statens fastighetsverk om planering av Nationalmuseets ombyggnad och fasaderna på Stockholms slott.

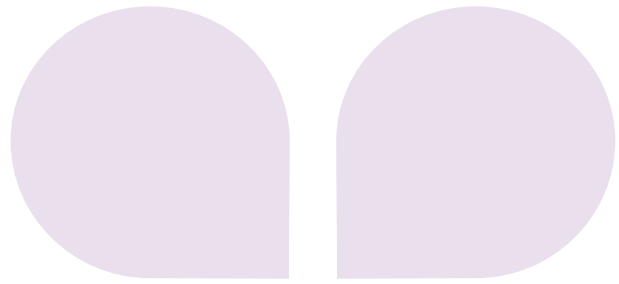
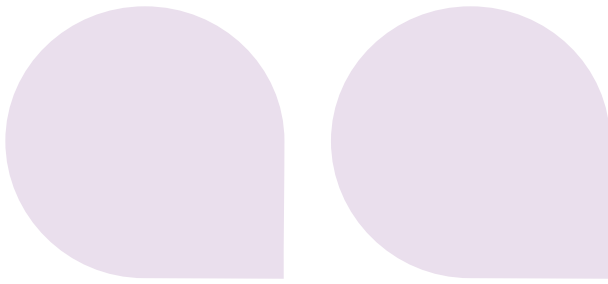
Världsarv i Sverige

Vart sjätte år görs en så kallad Periodic Reporting angående världsarven till Unesco. Riksantikvarieämbetet har i juni 2013 redovisat den första delen. Redovisningen handlar inte enbart om de områden och objekt som har världsarvsstatus utan i stor utsträckning även om det fysiska natur- och kulturarvets/natur- och kulturmiljöns status i respektive land. Många frågor berör även natur- och kulturmiljövårdens resurser och kapacitet.

Under 2013 har Riksantikvarieämbetets engagemang i frågor kring förvaltning och skydd av de svenska världsarven varit mera omfattande än tidigare. Antalet skrivelser från Unesco som begär information om pågående eller planerade förändringar inom vissa världsarv har krävt ökade insatser. Särskilt viktiga frågor har berört etablering av gruvor för brytning av järnmalm i och i närheten av världsarvet Laponia, nyetablering av moderna vindkraftturbiner inom världsarvet Södra Öland och ansökan om rivning av byggnader inom världsarvet Karlskrona. Därutöver har Unesco efterfrågat en orientering om vindkraft intill delar av världsarvet Hälsingegårdarna, skogsavverkning inom världsarvet Höga kusten och Kvarkens skärgård samt information om världsarvet Drottningholm och Förbifart Stockholm.

Mångfald

En intern mångfaldsplan med titeln *Det pluralistiska perspektivet – grunden för Riksantikvarieämbetets arbete med kulturmiljö och mångfald* har tagits fram. Planen presenterar ett förhållningssätt för hur ett mångfaldsperspektiv kan genomsyra kulturmiljöarbetet.

Insatsområde: Samhällsbyggnad

Detta görs inom Samhällsbyggnad

Insatsområdet handlar om att lyfta fram kultur- arvsperspektiv i arbetet med regional tillväxt, landsbygdsutveckling, planering av bebyggelse och transporter och hur kulturarvet kan bidra till en hållbar samhällsutveckling. Detta förutsätter omvärlds- bevakning, uppföljning och utvärdering, program- arbete, kunskapsuppbyggnad och vägledning för tillämpningen. Arbetet utförs i samarbete med vitt skilda aktörer – offentliga, privata och ideella. Området handlar om att använda kulturmiljövårdens ekonomiska styrmedel samordnat med andra sektors styrmedel för största möjliga kulturmiljönytta.

Mål

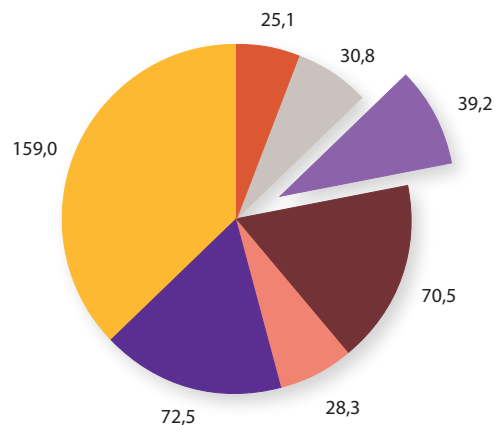
Förutsättningarna för att kulturarvet tas tillvara som en resurs i en hållbar samhällsutveckling har stärkts och ett väl fungerande samspel med andra sektorer har vidareutvecklats.

Sammanfattning och måluppfyllelse

Effekterna av Riksantikvarieämbetets insatser märks framför allt i vilken grad frågor om förvaltning och tillvaratagande av kulturmiljöer finns med i tillämpningen av andra myndigheters juridiska, ekonomiska och informativa styrmedel.

Kulturmiljöperspektiven har blivit tydligare i olika beslutsunderlag, efterfrågan på kompetens inom kulturmiljöområdet har breddats och kulturmiljöfrågan kommit med tidigt i olika planeringsprocesser. Samtidigt har motsättningarna mellan olika samhällsintressen ökat. Detta har resulterat i en ökad

Diagram 3. Insatsområdets andel av det totala kostnadsutfallet

- Inriktning och samordning
- Kulturminnen
- Samhällsbyggnad
- Kulturarvsförvaltning
- Fastigheter och besöksmål
- Informationsförsörjning
- Arkeologisk uppdragsverksamhet

efterfrågan på myndighetens insatser vilket har krävt mer resurser. Insatserna har handlat om hushållning med kulturmiljön enligt miljöbalken vid utbyggnad av infrastruktur för transporter, energiförsörjning och liknande.

Insatserna har även omfattat kompetensutveckling riktad mot länsstyrelser och andra kring kulturmiljöfrågor i plan- och bygglagen samt metoder för landskapsanalyser.

Riksintresseprojektet har bidragit till en ökad tydlighet kring roller och ansvar i arbetet med kulturmiljövårdens riksintressen och kring hur hushållningsbestämmelsen ska uttolkas och tillämpas. En målbild har kommunicerats där kulturmiljön

ses som en resurs i likhet med övriga riksintressen i miljöbalken.

Vägledningen om kulturmiljövårdens riksintressen förbättrar förutsättningarna för en likartad och professionell hantering över landet.

Kulturarvet som resurs för regional utveckling och tillväxt har inriktats på frågor om kulturmiljön i strukturfondsprogram och i det nya landsbygdsprogrammet för 2014–2020. Nya samarbeten har utvecklats med bl.a. civilsamhället och näringslivet, främst vad det gäller turism samt kulturella och kreativa näringar. Insatserna har bidragit till att stärka kunskaperna om kulturarvet som grund för hållbar tillväxt. Riksantikvarieämbetet har stärkt sin roll, blivit synligare och mer efterfrågad som partner i olika strategiska samarbeten.

Av anslaget till bidrag för kulturmiljövård har 251,1 mnkr förbrukats. Årets tillgängliga medel har uppgått till 250 mnkr, vilket innebär att en anslagskredit på 1,1 mnkr har tagits i anspråk. Bidragsgivningen kan skapa förutsättningar för ökad livskvalitet och en hållbar utveckling. Däremot är effekterna av insatserna svåra att mäta. Behovet av

medel till de långsiktiga åtagandena för vård och underhåll överstiger befintliga bidragsmedel och det är därför angeläget att hitta fler former för samfinansiering för att kunna klara skötseln på lång sikt.

Stöd och samverkan samhällsplanering

Under året har frågor om kulturmiljöer i samband med vattendirektivets åtgärdsprogram och havsplanering aktualiserats. Samverkan med Havs- och vattenmyndigheten (HaV) har utvecklats inom området havsplanering. Främst har samverkan rört framtagande av sektorsunderlag för kommande havsplanering. Underlaget består bl.a. av en sammanställning av kulturmiljövårdens intressen till havs, beskrivning av utveckling och trender, lagstiftning, mål och en bristanalys. En specifik fråga att arbeta vidare med är grunder och former för utpekande av riksintressen till havs.

För kunskapsutbyte och samordning har möten hållits med länsstyrelserna om genomförandet av vattendistriktens åtgärdsprogram.

Under 2012–2013 har Riksantikvarieämbetet deltagit i referensgruppen för Trafikverkets arbete med övergripande krav för fysisk planläggning av vägar och järnvägar (TRVÖK).

Exempelbanken är ett flerårigt samverkansprojekt tillsammans med Trafikverket, Naturvårdsverket och länsstyrelserna. Den syftar till att sprida goda exempel på planerings- och beslutsunderlag (exempelvis miljökonsekvensbeskrivningar) för utbyggnad av vägar och järnvägar. *Exempelbanken* är en webbaserad tjänst som riktar sig till planerare, projektledare och konsulter.

Riksantikvarieämbetet har lämnat stöd och samverkat med andra myndigheter i planeringen och utbyggnaden av vindkraft inom ramen för bl.a.

Tabell 5. Ärenden och remisser.

Antal ärenden och remisser	2013	2012	2011	2010
Ärenden	241	216	217	234
Regeringsremisser	41	27	6	12
Övriga remisser	71	87	85	74
Kostnad i tkr	2 222	2 169	2 009	2 487

Utmärkande för utvecklingen avseende handläggning av ärenden och remisser under 2013 är den ökade tillströmningen av remisser från regeringen. En förklaring till detta är regeringens ambition att åstadkomma en ökad takt i bostadsbyggandet. Detta har inneburit en rad remisser avseende såväl mer omfattande utredningsförslag inom plan- och byggområdet som förslag till lagändringar i enskilda detaljer. Trots en ökad inströmning av ärenden och remisser har resursåtgången för hanteringen av dessa varit relativt konstant över senare år.

Vindlov. Inom forskningsprogrammet *VindVal* har flera forskningsrapporter granskats.

Myndigheten har medverkat i Skogsstyrelsens dialogprojekt i grupperna kulturmiljö, sociala värden och hänsyn enligt 30 § skogsvårdslagen.

Hållbar stadsutveckling

Det gemensamma uppdraget med Boverket, Arkitekturmuseet och Formas återrapporterades den 31 mars. Samverkan har därefter fortsatt enligt plan. Samverkan innebär möjligheter att se hur skilda perspektiv kan berika och utveckla frågor om stadsutveckling. Det är ett steg mot att minska sektoriseringen och få fler perspektiv att samspela istället för att motverka varandra.

Riksantikvarieämbetet har bidragit till en seminarierie serie som planeras under våren 2014 kring hur man kan arbeta framtidsinriktat med krympande städer. Arrangemangen planeras och genomförs av de fyra samverkansmyndigheterna tillsammans med Småkom, Sveriges kommuner och landsting och tre kommuner.

Myndigheterna har tillsammans pekat på behovet av ny kunskap och att stimulera forskning. Ett exempel är arbetet med en forskarantologi, *Det förflutna i framtidens stad*, om relationen mellan kulturarv, konsumtion och hållbar stadsutveckling. Den kommer ut i februari 2014. Myndigheterna har tillsammans också fler arenor och kanaler för att få nå ut. Riksantikvarieämbetet har en egen blogg om kulturmiljö och hållbar stadsutveckling på den digitala mötesplatsen *hallbarstad.se* som förvaltas av Arkitektur- och designcentrum. Bloggen har haft över 1000 besökare under hösten 2013.

Sedan 2010 har Riksantikvarieämbetet, Statens konstråd, Boverket och Arkitektur- och design-

centrum (f.d. Arkitekturmuseet) samarbetat i regeringsuppdraget *Samverkan om gestaltning av offentliga miljöer*. Uppdragets genomförande har redovisats i boken *Konsten att gestalta offentliga miljöer – Samverkan i tanke och handling*. Den har även presenterats på en konferens i december med 300 deltagare.

Riksantikvarieämbetet har inför kulturhuvudstadsåret deltagit i seminarier, workshops och olika planeringsmöten tillsammans med representanter från Umeå kommun och andra berörda aktörer. Syftet var att gemensamt utveckla och diskutera samverkansmöjligheter. En redovisning av genomförda insatser och en plan för fortsatt medverkan lämnades till regeringen den 30 september 2013.

Kommunal planering – plan- och bygglagen

Tillsammans med Boverket har en webbaserad vägledning om kulturmiljön i samhällsbyggandet, *Tema kulturmiljö*, tagits fram. Den ska ingå som ett bland flera teman i Boverkets samlade vägledning om plan- och bygglagen – *PBL-kunskapsbanken*. Temat kommer att publiceras i januari 2014 och kommer att ersätta *Kulturmiljön i planeringen*, *Boverkets allmänna råd 1992:1*. Syftet är att tydliggöra vilka styrmedel det finns för att tillvarata kulturvärden i den fysiska miljön och vilka krav plan- och bygglagen ställer på hanteringen av kulturvärden. Vägledningen vänder sig främst till handläggare i kommuner och länsstyrelser.

Samverkan för hållbar landskapsförvaltning

Myndighetssamverkan har genomförts i enlighet med de förslag som Riksantikvarieämbetet lämnade till regeringen i februari 2011 angående den europeiska landskapskonventionens tillämpning. De åtta myndigheter som samverkar genom den så kallade

nationella samordningsgruppen har tillsammans med 13 samarbetspartners genomfört en nationell konferens, *Landskapsforum 2013*, med drygt 300 deltagare.

Riksantikvarieämbetet har stött arbetet med en förstudie till en landskapsportal, ett arbete som bedrivits av Sveriges lantbruksuniversitet. Tillsammans med Naturvårdsverket och Region Västra Götaland har myndigheten medverkat i ett projekt som syftar till lokal tillämpning av den europeiska landskapskonventionen. Projektet drivs av Biosfärföreningen Vänerkulle: Som en del i samverkan arrangerades i september landskapsforum Väst med särskilt fokus på det civila samhället.

Lagtillämpning

En rad större remisser avseende utredningar och direktiv inom områdena hav, kust, vatten och strandkydd har hanterats under året.

Den statliga vattenförvaltningen var 2013 inne i en formativ fas då förslag till program för arbete med statusklassningar, miljö kvalitetsnormer, åtgärder och konsekvensbedömningar togs fram. Riksantikvarieämbetet har lämnat utförliga synpunkter och förslag till de fem vattenmyndigheterna på hur vattenförvaltningen kan anpassas för att bättre hantera frågor om kulturmiljö och landskap.

Inom ramen för planläggning och prövning av de stora infrastrukturprojekten Förbifart Stockholm, Västlänken genom Göteborg och Ostlänken sträckan Linköping-Stockholm har Riksantikvarieämbetet arbetat med att utveckla förståelsen för och hanteringen av kulturmiljön i ett landskapsperspektiv. I några infrastrukturprojekt har myndigheten också arbetat med att utveckla hanteringen av kulturmiljöunderlag och projektmål för kulturmiljön.

Flera större, resurskrävande ärenden som rört överklaganden av upphävda detaljplaner och lov och revidering av kulturmiljövårdens riksintressen har hanterats. Två nya riksintressen har pekats ut, Norrvikens trädgårdar i Båstad och Ängsfrukts-odlingsområdet kring Åsnen i Tingsryd.

Möjligheten att via kulturmiljövårdsanslaget finansiera framtagande av kunskapsunderlag har medfört markant ökade kontakter med länsstyrelserna och ett ökat antal ärenden omrevidering av motivtexter och avgränsningar för riksintressen.

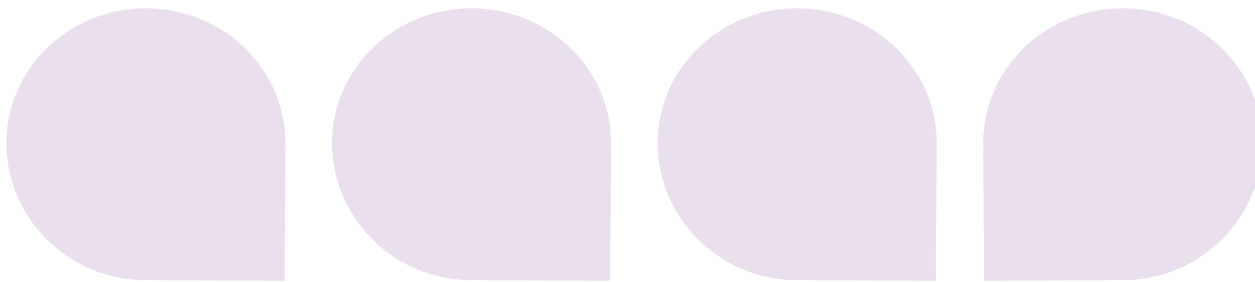
Frågor kring vindkraft och gruvverksamhet inom och i närheten av världsarv och i förhållande till riksintresseområden för kulturmiljövården har också renderat stor uppmärksamhet och betydande insatser.

Riksintresseprojektet

Riksintresseprojektet har under året fortsatt att genomlysna centrala frågor för en utvecklad tillämpning av hushållningsbestämmelsen. Arbetet har framför allt rört hur riksintressenas legitimitet kan utvecklas, deras roll kan stärkas samt inflytande och medansvar för olika aktörer kan utvecklas. Arbetet har utförts i nära samverkan med representanter för länsstyrelserna. Temaseminarier har hållits med länsstyrelser, kommuner och konsulter.

Erfarenheterna från förra årets arbete har inneburit ett ökat fokus på kommunerna och deras roll för att ta tillvara och utveckla riksintressena. Ett aktivt deltagande i olika externa sammanhang har prioriterats. I samverkan med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) har Riksantikvarieämbetet medverkat vid kommunala möten och seminarier.

Medverkan har även skett i Boverkets uppdrag att samordna de statliga myndigheternas riksintressearbete. Arbetet har rönt uppmärksamhet och

Riksantikvarieämbetet har blivit inbjudet till bl.a. Plan- och bostadsdagarna.

Projektet har visat på betydelsen av och vinsterna med en ökad samverkan mellan länsstyrelserna och kommunerna i tidiga skeden. Kontakt har etablerats med Tanums kommun för att, tillsammans med länsstyrelsen, utveckla hur riksintresset och världsarvet Tanum kan tas tillvara och utvecklas i översiktsplanen. Tanken är att få ett exempel på hur riksintressena kan tas tillvara som lokala resurser för en hållbar samhällsutveckling.

En vägledning för länsstyrelsernas riksintressearbete har tagits fram och har skickats ut på en remiss. Den är avsedd att vara ett stöd till länsstyrelserna inför de ställningstaganden som måste göras i en plan- och prövningsprocess.

Genom projektet har stöd getts till det pågående riksintressearbetet i länen, främst genom att förstärka arbetet med riksintresseanknutna frågor inom ramen för den ordinarie verksamheten. Detta arbetssätt borgar både för att projektet har en förankring i verksamheten och att resultaten tas om hand och lever vidare även under kommande år.

Kunskap för samhällsprocesser – miljöpolitiken

Riksantikvarieämbetet har bjudit in samtliga miljömålsansvariga myndigheter till ett möte för att diskutera och definiera kulturmiljödelen i de olika miljömålspreciseringarna. Ett strategidokument som diskuterar kulturmiljöperspektivet i miljömålsarbetet har tagits fram.

En strategi som förtydligar ansvar och roller för arbetet med att följa upp tillståndet för kulturmiljön enligt miljökvalitetsmålen tagits fram. Riksantikvarieämbetet bistår även de myndigheter som har ett särskilt ansvar för att följa upp miljökvalitets-

målen med underlag. Som exempel kan nämnas att Riksantikvarieämbetet har deltagit i referensgrupper för Skogsstyrelsen, *Dialog om hänsyn inom skogsbruket*. Som ett resultat av denna samverkan har Skogsstyrelsen gett ut rapporter och reviderat skogsvårdslagens föreskrifter och allmänna råd.

Riksantikvarieämbetet har även medverkat i utvecklingen av webbportalen *Vindlov* och deltagit i forskningsprogrammet *Vindval* för att stödja en utbyggnad av förnybar energiproduktion på ett miljöanpassat sätt. Genom KMV-anslaget har Riksantikvarieämbetet bidragit ekonomiskt för att ta fram planeringsunderlag för åtgärd 20 i vattendistriktens åtgärdsprogram samt till Kulturresevat. Myndigheten har även deltagit i referensgrupper och svarat på flera remisser som har bäring på miljömålen. Riksantikvarieämbetet har deltagit i Miljövårdsberedningen utredning om hållbar vattenanvändning.

Myndigheten har även deltagit i arbetet med att säkra ett GIS-skikt som kan kopplas till *Bebyggelseregistret* som bedöms vara värdefullt för det framtida arbetet med miljökvalitetsmålet *God bebyggd miljö*. Vidare har Riksantikvarieämbetet deltagit i Havs- och Vattenmyndighetens planering av databasen *Värdefulla Vatten* som är användbar för miljökvalitetsmålet *Levande sjöar och vattendrag*.

Samverkan Regional utveckling och tillväxt

Myndigheten har i olika sammanhang deltagit i dialog och utbyte av erfarenheter med besöksnäringens aktörer. Metoder och arbetssätt har även setts över i syfte att utveckla det tvärssektoriella arbetet.

Som ett led i en nationell satsning för att främja turism- och destinationsutvecklingen i Sverige arrangerade Riksantikvarieämbetet i samarbete med Tillväxtverket och Stockholm Visitors Board den 18

november en inspirationsdag om kulturmiljö och turismens utveckling. Det blev tydligt att kulturmiljöarbetet är centrala frågor för besöksnäringen. Utvärderingen visar att merparten av deltagarna var nöjda eller mycket nöjda med såväl innehåll som genomförande.

Riksantikvarieämbetet har tillsammans med Föreningen Världsarv i Sverige (VIS) aktivt arbetat med möjligheter och utmaningar kring världsarven som besöksmål. Ett konkret resultat av dialogen är att VIS under 2013 har formerat fyra olika arbetsgrupper med syftet att använda varandras kompetenser och utbyta erfarenheter. Ett projekt har initierats i världsarvet Birka – Hovgården för att utveckla metoder och samverkansmodeller för entreprenörskap och destinationsutveckling med koppling till kulturmiljöer. Genom insatserna har kunskaperna om kulturarv som grund för entreprenörskap och destinationsutveckling stärkts.

På Tillväxtdagen och TUR-mässan bidrog Riksantikvarieämbetet med olika aktiviteter i syfte att synliggöra betydelsen av kulturarv för besöksnäring och tillväxt.

Arbete inför nytt Landsbygdsprogram 2014–2020

Landsbygdsprogrammet är en del i EU:s sammanhållningspolitik 2014–2020 som inbegriper flera av EU:s fonder. I regleringsbrevet för 2013 fick Riksantikvarieämbetet i uppdrag att bistå Regeringskansliet i förberedelserna inför den kommande programperioden. Riksantikvarieämbetet hade i början av året ett möte med representanter för Landsbygdsdepartementet och har därefter haft en representant i departementets referensgrupp för ett nytt landsbygdsprogram. Riksantikvarieämbetet har

under året även bistått Jordbruksverket i vissa frågor.

Riksantikvarieämbetet sammankallade i mars ett möte på Riksantikvarieämbetet med representanter från länsstyrelserna angående landsbygd och landsbygdsutveckling.

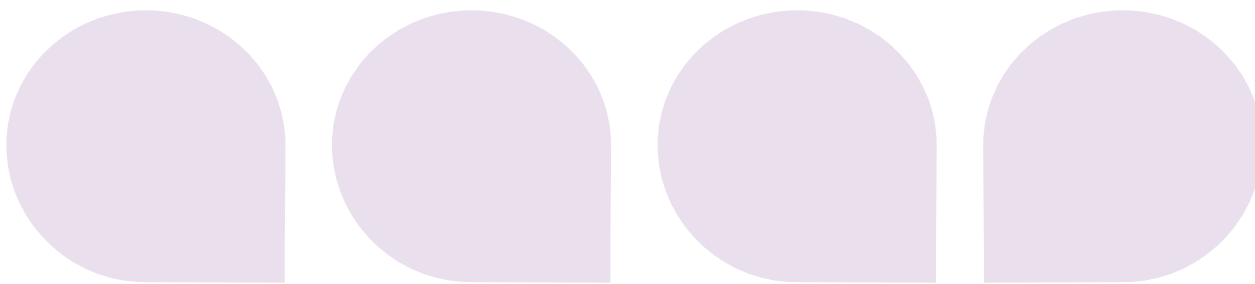
Riksantikvarieämbetet har under året även deltagit i hearings anordnade av Landsbygdsnätverket. Dessa har behandlat såväl resultaten av pågående landsbygdsprogram som information och diskussion om kommande programperiod.

Samverkan med Statens kulturråd

Riksantikvarieämbetet har samverkat med Statens kulturråd inom ramen för kultursamverkansmodellen, dels som representant i den externa arbetsgruppen om Kulturrådets riktlinjer avseende den kvalitativa uppföljningen av kultursamverkansmodellen, dels i beredningsprocessen av regionernas kulturplaner 2013/14. Riksantikvarieämbetet noterar att fler kulturplaner än tidigare omtalar kulturmiljöområdet.

Myndigheten deltog även i Kulturrådets beredning av regionernas kulturplaner. I bedömningen har de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet använts som utgångspunkt. Detta är ett första steg mot att formulera hur det regionala kulturmiljöarbetet inom kultursamverkansmodellen kan vägledas och inspireras av de nationella målen för kulturmiljöarbetet.

Riksantikvarieämbetet ansvarar tillsammans med Statens kulturråd för *Kulturkontakt Sverige*, som på uppdrag av Europeiska kommissionen informerar om EU:s kulturprogram. Under året har Riksantikvarieämbetet redovisat regeringsuppdraget avseende förberedelser inför EU:s program *Kreativa Europa* samt tillsammans med Kulturrådet och Svenska Filminstitutet lämnat förslag på justerad

organisering av myndigheternas uppdrag som kontaktkontor för information, rådgivning och stöd kring EU:s kulturprogram respektive medieprogram.

Civila samhället

Riksantikvarieämbetet har under året lämnat två utvärderingar inom ramen för insatser gentemot det civila samhället. Regeringens satsning *Hus med Historia* har utvärderats och Riksantikvarieämbetets bedömning är att projektet har varit lyckat för viktiga delar av kulturarvet. Arbetet har även utvecklat samverkan mellan det civila samhället och det offentliga kulturmiljöarbetet i landet.

Arbete med att ta fram en digital projektdokumentation för bidraget till arbetslivsmuseer (anslag 7:1 ap.2) har påbörjats. Syftet är att ta fram en modell för digital spridning av resultat och erfarenheter från projekt, liksom att undersöka vilket stöd som behövs för denna informations- och kunskapsspridning.

Studiehandledning Landskap åt alla

Landskap åt alla är en skrift som togs fram under hösten 2012. Syftet var att skapa ett studiematerial om landskap och landskapskonventionen riktat till studieförbund, studiecirkel och intresserad allmänhet. Under våren 2013 kompletterades skriften med en studiehandledning. Båda finns nu tillgängliga på hemsidan och de har använts och efterfrågats av ABF i Stockholm och Hembygdsförbundet.

Arkeologbyrån

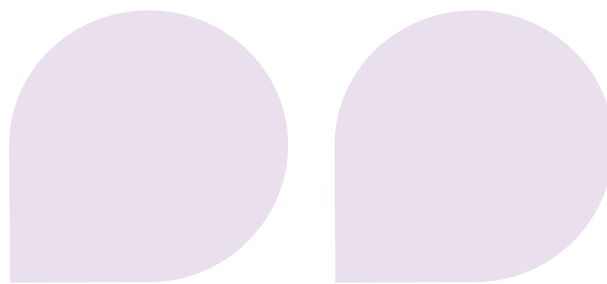
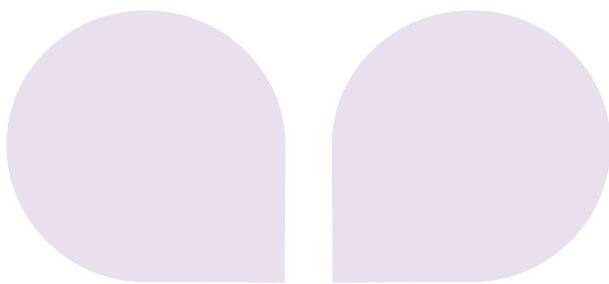
I samarbete mellan Riksantikvarieämbetet, Historiska museet och Berättarministeriet har pilotprojektet *Arkeologbyrån* genomförts. De tre institutionerna samverkade genom att använda historia för att stärka barns skrivande. Målsättningen var att ge barn

möjlighet att på ett kreativt och lustfyllt sätt utforska, tolka och berätta sin egen historia. För att sprida metoden i museisektorn togs ett utbildningspaket, *Arkeologbyrån*, fram av Berättarministeriet i samarbete med Riksantikvarieämbetet. Utbildningsmaterialet är nu färdigställt och kan kostnadsfritt användas av museerna.

Samverkan med Svenska kyrkan om kyrkoantikvarisk ersättning

Riksantikvarieämbetet och Svenska kyrkan arrangerade i maj den gemensamma, årliga kulturarvskonferensen i Karlstad. Årets tema var *Plats för berättelse*. Centrala samrådsgruppen har hållit två möten under året.

Riksantikvarieämbetet har yttrat sig till Svenska kyrkan över föreslagen fördelning av kyrkoantikvarisk ersättning 2014. Slutsatsen av granskningen var att den ojämnhet som underlagsmaterialet uppvisade i kombination med den stora differensen mellan ansökt belopp och tillgänglig ram för fördelning innebär betydande svårigheter vid bedömningen av hur tillgängliga medel ska kunna fördelas med största möjliga kulturarvsnytta. Mot bakgrund av de dokumenterat stora behoven av kyrkoantikvarisk ersättning på församlingsnivå ansåg Riksantikvarieämbetet att det var tveksamt att en så stor del av medlen som föreslogs skulle läggas på projekt på stiftsnivå och på nationell nivå.

Kulturmiljövårdsanslaget

Förutsättningar

Användningen av anslaget 7:2, Bidrag till kulturmiljövård, nedan kallat KMV-anslaget, regleras i förordningen (2010:1121) om bidrag till förvaltning av värdefulla kulturmiljöer och förordningen (2002:920) om bidrag till arbetslivsmuseer samt genom Riksantikvarieämbetets regleringsbrev för år 2013.

Enligt regleringsbrevet ska Riksantikvarieämbetet redovisa hur 7:2 bidrag till kulturmiljövård har främjat ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas samt hur bidragsgivningen skapat förutsättningar för ökad livskvalitet och en hållbar utveckling. Riksantikvarieämbetet ska särskilt redovisa hur bidragsgivningen används för att förnya och utveckla kulturmiljöarbetet, t.ex. rörande medborgarnas delaktighet och tillgång till en mångfald av kulturmiljöer.

Genomfört utvecklingsarbete för ökad effektivitet och ett mer strategiskt arbetssätt

Under året har den nya fördelningsmodellen för KMV-anslaget tillämpats. Den nya modellen medger ett mer långsiktigt och strategiskt arbetssätt för både länsstyrelser och Riksantikvarieämbetet. Riksantikvarieämbetet har under året arbetat med olika sammanställningar och analyser av KMV-anslagets fördelning och användning under åren 2010–2013 som en grund för planeringen av kommande treårsperiod 2016–2018.

Under året har KMV-anslagets tillämpning ur ett tillgänglighetsperspektiv utvärderats, såväl ur perspektivet fysisk tillgänglighet som för möjligheterna till förståelse och delaktighet i vid bemärkelse. Syftet med utvärderingen har varit att analysera hur

länsstyrelserna arbetar med tillgänglighet inom ramen för KMV-bidrag. Utvärderingen visar och behandlar begreppet tillgänglighet på flera olika sätt, vilket gör att insatsernas omfattning och utformning varierar mycket mellan länen.

Riksantikvarieämbetet har haft fördjupade dialoger med två länsstyrelser, med stickprovskontroller av ärenden och två resor i länen, bl.a. för att förbättra hanteringen av bidragsmedlen.

Utbetalade medel

Riksantikvarieämbetet har förbrukat totalt 251,1 mnkr. Årets tillgängliga medel har uppgått till 250 mnkr, med tillägg av återbetalning av medel från tidigare år. Detta innebär att en anslagskredit på 1,1 mnkr har tagits i anspråk.

Tabell 6. RAÄ:s och länsstyrelsernas beslut

	Utbetalade medel, mnkr		
För RAÄ:s och länsstyrelsernas beslut	2013	2012	2011
För länsstyrelsernas beslut	233,9	230,7	232,7
varav kunskapsunderlag 9§	24,9	24,4	24,9
varav tilläggsramen för kostnadskrävande	15,7		
varav tilläggsramen för regional satsning	7,3		
För RAÄ:s direkta beslut	17,7	20,3	20,9
varav arbetslivsmuseer enligt ap 2	6	5,9	6,0
varav kunskapsunderlag 9§	0,6	0,6	0,0
Summa	251,1	251,0	253,6
Kostnad	5 142	4 900	6 600

Medel beslutade direkt av Riksantikvarieämbetet

Riksantikvarieämbetet har beslutat om 17,7 mnkr, varav för anslagspost 1 Bidrag till kulturmiljövård 11,7 mnkr.

Totalt har 4,3 mnkr använts för arkeologiska undersökningar enligt 2 kap. 14 § KML. För konservering av fynd har totalt 3,8 mnkr utnyttjats. Från anslagspost 2 har 6 mnkr fördelats till arbetslivsmuseer för 65 olika projekt.

Medel beslutade av länsstyrelserna

Huvuddelen av medlen som fördelats till länsstyrelsen ingår i den s.k. planeringsramen. Den bestäms för tre år framåt, vilket innebär att förutsättningarna för ett strategiskt och långsiktigt arbetssätt ökar. Totalt 23 mnkr har fördelats till tilläggsramen, varav 15,7 mnkr för kostnadskrävande objekt och 7,3 mnkr för regionala satsningar. Exempel på kostnadskrävande objekt är Falu gruva i världsarvet *Falun och Kopparbergslagen* i Dalarnas län, Tanum beläget i världsarvet *Hällristningsområdet i Tanum* i Västra Götalands län samt byggnadsminnet Stripa gruva i Örebro län. Exempel på regionala satsningar är *Vårda vattendragens kulturarv* som genomförs i nio län under perioden 2013–2015. Under året har bidrag betalats ut till vattendragsanknutna miljöer där praktiska vårdåtgärder har genomförts. Förväntade effekter är fler vårdade och skyltade kulturmiljöer vid vattendragen, samt ett ökat intresse för och kunskap om vattenanknutna kulturmiljöer bland medborgarna.

Länsstyrelserna har beslutat om bidrag för 233,9 mnkr. Totalt har 68 procent av medlen (160,3 mnkr) utbetalats till olika vårdåtgärder, vilket är en ökning med 2,8 mnkr i jämförelse med 2012. Insatserna har under 2013, liksom tidigare år, utgått från en helhets-syn som innebär samverkande bidragsgivning till

såväl vård och information som tillgängliggörande av objekt och miljöer. Därutöver har KMV-anslaget använts till framför allt kunskapsunderlag och olika arkeologiska åtgärder.

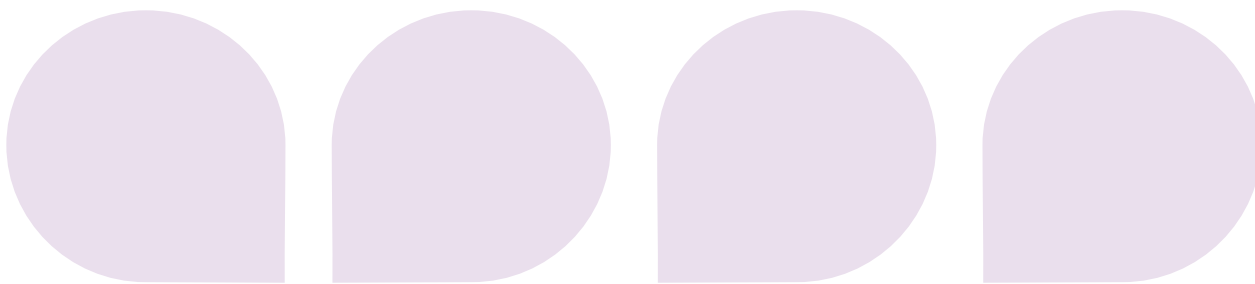
Länsstyrelserna har prioriterat objekt och miljöer som är skyddade enligt lag. Till objekt och miljöer som är skyddade enligt 3 kap. KML (byggnadsminnen) har totalt 78,9 mnkr utbetalats. Detta är en ökning med drygt 18 mnkr i jämförelse med 2011. 38,1 mnkr har betalats ut till objekt och miljöer som är skyddade enligt 2 kap. KML (fornlämningar), vilket är en minskning med 8,3 mnkr i jämförelse med 2012. Minskningen består i huvudsak av färre vårdåtgärder, framför allt av ruiner samt arkeologiska utredningar och undersökningar initierade av länsstyrelserna.

Andelen medel som utbetalats till objekt och miljöer som saknar formellt skydd har minskat något och uppgick 2013 till 6 procent. Totalt har 10 mnkr utbetalats till dessa miljöer som ofta har en viktig

Tabell 7. Olika skyddsstatus

Alla objekttyper	Utbetalade medel %		
	2013	2012	2011
Skyddsstatus (ett objekt kan ha flera skydd)			
Skydd enligt lag totalt	90	86	78
Varav av Kulturresevat (MB)	12	10	10
Skydd enligt 2 kap KML – Fornlämningar	22	27	28
Skydd enligt 3 kap KML – Byggnadsminne	47	42	35
Skydd enligt PBL	8	7	4
Övrigt	1	1	1
Förslag till skydd utreds	4	4	8
Saknar skydd enligt lag	6	10	11
Summa	100	100	100

Tabellen visar andelen av medel som utbetalats till objekt med olika skyddsstatus. Ett objekt kan ha flera skydd.

Tabell 8. Länsstyrelsernas beslut, olika åtgärder

För länsstyrelsernas beslut, olika åtgärder	Utbetalade medel, mnkr			Utbetalade medel %			Antal objekt		
	Totalt			Totalt			Totalt		
För länsstyrelsernas beslut, olika åtgärder	2013	2012	2011	2013	2012	2011	2013	2012	2011
Kunskapsunderlag	36,4	35,2	31,8	16	15	14	237	203	202
Varav 9§	24,9	24,4	24,9	11	11	11	83	78	102
Vård	160,3	157,5	165,3	68	68	71	1065	1005	1197
Information/ tillgängliggörande	33,5	31,5	27,3	14	14	12	314	343	313
Arkeologi	3,7	6,3	7,3	2	3	3	83	84	87
Övrigt	0	0,3	1,0	0	0	0	0	1	2
Summa	234,7	230,8	232,7	100	100	100	1699	1636	1801

Tabellen visar en delmängd

funktion för landskapets karaktär och är betydelsefulla för länens kulturmiljöprofiler, framförallt lantbrukets ekonomibyggnader, landskapselement och byggnader i olika industrimiljöer.

Projektet *Hus med historia* avslutades 2012 men Länsstyrelsen i Södermanland, Stockholm och Uppsala har i samarbete med några lokala hembygdsföreningar i respektive län genomfört projektet *Fort-sättningen på Hus med historia*. Totalt har 1,1 mnkr utbetalats som en regional satsning inom tilläggsramen för dessa projekt. Det har skett en minskning av vård till oskyddad bebyggelse vilket kan bero på att satsningen på *Hus med historia* har upphört.

Vård av bebyggelse

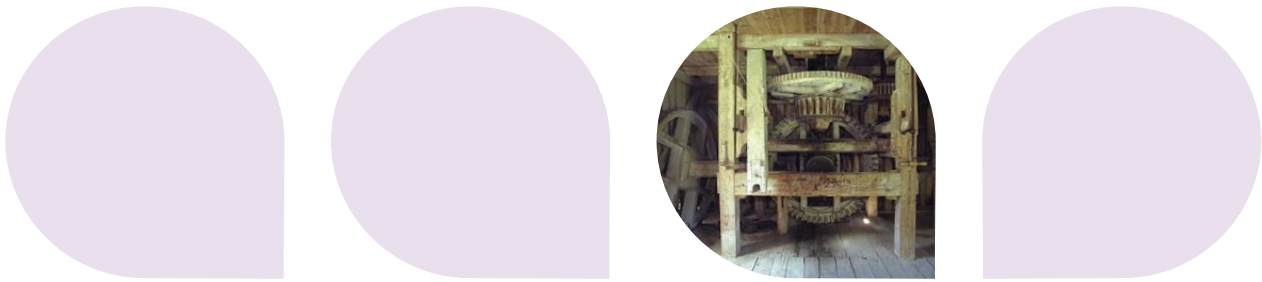
Totalt har 110,5 mnkr utbetalats till vård av bebyggelse, vilket motsvarar 69 procent av alla vårdåtgärder. Av de medel som utbetalats till vård av bebyggelse har 58 procent (64,3 mnkr) utbetalats till vård av byggnadsminnen. Det är framför allt inom huvudgrupperna Hantverk/ industri, Areella näringar, Slott och herrgårdar och Övrig bostadsbebyggelse som medel utbetalats till olika byggnadsminnen.

Totalt har 21,8 mnkr utbetalats till objekt och miljöer inom Areella näringar, en minskning med 7 mnkr i jämförelse med 2012. Dessa objekt och miljöer saknar överlag lagskydd. 17,6 mnkr har utbetalats till offentlig bebyggelse vilket är en ökning med 4,9 mnkr jämfört med 2012. Exempel på större projekt under 2013 är *Nora veteranjärnväg* i Örebro län, Världsarvet *Varbergs radiostation i Grimeton* i Hallands län och *Järnvägshotellet i Flen* i Södermanlands län. Under året har 14,7 mnkr, en ökning med

Tabell 9. Olika huvudgrupper

Vård av bebyggelse	Utbetalade medel %			
	Huvudgrupp	2013	2012	2011
Hantverk/industri		18	18	20
Areella näringar		20	25	24
Slott/herrgårdar		14	12	10
Övrig bostadsbebyggelse		19	18	21
Offentlig bebyggelse		16	12	10
Kultur och föreningsliv		5	7	6
Övrigt		8	8	9
Summa		100	100	100

Andel medel för vård av bebyggelse som utbetalats till objekt och miljöer inom olika huvudgrupper.

drygt 2,4 mnkr i jämförelse med 2012, utbetalats till objekt och miljöer inom huvudgruppen Slott och herrgårdar. Länsstyrelserna har prioriterat objekt och miljöer som är skyddade enligt 3 kap. KML och som är tillgängliga för allmänheten. Ökningen under 2013 beror bl.a. på att flera slott och herrgårdar tilldelats medel. Exempel är Wrams Gunnarstorp i Skåne, Ängsö slott i Västmanland och Gripenbergs slott i Jönköping. I Stockholms län har en generell ökning skett för herrgårdar och slottsmiljöer.

Länsstyrelserna har beslutat om 5 mnkr för anti-
kvarisk medverkan, vilket utgör 5 procent av vad som utbetalats för vård av bebyggelsen.

Vård av mark och landskapselement, fornlämningar och ruiner

Totalt har 44,7 mnkr utbetalats till vård av mark, landskapselement, fornlämningar och ruiner, vilket motsvarar 28 procent av de totala vårdåtgärderna. De kostnadskrävande åtgärderna för olika ruiner som genomfördes år 2013 har minskat i omfattning, totalt har 2,6 mnkr utbetalats för vård av ruiner. Länsstyrelserna har utbetalt 21,4 mnkr för vård av fornlämningar. För vård av mark och landskapselement har 20,7 mnkr utbetalats. Av dessa har nästan 13,1 mnkr utbetalats för vårdåtgärder till befintliga kulturresevat och till kulturresevat där fråga om resevatbildande väckts. Totalt har 21,4 mnkr utbetalats till kulturresevat och till kulturresevat där frågan om resevatbildning väckts. Detta är en ökning med 1,3 mnkr i jämförelse med 2012.

Information och tillgängliggörande, Kunskapsunderlag och Arkeologi

Länsstyrelserna har utbetalt 30,5 mnkr till olika informationsinsatser och 3 mnkr för att tillgängliggöra

olika kulturmiljöer fysiskt. Totalt är det en ökning med 6,2 mnkr sedan 2011. Ökningen beror i huvudsak på större informationssatsningar, framför allt skriftlig information om byggnadsminnen och kulturresevat. Exempel på kulturresevat där större informationssatsningar har gjorts är Pershyttan i Örebro län, Norrby kulturresevat i Gotlands län och Örnäs i Skåne län.

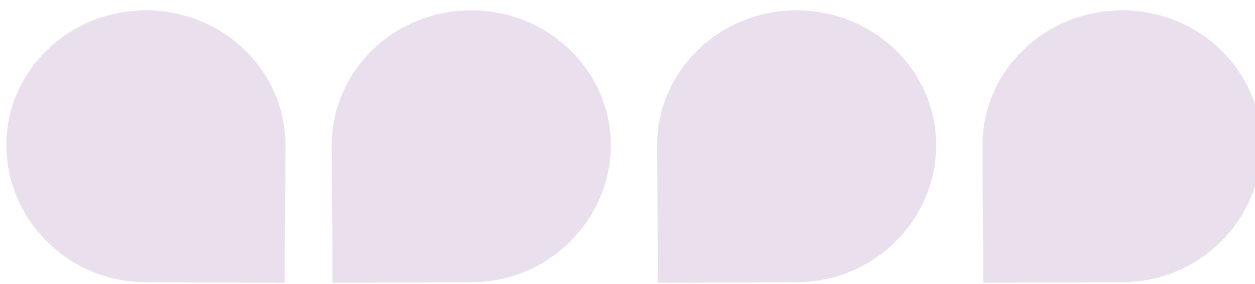
Totalt har 24,9 mnkr utbetalats för att ta fram regionala och kommunala kunskapsunderlag enligt 9 § bidragsförordningen. De flesta av projekten avsåg riksintressen för kulturmiljövärden, kommunala kulturmiljöprogram och vattenanknutna miljöer.

I övrigt har länsstyrelserna utbetalt 11,4 mnkr till vård- och underhållsplaner samt underlag inför vård av olika objekt enligt 8 § bidragsförordningen. Totalt har 3,7 mnkr utbetalats till olika arkeologiska åtgärder.

Förutsättningar för ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas

Insatser som genomförs med hjälp av KMV- anslaget bidrar till att kulturarvet bevaras, används och utvecklas. Åtgärderna har bidragit till att lyfta fram och tillgängliggöra flera kulturmiljöer, ofta i samverkan med andra aktörer. Länsstyrelserna har genom KMV-anslaget möjlighet att främja och stötta konkreta kulturmiljöer men också projekt för att tillgängliggöra kunskap, öka delaktighet och bredda mångfalden av kulturmiljöer. Många av miljöerna är publika och viktiga besöksmål som gör det möjligt för fler att få tillgång till en mångfald av kulturmiljöer. De flesta åtgärder ger också effekter i form av ökad delaktighet, förståelse och ansvarstagande.

En förutsättning för ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas är att brukare och

myndigheter samverkar. Länsstyrelserna har samverkat med många olika aktörer t.ex. kommuner, hembygdsföreningar, läns museer, turistorganisationer, entreprenörer och fastighetsägare. Enskilda fastighetsägares insatser och kunskaper har betydelse för att inspirera andra att bevara och bruka kulturmiljön. Samverkansprojekten med bl.a. ideella föreningar innebär ofta en ökad delaktighet och ett ökat ansvarstagande för kulturarvet. De restaurerade byggnaderna och miljöerna väcker stort engagemang och kan bidra till att olika verksamheter utvecklas i bygden.

Betydelse för vård och bevarande

Det långsiktiga och kontinuerliga arbetet med att vårda objekt och miljöer har fortsatt. Bidragen har lett till att åtgärderna har utförts med ändamålsenliga material och metoder under ledning av antikvarisk expertis. Komplicerade antikvariska arbeten, som normalt inte är möjliga för en fastighetsägare att genomföra, har kommit till stånd.

Bidragen kan stimulera fastighetsägare att utveckla ny publik verksamhet. Detta har också skett i flera fall. Den fysiska tillgängligheten har ökat när t.ex. privata bostäder öppnats upp eller när nya delar av en anläggning visats för allmänheten. Värdefulla kontaktytor har skapats genom de möten som bidragsgivningen innebär och länsstyrelserna har därmed kunnat inleda en dialog kring den framtida förvaltningen.

Vården av fornlämningar sker genom avtal med kommuner, fastighetsägare eller museer. En vårdad fornlämning väcker uppmärksamhet och intresse både hos lokalbefolkningen och tillfälliga besökare, vilket medför större medvetenhet och aktsamhet om kulturarvet. Vården av fornlämningarna utgör på så sätt en del av länsstyrelsens och andra aktörers arbete med

miljömål, regional och lokal utveckling och turism.

Många av bidragsmottagarna är ideella föreningar, t.ex. hembygdsföreningar. Föreningarna värnar kulturarvet, exempelvis genom att de själva vårdar bebyggelse och informerar via skyltar, webbsidor, broschyrer och kursverksamheter.

Några län har beviljat bidrag med 50 procent av totalkostnaden för byggnadsvård, dock maximalt 25 000 kronor, för att nå en bredare målgrupp och fler byggnadskategorier än vad som täcktes av de tidigare ekonomibyggnadsbidragen. Genom samordning av bidragsansökningar inom landsbygdsprogrammet har bidragen i båda stödformerna kunnat fördelas på ett maximalt kostnadseffektivt sätt, med en samordnad antikvarisk medverkan.

Ett län redovisar att KMV-medel använts i ett kulturarvsprojekt och samfinansierats med Skogsstyrelsen och Arbetsförmedlingen. Skogsstyrelsen har under 2013 i samarbete med arbetsförmedlingen haft tio personer sysselsatta i åtgärder inom projektet *Inventering och dokumentation av hänvisnings- och informationsskyltar för kulturhistoriska miljöer inom Södermanlands län*. Projektet har bidragit till att kulturhistoriska miljöer i skogen har gjorts tillgängliga och att långtidsarbetslösa personer har kommit ut i arbete. Projektet kommer troligen inte att fortsätta under 2014 då medel från Arbetsförmedlingen saknas.

Betydelse för medborgarnas delaktighet och tillgång till en mångfald av kulturmiljöer

Olika informationsinsatser bidrar till ökad kunskap och förståelse av olika platser och objekt i länen för olika grupper i samhället. Kulturmiljöer görs tillgängliga och ökar människors deltagande i kulturmiljöarbetet. Under året har böcker, hemsidor, vandringslingor, skyltar och guider riktade till olika

målgrupper producerats. Ett exempel är kulturrese-
 vaten som betydelsefulla besöksmål. Där innebär guid-
 ningar, kursverksamhet och skyltade vandringsleder
 att besökaren får uppleva länets historiska karaktär.
 Samtidigt öppnas möjligheter för större förståelse och
 en ökad insikt i äldre brukningsmetoder och alter-
 nativ landskapsvård. Kulturresevatnen är utmärkta
 miljöer för olika verksamheter riktade till allmänheten.
 Exempel på sådana verksamheter är besöksmål,
 kurser, skolaktiviteter, forskning och konstutställningar.
 Länsstyrelserna redovisar att antalet besökare ökat,
 särskilt bland skolelever.

Länsstyrelsernas besöksstatistik visar också att
 öppna visningar, seminarier och kurser har förekommit
 i anslutning till olika vårdåtgärder och att allmänheten
 därigenom fått en ökad kunskap om objekten och
 värden. Genom kurser, seminarier och nätverksträffar
 för förvaltare och ägare av kulturmiljöer har kunskap
 om äldre byggnadstekniker lärts ut, med ökad kom-
 petens inom praktisk förvaltning av äldre byggnader
 som följd. Byggnadsvårdande insatser gynnar vanligen
 lokala företag, då också lokala material i form av äldre
 tegel och snickeriprodukter ofta används.

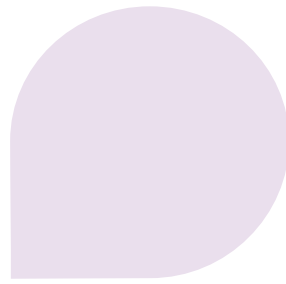
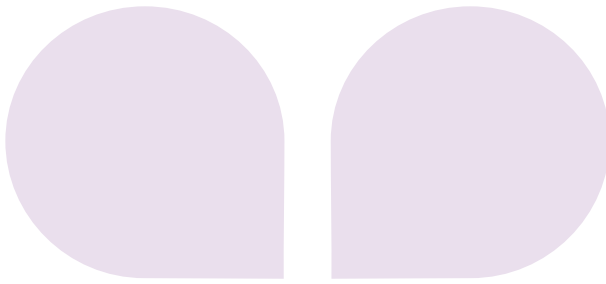
Länsstyrelsen redovisar insatser som har bidragit till
 ökad tillgänglighet för personer med funktionsnedsätt-
 ning. Ett bra exempel är de tillgänglighetsinsatser i
 Stockholms län som genomförts i samarbete med läns-
 museet, hembygdsföreningar, kommuner och Sveriges
 synskadades riksförbund. Projektet har haft som fokus
 att fler människor ska ha möjlighet att ta del av histo-
 rien och kulturhistoriska platser i länet. Presentation
 av de olika platserna sker med hjälp av taktila skyltar
 som kan laddas ned i en dator eller telefon via en QR-
 kod. Guidning av platserna sker i radioteaterform och
 syntolkning samt genom tydliga vägbeskrivningar
 där det framgår vilka svårigheter som en synskadad

kan ha för att ta sig fram i området och hur långt
 man kan komma med en rullstol. Flera län redovisar
 att man har arbetat med information för besökare via
 QR-koder. Andra insatser är bl.a. tillgängliggörande
 av fornlämningsområden genom att ställa iordning
 parkeringsplatser, och gångvägar för personer med
 nedsatt rörelseförmåga. Nya skyltar, ramper och själv-
 stängande grindar vid bl.a. byggnadsminnen, vårdade
 fornlämningslokaler och i kulturresevatnen har tagits
 fram. Ståttor ersätts med självstängande grindar och
 skyltar placeras på ett sådant sätt att de är tillgängliga
 även för funktionshindrade och barn.

Flera projekt har under året även fokuserat på ökad
 delaktighet, mångfald och nationella identiteter, liksom
 på barn och unga. Särskilt kan nämnas några projekt
 från Örebro län: Projektet ”*Barnhemmen som kulturarv
 – anstalter för barn*” syftar till att öka kunskapen om var
 anstalterna funnits och hur livet i dessa gestaltades för
 de barn som vistades där. Barnhemsbarnens öde och
 den ekonomiska ersättningsfrågan har haft ett stort
 medialt genomslag under 2013. Projektet förväntas
 bidra till en breddad kulturarvssyn och ökad kun-
 skap om ”glömda” kulturmiljöer. Projektet ”*HBTQ och
 platser i Örebro*” drivs i samverkan med Riksförbundet
 för homosexuellas, bisexuellas och transpersoners rät-
 tigheter (RFSL) och Örebro läns museum. Projektets
 syfte är att skriva in hbtq-kulturens historia i den
 regionala historieskrivningen genom att dokumentera
 platser och kulturella uttryck som har och har haft
 betydelse för hbtq-personer i länet.

Sammanfattande analys av anslagens användning och behov

De insatser som görs för bevarande och tillgänglig-
 görande innebär att bidragsgivningen på sikt skapar
 förutsättningar för ökad livskvalitet och en hållbar

utveckling. Resultat i form av ökad livskvalitet och en hållbar utveckling är däremot svåra att mäta. Tidsperspektiven för kulturarvet är ofta långa, vilket gör det svårt att visa på effekterna av olika insatser

Vårdinsatserna innebär att landskapet och bebyggelsen vårdas och bevaras. Insatserna är också viktiga förutsättningar för att kunskapen om traditionell landskapsskötsel ska kunna bevaras. De olika informations- och tillgänglighetsinsatser som gjorts ökar förståelsen och kunskapen om bl.a. kulturresevatnen och dess historia. Det faktiska behovet av vård och underhåll för byggnaderna i kulturresevatnen överstiger många gånger tillgängliga bidragsmedel, så endast det mest nödvändiga kan genomföras. Det är därför angeläget att hitta fler former för samfinansiering för att långsiktigt kunna klara skötseln av kulturresevatnen.

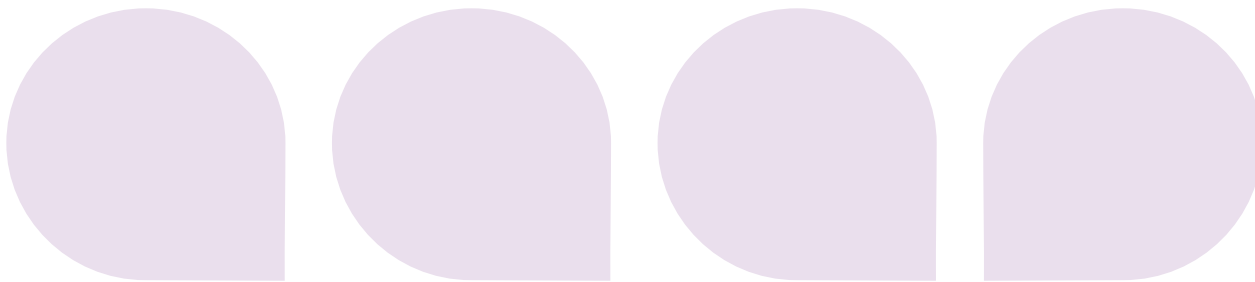
Genom antikvarisk medverkan har vårdinsatser kunnat följas upp ur kulturhistorisk synvinkel och har därmed säkerställt att bidragsmedel använts korrekt. Kunskaperna hos fastighetsägarna och den regionala kulturmiljövården har ökat genom fokus på framtågandet av vård- och underhållsplaner. Detta har lett till en bättre framförhållning och prioritering i genomförandet av olika åtgärder för vård och underhåll. Samverkan med andra funktioner på länsstyrelserna och med kommuner i konkreta projekt har bidragit till att berörda aktörer har bättre förutsättningar att ta tillvara olika kulturmiljöfrågor i ett bredare perspektiv. Denna samverkan leder till ökad förståelse och kunskap för kulturmiljövården samt förbättrade möjligheter till samfinansiering.

Riksantikvarieämbetet bedömer att kulturmiljövården är aktiv och efterfrågad i samband med samfinansiering av projekt. KMV-medel ingår i samfinansieringsprojekt med bl.a. medel från kommuner, bolag och stiftelser och EU:s fonder och program, inklusive

Landsbygdsprogrammet. Fastighetsägare och brukare står dessutom för en del av samfinansieringen. Parallellt med att kulturmiljövården ser outnyttjad potential till samfinansiering finns frågan om minskade medel och ett ackumulerat vårdbehov. Som ett exempel på detta har det aviserats att i stort sett allt stöd inom Landsbygdsprogrammet som riktar sig mot insatser för kulturmiljö kan komma att upphöra under år 2014 eller möjligen 2015.

Länsstyrelserna har i sin bidragsgivning fortsatt att prioritera de objekt som är skyddade enligt lag. Exempelvis har utbetalningarna till byggnadsminnen under de senaste två åren ökat med drygt 18 mnkr. En konsekvens av att anslaget inte ökar eller indexuppräknas är bl.a. att möjligheterna att ge bidrag till oskyddade objekt och miljöer minskar. Det innebär hårda prioriteringar för länsstyrelserna då angelägna insatser riskerar att inte kunna genomföras eller skjutas på framtiden, vilket i sig kan medföra ökade kostnader och ett ackumulerat vårdbehov.

Anslaget är av fundamental betydelse för kulturmiljöarbetets måluppfyllelse. KMV-bidraget gör stor kulturmiljönytta och är i många fall en förutsättning både för enskildas och det civila samhällets möjlighet att bevara, använda och utveckla objekt och miljöer med kulturhistoriskt innehåll. Samtidigt medför prioriteringar av objekt som är skyddade enligt lag minskade möjligheter att uppfylla de nationella målen för kulturmiljöarbetet, där bidraget fördelas till en mångfald och bredd av mottagare. Möjligheten att förnya och utveckla kulturmiljöarbetet i den omfattning som är nödvändig för att fler medborgare på sikt ska kunna erbjudas en ökad delaktighet samt tillgång till en mångfald av kulturmiljöer är begränsad. För att möta dessa behov behöver både anslaget öka och nya former för samfinansiering utvecklas.

Insatsområde: Kulturarvsförvaltning

Detta görs inom Kulturarvsförvaltning

Riksantikvarieämbetet har ett samordningsuppdrag för vård och konserveringsfrågor för byggnader, fornlämningar, föremål och annat kulturhistoriskt material. Målgruppen är främst professionella aktörer, som förvaltare och praktiska utförare, samt länsstyrelser och museer. Verksamheten omfattar råd och stöd samt utveckling av kunskap, styrmedel och metoder. En unik resurs är det nationella laboratoriet med analysstöd inom konserveringsvetenskap. En central del handlar också om att skapa arenor för informationsspridning och erfarenhetsutbyte samt omvärldsbevakning av aktuell forskning och trender på regional, nationell och internationell nivå. Verksamheten tillhandahåller också säkra lokaler för föremålsförvaring till i första hand museer.

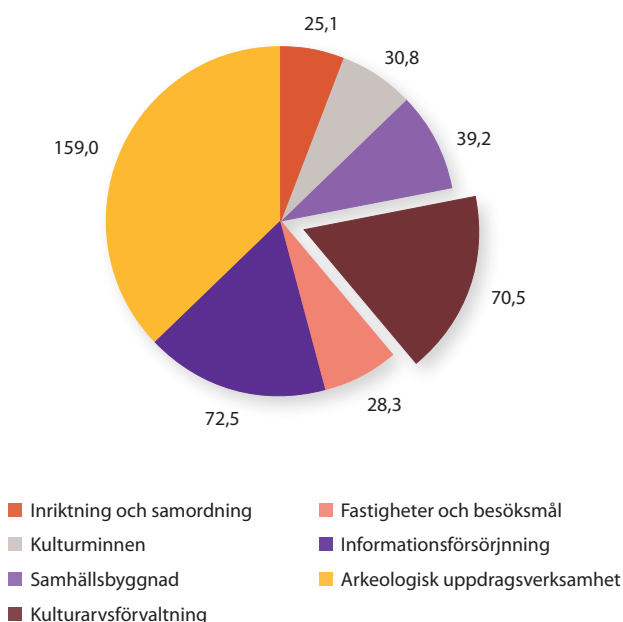
Mål

Insatser för att samordna och vidareutveckla frågor som rör vård och konservering av byggnader, fornlämningar, föremål samt annat kulturhistoriskt material är genomförda.

Sammanfattning och målluppfyllelse

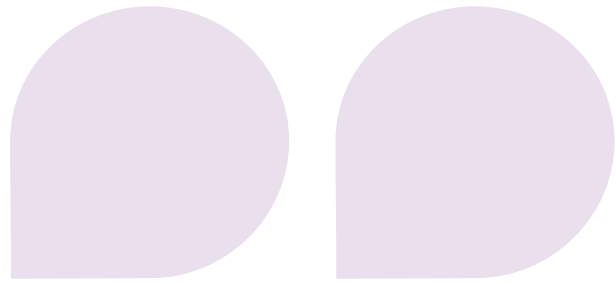
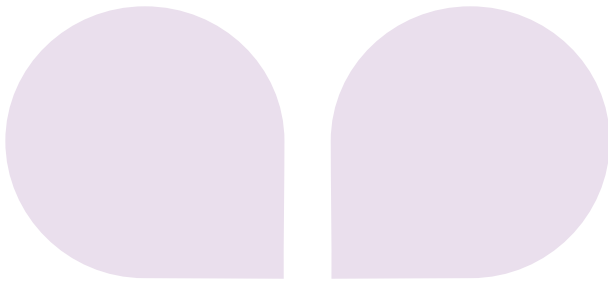
Riksantikvarieämbetet har ett utvecklat samarbete med många aktörer på kulturmiljöområdet. Främst har verksamheten fokuserats på byggnads- och landskapsvård, museernas samlingsförvaltning och konserveringsvetenskap. Ett flertal branschmöten, konferenser och workshops har arrangerats, tillsammans med samarbetspartners från såväl kulturarvssektorn som andra sektorer. Genom lanseringen av handböcker och

Diagram 4. Insatsområdets andel av det totala kostnadsutfallet

informationsblad har olika aktuella kunskapsbehov tillgodosetts. Med stöd av ett webbforum, *Kulturvårdsforum*, samlas drygt 1300 aktörer i mer än 60 olika grupper. Myndigheten har också medverkat i flera nationella och internationella konferenser.

Ett prioriterat område är klimat- och energiområdet. EU-projektet *Co2olBricks*, som handlar om energieffektivisering i kulturhistoriskt värdefull bebyggelse, avslutades under året och utsågs till "Flagship" i EU:s Östersjöstrategi. Inom den konserveringsvetenskapliga verksamheten har analyser utförts. Vidare har ett koncept med gästkollegor från museer, arkiv och bibliotek initierats. Utveckling inom materialanalys och dokumentationsmetoder

har genomförts, bl.a. inom ljusmätning och RTI, *Reflectance Transformation Imaging*. Myndigheten är också engagerad i det nationella och europeiska standardiseringsarbetet. I sin roll som strategisk myndighet för genomförande av funktionshinderspolitiken inom kulturområdet har länsstyrelsernas och läns museernas arbete följts upp. En handbok för ökad tillgänglighet i natur- och kulturmiljöer har tagits fram, tillsammans med Naturvårdsverket och Handisam. Genom Svensk Museitjänst tillhandahålls lokaler för föremålsförvaring och för tredje året i rad har målet att uppnå självfinansiering uppnåtts.

Målet bedöms uppnått.

Samordning av kulturvårdsfrågor

Utifrån samordningsuppdraget har flera strategiska samarbeten och nätverk utvecklats. 17 större konferenser och seminarier har arrangerats med över 900 deltagare. En ny arena, *Byggnadsvårdens konvent*, som genomfördes i samarbete med bland andra Västra Götalandsregionen, Svenska Byggnadsvårdsföreningen och Göteborgs Universitet (Hantverkslaboratoriet), lockade drygt 300 deltagare. Mötet var det största enskilda arrangemanget för byggnadsvårdens aktörer på många år.

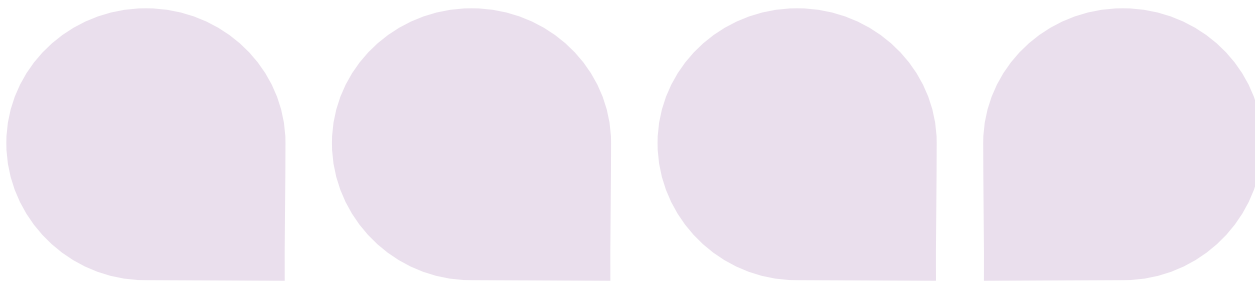
Under året har 17 informationsblad i serien *Vårdaväl* tagits fram, bl.a. om ljus i museisamlingar, textilier, färgpigment och biologiskt kulturarv. Webbforumet *Kulturvårdsforum* hade i december 1319 medlemmar och 62 grupper, en ökning med drygt 200 medlemmar under året. Forumet skapar förutsättningar för branschens aktörer att bilda nätverk, diskutera aktuella frågor, sprida information med mera.

För att stärka förutsättningarna för museernas samlingsförvaltning utvecklar myndigheten det

tematiska området *God Samlingsförvaltning*. Arbetet omfattar bl.a. riktlinjer och policys, riskhantering, metoder och materialval. En överenskommelse har också tecknats med Nationalmuseum för att utveckla området vidare. Vid *Samlingsforum*, som i år genomfördes i samarbete med Värmlands Museum och Riksförbundet för Sveriges Museer, deltog drygt 130 personer. Riksantikvarieämbetet tar från 2014 över ansvaret för de svenska museernas och arkivens nätverk om skadedjurshantering, PRE-MAL. Ett nytt nätverk för arkeologiskt trä och kemi har etablerats och två workshops har genomförts. Där identifierades behov av forskning och gemensamma nationella konserveringsmetoder.

Inom landskapsvården har flera möten om kulturreservat och biologiskt kulturarv genomförts. Informationsblad om bl.a. bondskog har getts ut. En ny guide i form av en färglikare för linoljefärg, *Kulturskulör*, togs fram. En handbok för handläggning av orgelärenden har spridits till länsstyrelserna, Svenska kyrkan, läns museer med flera. Handboken fyller en kunskapslucka och skapar bättre förutsättningar för förvaltning av orglar samt beställning och utförande av vård- och restaureringsåtgärder. Utvecklingen av den regionala vården av runstenar pågår i samarbete med länsstyrelserna. Myndigheten driver också två forskningsprojekt om Sveriges runstenar. För den framtida runforskningen har ett program för 2014–2016 tagits fram.

Riksantikvarieämbetet har en samordnande roll i Sverige för det europeiska standardiseringsarbetet *Conservation of Cultural Property CEN 346* och är ordförande för den svenska spegelgruppen inom SIS. Myndigheten har också medverkat i framtagandet av ett flertal nya standarder. Behovet av ytterligare svenska representanter i de olika arbetsgrupperna är

Tabell 10. Resultat – Samordning av kulturvårdsfrågor

Typ av aktivitet	2013	2012	2011
Antal genomförda seminarier/ Workshops/konferenser av Riksantikvarieämbetet	17	9	10
Antal utgivna publikationer (handledningar/ informationskrifter/rapporter, etc.)	31	12	27
Kostnad i tkr	8 487	11 388	8 367

Antalet arrangemang har ökat genom fler utvecklade samarbeten och ett mer utåtriktat arbetssätt. Utgivningen av informationsblad har ökat. Kostnaden är dock lägre mot föregående år, främst på grund av att många arbeten påbörjades redan 2012.

mycket stort. ECOSOC-salen i FN-byggnaden i New York invigdes i april efter reovering. Riksantikvarieämbetet har bidragit med expertis rörande brand- och flamskydd av ett nytt textilt konstverk i form av en ridå, som Sverige donerat. Inom strategiuppdraget för genomförande av funktionshinderspolitiken har en rapport lämnats till regeringen och Handisam, inklusive en uppföljning av länsstyrelsernas och läns museernas arbete. Tillsammans med Naturvårdsverket och Handisam har en handbok tagits fram för ökad tillgänglighet i natur- och kulturmiljöer. Myndigheten har också genomfört två utbildningstillfällen för främst handläggare vid länsstyrelserna.

Hållbart kulturarv

Riksantikvarieämbetet verkar för ett hållbart bruk och bevarande av kulturarvet och för en ökad tillämpning av tekniska och naturvetenskapliga metoder i kulturmiljövården. Prioriterade områden för myndigheten är klimat- och miljöeffekters påverkan på kulturarvet och energieffektivisering av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse. I egenskap av delprojektledare för EU-projektet *Co₂olBricks*.

Tabell 11. Resultat – Analysarbete

Typ av aktivitet	2013	2012	2011
Antal publicerade studier genom abstracts och "reviewed papers"	10	2	2
Antal avslutade analysförfrågningar	12	8	16
Kostnad i tkr	12 740	8 610	6 437

Ökningen av antalet publicerade studier beror främst på ett ökat fokus på resultatförmedling inom den konserveringsvetenskapliga verksamheten.

Projektet fick kvalitetsutmärkelsen "flagship project" i EU:s Östersjöstrategi och har lyfts fram som ett föredöme för andra EU-projekt. Arbetet löpte under tre år och avslutades 2013. Det omfattade ett flertal nationella och europeiska workshops. Myndigheten deltar även i programrådet för det nationella forskningsprogrammet Spara och Bevara. Därutöver pågår ett arbete med att ta fram en ny europeisk standard. Standarden beskriver en beslutsprocess för energieffektivisering i kulturhistoriskt värdefulla byggnader och syftar till att uppnå en hållbar förvaltning med minskad energianvändning.

Inom arbetet med risk- och katastrofberedskap genomfördes ett seminarium för ökat brandskydd för främst museer. Seminariet genomfördes i samarbete med bl.a. Historiska Museet, med över 100 deltagare. Med anledning av den ökande användningen av kriminalteknisk skyddsfärg inom kulturvården, så kallad DNA-färg, genomfördes en workshop med ca 40 deltagare bl.a. från polisen, Svenska Kyrkan och Statens Kriminaltekniska laboratorium.

Det nationella konserveringsvetenskapliga laboratoriet har utfört analyser, dels för myndighetens egen verksamhet, dels i samverkan med

gästkollegor. Genom konceptet ges gästkollegor tillgång till naturvetenskapliga metoder, instrument och kompetens för tolkning av analysresultat för komplexa frågeställningar. Laborativ verksamheten har anpassats ytterligare och en förtätning av lokalerna har inletts. Inom området dokumentation, materialanalys och konservering har verksamheten fokuserats på accelererad ljusåldring, ljusmätning i museimiljöer samt RTI, *Reflectance Transformation Imaging*. Resultat har presenterats bl.a. på internationella konferenser och i vetenskapliga tidskrifter. Riksantikvarieämbetet är partner i det internationella initiativet *Forum on Conservation Science* och ett möte som hölls i oktober 2013. Projektet leds av den internationella organisationen ICCROM. Målet är att ta fram en global agenda för konserveringsvetenskapens framtid.

Arkeologisk konservering

Myndigheten avslutade 2013 projektet att konservera materialet från Riksantikvarieämbetets Gotlandsundersökningar. Arbetet har löpt under fyra år och har behandlat totalt 100 arkeologiska undersökningar med över 11 000 fynd. Projektet har även varit en utgångspunkt för vidareutveckling av fyndfördelningsfrågor och konserveringsmetoder.

Tabell 12. Antalet behandlade fynd

Konserverade föremål	2013	2012	2011
Antal behandlade fynd (av totalt 11 159)	6256	2032	2871
Kostnad i tkr	3 745	4 335	4 457

Ökningen av antalet behandlade fynd 2013 beror främst på att många behandlingar påbörjats tidigare år men avslutats först 2013.

Svensk Museitjänst

Svensk Museitjänst tillhandahåller lokaler för främst föremålsförvaring. Med en ekonomi i balans har fokus legat på ett fortsatt säkerhetsarbete och ytterligare förbättringar av inomhusklimatet. Rekryteringar har gjorts för att förstärka kompetensen, servicen och tjänsteutbudet till hyresgästerna. Alla lokalerna på över 25 000 kvm är nu uthyrda. För tredje året i rad har målet att uppnå självfinansiering uppnåtts.

Tabell 13. SMT:s intäkter och volymer

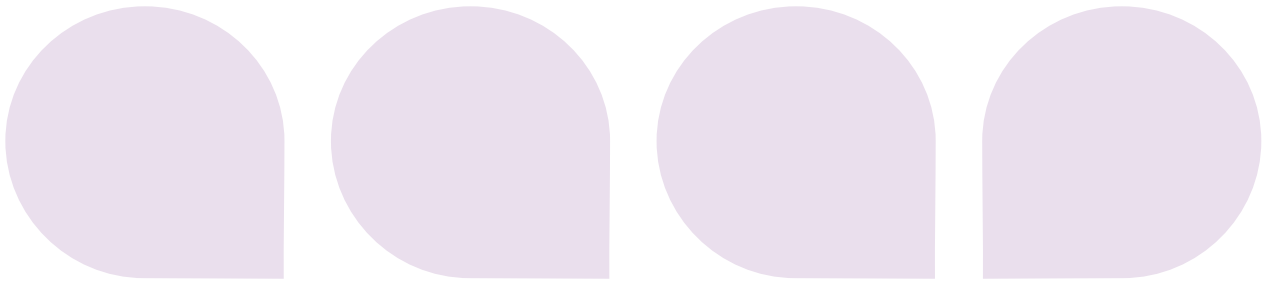
Konserverade föremål	2013	2012	2011
Hyres- och arrendeintäkter (tkr)	23 082	22 773	21 237
Antal hyresgäster/kunder	53	62	63
Antal sålda timmar för utförda tjänster, t.ex. föremålsvård, gallring, ordna och förteckna m.m.	976	2058	2367

Försäljningen av tjänster har dragits ned i syfte att öka fokus på uthyrning och service till hyresgäster. Hyres- och arrendeintäkter är en delmängd av intäkter i tabell 14.

Tabell 14. Ekonomiska nyckeltal för SMT, tkr

	2013	2012	2011
Intäkter	24 246	24 558	26 233
Kostnader	-23 474	-24 195	-23 708
Resultat (intäkter – kostnader)	772	362	2 524
Anslagsfinansiering	0	0	2 500
Ackumulerat underskott	18 169	18 940	19 302

Försäljningen av tjänster har dragits ned i syfte att öka fokus på uthyrning och service till hyresgäster.

Insatsområde: Fastigheter och besöksmål

Detta görs inom Fastigheter och besöksmål

Riksantikvarieämbetet förvaltar cirka 70 kulturhistoriska platser i Sverige. Främst är det arkeologiska platser men i beståndet ingår även kyrkor, slott och andra byggnader.

Verksamheten syftar till att bevara de fysiska platserna och tillgängliggöra utvalda platser. Detta kan göras i egen regi eller av andra. Utveckling av platserna som besöksmål sker utifrån en bedömning av deras potential, möjligheterna till samarbete och entreprenörskap och de ekonomiska förutsättningarna.

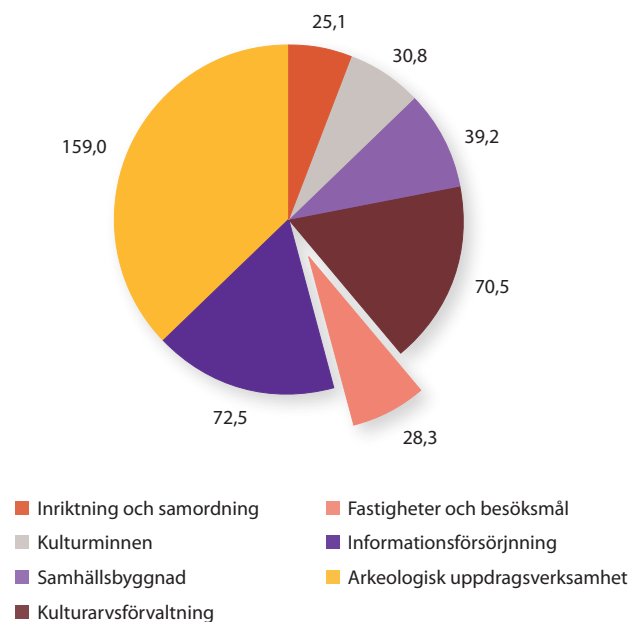
Till fastighetsförvaltningens huvudsakliga uppgifter hör värdinsatser på byggnader och mark. Kunskapsuppbyggnad och forskning kring Riksantikvarieämbetets fastigheter görs främst av universitet och högskolor, medan myndigheten vid besöksmålen arbetar med att förmedla och för dialog utifrån aktuella vetenskapliga resultat. Verksamheten är i hög grad inriktad på barn och unga.

Vid Gamla Uppsala och Glimmingehus bedriver Riksantikvarieämbetet publik verksamhet i egen regi. Bevarande och utveckling av Birka och Hovgården sker bl.a. genom världsarvets förvaltningsråd. I verksamheten inom Birka och Hovgården ingår även Birkamuseet. Museet har drivs av Strömma Turism & Sjöfart AB.

Mål

De kulturhistoriska värdena på de fastigheter som Riksantikvarieämbetet förvaltar har vidmakthållits och den publika verksamhet som bedrivs vid besöksmålen har utvecklats.

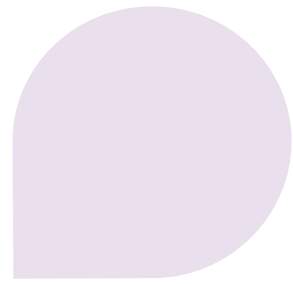
Diagram 5. Insatsområdets andel av det totala kostnadsutfallet

Sammanfattning och måluppfyllelse

Genom avtal och samverkan med andra aktörer har Riksantikvarieämbetet verkat för att värda, bevara och tillgängliggöra de fastigheter som myndigheten förvaltar. Komplexiteten vid återuppbyggnaden av raserat parti på Visby ringmur och andra akuta händelser, har i hög grad påverkat verksamheten och lett till omprioriteringar. Mark- och byggnadsvård har upphandlats och genomförts vid ett antal fastigheter.

Med hjälp av externa medel har pedagogiska program i Gamla Uppsala utvecklats och genomförts i anslutning till undersökningarna för Ostkustbanan. Skolorna har kostnadsfritt kunnat ta del av besöksmålens verksamhet och antalet besök ökade

därför mycket kraftigt. På samma sätt mångdubb- lades antalet besökande elever till senhöstens kost- nadsfria dialogprojekt.

I den publika verksamheten har besöksmålen arbetat med att öka tillgängligheten, och då avses inte endast ökade öppettider eller anpassningar av den fysiska miljön, utan också bemötande såväl som programinnehåll.

Under året har en ny förvaltningsplan för världs- arvet Birka och Hovgården tagits fram i samverkan med Länsstyrelsen i Stockholms län och Ekerö kom- mun. Planen omfattar programperioden 2013–2018. Under året har också den periodiska rapportering, som världsarven vart sjätte år gör till Unesco, genom- förts. Samarbets- och hyresavtalen med Strömma Turism & Sjöfart AB har förlängts för den publika verksamheten på Björkö och gäller fram till år 2015.

Fastighetsförvaltning

Förberedelserna för att överföra Riksantikvarie- ämbetets fastigheter till Statens fastighetsverk har fortsatt. Underlag, bl.a. om ägandeförhållanden och synpunkter på ekonomiska kalkyler, har levererats till de statliga utredningarna om kulturfastigheter respektive försvarsfastigheter.

Stora omprioriteringar har skett i fastighetsför- valtningen under 2013 till följd av personalföränd- ringar och större oförutsedda händelser 2012. Fastig- hetsförvaltningen har prioriterat återuppbyggnaden av Visby ringmur och projekt *Öppna portar* vid Eke- torps borg på Öland, avtalsreglerade insatser samt åtgärder vid de fastigheter där avdelningen bedriver besöksmålsverksamhet. Även underhållsåtgärder på Björkö har prioriterats.

Projekt *Öppna portar* är ett samarbetsprojekt med Statens fastighetsverk och Kalmar läns museum.

Projektet syftar till att förbättra mottagandet vid besöksmålet Eketorps borg. Byggnadsarbetet, som innefattar bl.a. den södra porten, har påbörjats under 2013 och avslutas under 2014.

Återuppbyggnaden av det i februari 2012 rasade partiet av Visby Ringmur inleddes under 2013. Arbetet bedrivs som ett forskningsprojekt med fors- kare från Uppsala Universitet och konsultföretaget Tyréns i samarbete med UV Syd, Gotlands Museum, Hantverkslaboratoriet och Byggnadshyttan på Got- land. De senare utför även byggentreprenaden. Raset skedde så att en del av krönet blev hängande kvar. Efter undersökning och uppmätning i början på året visade det sig att långtgående säkringsåtgärder behövde vidtas för att skapa en säker arbetsmiljö vid nedplockning och återuppbyggnad. Muren staga- des med en kraftig stålställning varefter murpartiet plockades ner till under rasanfanget. På grund av dessa tillkommande arbeten har tidplanen revide- rats; själva återuppbyggnaden ska starta våren 2014 och planeras vara klar i september. Projektet har fått stor uppmärksamhet i media. Under Almedals- veckan hölls en presskonferens och under 2013 har ett flertal visningar för specialgrupper och allmänhet genomförts.

Underhåll av fastigheter och åtgärder för publik utveckling har genomförts på Björkö. Markvård har utförts på ett antal fastigheter, främst fornlämnings- miljöer, enligt gällande avtal. En samlad översyn av gällande hyresavtal har inte prioriterats. Upp- handling av spåntakstjärning har förberetts. Taket på Risinge gamla kyrka har akut åtgärdats liksom den rötskadade klockstapeln vid Trönö gamla kyrka.

Publik verksamhet

Vid både Glimmingehus och Gamla Uppsala museum var förväntningarna inför säsongen att besökstalen skulle öka. Det faktiska utfallet skiljer sig åt vid de två besöksmålen.

Justeringar av taxor förbättrade det ekonomiska utfallet. Fria återbesök, för fullprisbetalande vuxna, infördes samtidigt för att prishöjningen inte skulle exkludera någon grupp besökare, men också för att stimulera till återbesök.

Antalet besök vid Gamla Uppsala museum ökade med 42,2 procent till 21 825 personer. Detta beror främst på en satsning på återkommande helg- och lovaktiviteter liksom en utvecklad skolverksamhet.

Under 2013 minskade antalet besök till Glimmingehus med 9,8 procent till 40928 besökare. Samtidigt ökade antalet gästrätter på Österlen (jan–okt 2013) med drygt 4 procent, enligt *Statistik för Skånes inkvartering* från *Tourism in Skåne*. Minskningen under sommaren 2013 är delvis väderberoende. Försök att vända den vikande besökstrenden genom en ökad bredd på evenemangen har inte lyckats. Konkurrensen inom besöksnäringen blir allt hårdare på Österlen och evenemang på kvällstid är dåligt besökta, liksom arrangemang med svag koppling till kärnverksamheten.

Ljuspunkter under säsongen har varit *Gyckel* på Stora Glimminge som fortsätter att växa, men även tornerspelet lockar stor publik. Glädjande är att höstens aktiviteter har slagit väldigt väl ut; *lokalhistorisk afton*, höstlovsaktiviteter, dramatiserade borgvandringar vid *Österlen lyser* samt det nya julevenemanget *På jakt efter tomten...*

För att få nya perspektiv och fortsatt kunna utveckla publik- och pedagogisk verksamhet har ett samarbete inletts med Statens Fastighetsverk och Centrum för Naturvägledning vid Statens Lantbruksuniversitet

Barn och unga

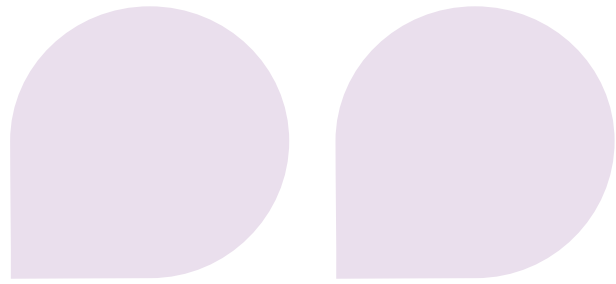
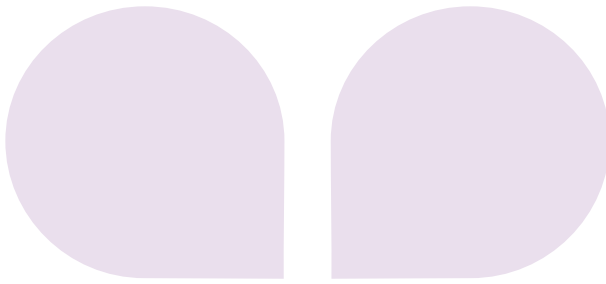
Barn och unga är en prioriterad målgrupp för verksamheten och strategin för barn och unga har varit en ledstjärna i det publika arbetet vid Gamla Uppsala museum och Glimmingehus.

Vid Gamla Uppsala museum efterfrågades kunskap om barn och ungas behov och hur de sedan ska hanteras. Ett dialogprojekt initierades därför för att systematiskt samla kunskap om ungas behov och formulera hur dessa kan påverka besöksmålens verksamhet. Gamla Uppsala museum öppnade sin verksamhet under slutet på året för skolor som ville besöka museet kostnadsfritt. Motprestation var att eleverna deltog i djupintervjuer eller svarade på enkäter.

Vid Glimmingehus har utvecklats ett program för berättarkvällar riktat till barn, *Spökskeppet och andra härligt hemska spökhistorier*. Under påsk- och höstlov har aktiviteter genomförts som är riktade till den lärande familjen, där målsättningen är att det ska finnas sysslor som passar alla åldrar. Samma grundtanke har genomsyrat *Medeltidsaktiviteter för hela familjen* vilket är namnet på högsäsongens dagliga programverksamhet. Också det nya julprogrammet *På jakt efter tomten...* är en förstärkning av barnperspektivet inom programverksamheten.

Skolverksamhet

I Gamla Uppsala har fjolårets projekt med pedagogisk verksamhet kopplat till de arkeologiska undersökningarna för Ostkustbanan utmynnat i ett färdigt program. Tack vare extern finansiering från bl.a. Vitterhetsakademien har programmet kunnat erbjudas skolorna kostnadsfritt. Det har inneburit att man kunnat nå nya elevgrupper; främst resursskolor, särskolor och mindre skolor från norra Uppland. Detta

resulterade i att museet under året besöktes av 2420 fler skolelever jämfört med föregående år.

I Glimmingehus är arbetet med skolelever och lärare är en prioriterad del i verksamheten. Målet är att besöket på Glimmingehus ska uppfylla delar i läroplanen och samtidigt vara en spännande upplevelse för eleverna. Arbetet med modellen *Generic learning outcome* har fortsatt vid Glimmingehus och i år tillämpats på hela den pedagogiska verksamheten för att utvärdera hur kunskapsöverföringen fungerar mellan museiläraren och den besökande eleven. Målet har varit att med hjälp av utvärderingsmodellen säkra kvaliteten i undervisningen men också på sikt kunna överföra modellen till andra områden inom Riksantikvarieämbetets publika verksamhet.

Antalet elever som besökte Glimmingehus ökade något jämfört med 2012, men resultatet måste betecknas som svagt. En trolig orsak är skolornas bristande ekonomiska resurser.

Samverkan och hållbar tillväxt

Under 2013 har Glimmingehus deltagit aktivt i Kultur Skånes arbete med att ta fram en regional handlingsplan för kulturarvssektorn i hela regionen. Deltagande i det lokala samverkansprojektet *Kulturhistorien* har utökats. Samarbeten genomfördes också med Folkuniversitetet, lokala hembygdsföreningar, Musik i Syd och Österlens folkhögskola.

Riksantikvarieämbetet deltar i projektet *Vikingar med förfäder* som syftar till internationell affärsutveckling knuten till temat yngre järnålder i Uppland.

Utöver ett nära samarbete med Ekerö kommun och Länsstyrelsen i Stockholms län innebär myndighetens åtaganden vid Birka och Hovgården återkommande kontakter med kommersiella och ideella aktörer som verkar med världsarvet som utgångspunkt.

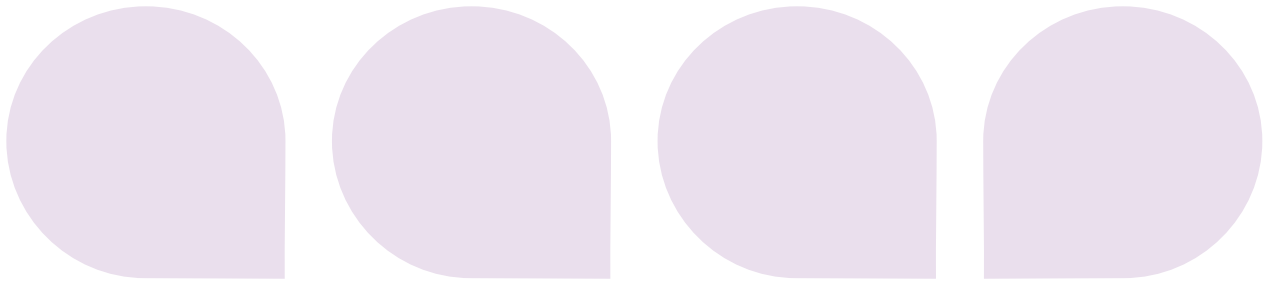
Som ett led i arbetet med att utveckla hållbar turism inom världsarvet deltar platsen också som pilotprojekt i *Nordic World Heritage Foundations* (NWHF) projekt *Towards a Nordic-Baltic Pilot Region for World Heritage and Sustainable Tourism*. Projektet syftar till att utveckla både ett analytiskt ramverk och riktlinjer för hållbar turism inom världsarvet.

Tillgänglighet

I arbetet med Birka och Hovgårdens förvaltningsplan har olika zoneringslösningar tagit hänsyn till funktionsnedsättningar. Dessa kommer att ligga till grund för fortsatt samverkan med hyresgäst/entreprenör. Det pågår ett samarbete med en forskningsinstitution som har förutsättningarna att tolka det vikingatida landskapet med avancerad digital visualiseringsteknik, och presentera resultatet som en del i en planerad utställning. Det kan också ge nya möjligheter att tillgängliggöra av platsen för fler målgrupper.

De kostnadsfria visningar som erbjudits skolor vid Gamla Uppsala museum har setts som en möjlighet både från skolans och från museets sida. Speciellt sär- och resursskolor har fått ökad möjlighet att besöka museet och från museets sida har man kunnat utveckla verksamheten. Museet har också öppnat upp för lärarledda besök med handledning för de pedagoger som själva önskar arbeta med sina elever i museimiljön, vilket är något som sär- och resursskolor efterfrågar.

På Glimmingehus hemsida finns numera en kortfattad beskrivning av tillgängligheten. Där har också arbetet fortsatt med att använda ett enkelt språk i visningarna. Vid besöksmålet har också åtgärder i den fysiska miljön gjorts.

Resultatredovisning

Besöksstatistik och resultat är främst hämtade ur kassasystem, verksamhetsplan och dialog med platsledare.

Gamla Uppsala museum

Tabell 15. Antal besökare, Gamla Uppsala museum

	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007
	21 825	15 340	16 316	14 400	17 223	22 747	21 174
Procent jämfört med föregående år							
	42,2%	-5,9 %	13,3 %	-16,4%	-24,3 %	7,4 %	3,2 %

Gamla Uppsala museum har jämfört med 2012 ökat med 6 485 besökare (42,2 %). Den stora ökningen beror dels på ett ökat öppethållande, en utökning av programverksamheten (varje helg under säsongen, skolornas sport-, påsk- och höstlov, dagligen under perioden midsommar till mitten av augusti, samt mellandagarna) samt på en satsning på skolprogram. Underlaget till tabellen är hämtat ur besöksmålets kassasystem (2007–2009 GEL-kassa, 2010–2013 SoftOne).

Tabell 16. Antal besökande barn

	2013	2012	2011	2010
Antal besökande barn i målsmans sällskap	3842	2 838	2 592	2 200
Antal elever	4233	1 813	1 631	1 311
Totalt antal barn	8075	4 651	4 223	3 511

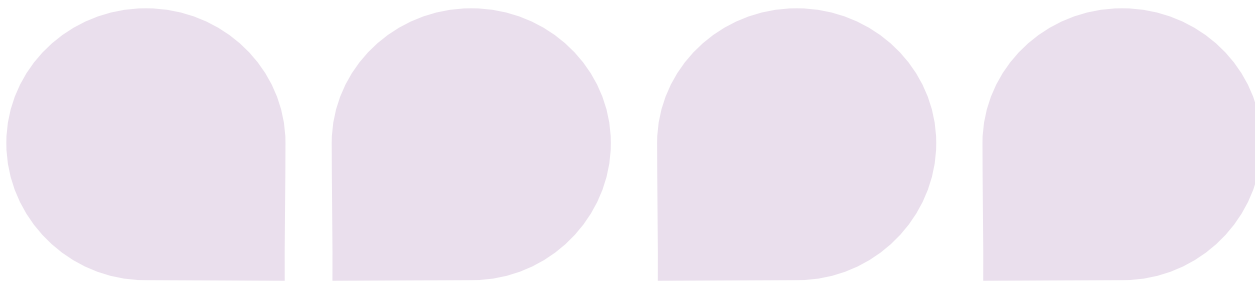
Ökningen av antalet elever beror på två större skolprojekt, kring arkeologi och barn och ungas behov av kultur, som delfinansierats med externa medel och som därför har kunnat genomföras kostnadsfritt för skolorna. Underlaget till tabellen är hämtat ur besöksmålets kassasystem(SoftOne). Antalet är delsummer av tabell 15.

Tabell 17. Visningar, arrangemang och program

	2013	2012	2011	2010
Skolvisningar	259	85	90	78
Övriga visningar	69	54	88	34
Publika arrangemang (antal genomförda)	6	4	14	11
Programverksamhet (antal dagar)	135*	32	26	14
Kostnad i tkr	4 314	3 627	4 157	5 786

*Den stora skillnaden gentemot 2012 beror på en satsning att genomföra programverksamhet varje helg under lågsäsong och varje dag under juli.

Tabellen visar antal genomförda visningar utöver de som ingår i den ordinarie entréavgiften, publika arrangemang samt antal dagar som programverksamhet genomförts.

Glimmingehus

Tabell 18. Antalet besökare, Glimmingehus

	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007
	40 948	45 359	48 758	48 558	60 792	54 781	57 947
Procent jämfört med föregående år							
	-9,8%	-4,9%	0,4%	-20,1%	11%	-5,4%	10,2%

Glimmingehus har under 2012 minskat antalet besökare jämfört med 2011 med 4 411 personer (9,8 %). Det är en trend att flera museer på Österlen har minskade besök trots att antalet gästnätter ökar. En undersökning pågår för att utreda orsakaerna. Underlaget till tabellen är hämtat ur besöksmålets kassasystem (2007–2009 GEL-kassa, 2010–2013 SoftOne).

Tabell 19. Antal besökande barn

	2013	2012	2011	2010
Antal besökande barn i målsmans sällskap	8 964	10 130	9 653	9 367
Antal elever	5 616	5 362	6 400	5 977
Totalt antal barn	14 580	15 492	16 053	15 344

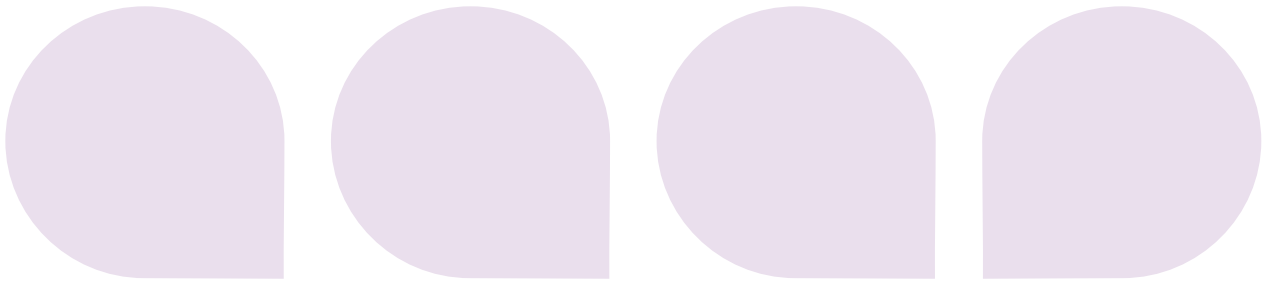
Underlaget till tabellen är hämtat ur besöksmålets kassasystem (SoftOne). Antalet är delsummor av tabell 18.

Tabell 20. Visningar, arrangemang och program

	2013	2012	2011	2010
Skolvisningar	242	241	269	274
Övriga visningar	40	60*	73	53
Publika arrangemang (antal genomförda)	25	36	44	41
Programverksamhet (antal dagar)	52	66	69	59
Kostnad i tkr	7 365	7 011	7 115	8 207

* Fel i statistiken förra året. Ska vara 60, inte 140.

Tabellen visar antal genomförda visningar utöver de som ingår i den ordinarie entréavgiften, publika arrangemang samt antal dagar som programverksamhet genomförts.

Insatsområde: Informationsförsörjning

Detta görs inom Informationsförsörjning

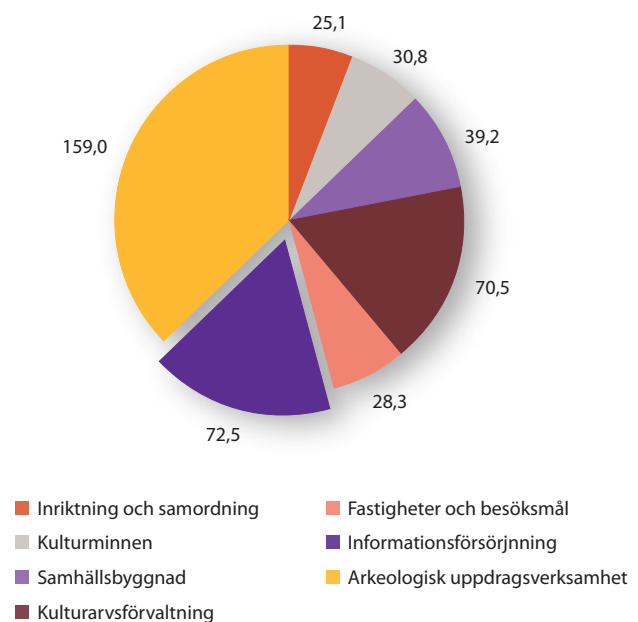
För att bevara, utveckla och bruka kulturarvet krävs det att alla aktörer har tillgång till tillförlitlig information. För att göra kulturarvsinformationen tillgänglig och användbar erbjuder Riksantikvarieämbetet digitala och fysiska mötesplatser och tjänster.

E-tjänsterna är idag dominerande och stödjer såväl det professionella kulturarvsarbetet som medborgarnas möjlighet att vara delaktiga genom att göra det lätt att söka, förstå, ladda hem och tillföra kulturmiljöinformation. En viktig bas för e-tjänsterna är myndighetens egna informationssystem och databaser. Myndigheten utvecklar vidare informationsförsörjningen i hela sektorn genom att verka för att information från olika källor blir lättillgänglig. Information tillhandhålls inte bara som tjänster utan även som programmeringsgränssnitt som gör det möjligt för offentliga och privata aktörer att själva bygga t.ex. appar för att sprida informationen.

Parallellt med den digitala utvecklingen efterfrågas det fysiska källmaterialet. Autenticitet och materialitet är begrepp som återkommer framför allt hos studenterna vid högskolor och universitet. Riksantikvarieämbetets unika sätt att organisera informationen efter geografisk indelning ger många möjligheter att hitta information och se samband.

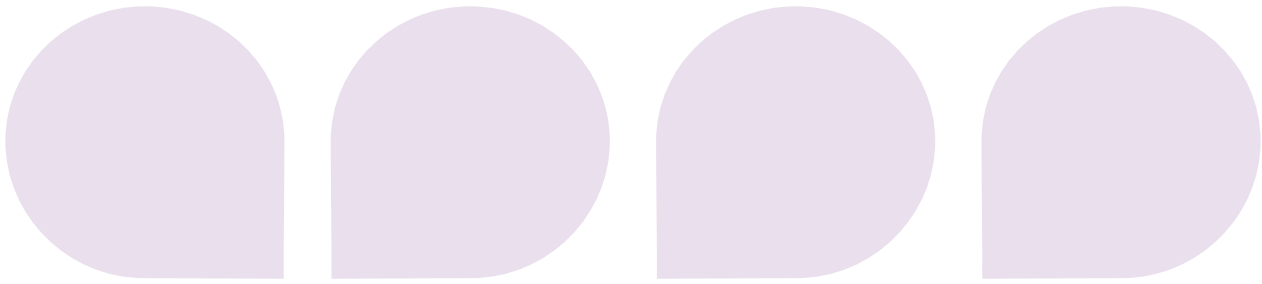
Arkivet och biblioteket förvaltar landets största fysiska samling inom kulturmiljöområdet. Denna är öppen och tillgängligt för alla. Information och forskarservice erbjuds både via webben och på Informationstorget. Digitala sökregister och ingångar finns för större delen av samlingarna.

Diagram 6. Insatsområdets andel av det totala kostnadsutfallet

Mål

Information om kulturarvet från såväl Riksantikvarieämbetet som andra källor har varit efterfrågad, använd och kvalitetssäkrad. Infrastrukturen för kulturarvsinformation har varit känd och användbar. Kunskapen avseende kulturarvet har varit hög hos samhällets aktörer. Riksantikvarieämbetet har haft hög trovärdighet och upplevts attraktiv såväl av egen personal som av samhällets olika aktörer.

Sammanfattning och måluppfyllelse

Användningen av de digitala tjänsterna fortsätter att öka. Bebyggelseregistret ökar mest (46 procent) trots att det har funnits i flera år. Genom bl.a. extern review kan konstateras att tjänsterna håller hög kvalitet. Användning av infrastrukturen ökar också. Under året har flera nya museer skrivit avtal om K-samsök. Att Riksantikvarieämbetets information, tjänster och utvecklingsarbete är känt och uppskattat inom sektorn visas bl.a. av nomineringen till "Årets arkiv".

En varumärkesplattform togs fram under året. En del i detta har varit djupintervjuer med ett tiotal av myndighetens viktigaste användare inom sektorn. Dessa bekräftade slutsatserna från tidigare breda kundundersökningar. Riksantikvarieämbetet är känt och trovärdigt. Ett arbete återstår dock för att bli tydligare.

Antal besök på evenemang och i arkiv och bibliotek är oförändrat eller minskar något.

Myndighetens information bara en mindre del av dem som skulle ha nytta av den. För att öka användningen och nyttan krävs att Riksantikvarieämbetets roll som informationsförsörjare är tydlig och känd utanför sektorn.

Det långsiktiga arbetet för att möta användarna där de är fortsätter. En ny generation med vana att snabbt söka och få information över nätet betyder nya sökmönster även för det analoga materialet. Framtagningstider och service i arkiv och bibliotek har därför trimmats för att möta efterfrågan. Tillgängligheten till samlingarna har också förbättrats genom omfattande förteckning och katalogisering, vilket gör materialet sökbart.

Samarbetet med Wikimedia har fortsatt liksom publiceringen av programmeringsgränssnitt och källkod för Riksantikvarieämbetets system. Det öppna arkivet *Samla* fylls på med rapporter och digitaliserat fulltextmaterial från olika aktörer inom sektorn.

Tabell 21. Översikt över informationssystem och e-tjänster

Bebyggelseregistret BeBR	Information om det byggda kulturarvet i Sverige. www.bebyggelseregistret.raa.se
Extern webb	Myndighetens externa webb. www.raa.se
FMIS/Fornsök	Information om fornlämningar i Sverige. www.fmis.raa.se
Katalog 74	Digitalt sökregister till den äldre delen av bibliotekssamlingen. http://katalog1974.raa.se
Kringla	Mobil söktjänst för telefoner med operativsystemet Android
Kringla.nu	Söktjänst som samsöker i K-samsök, Europeana (cirka 30 miljoner föremål), Libris samt stödjer semantisk länkning med och presentation av ovanstående samt Wikipedia, Wikimedia Commons och Platsr.se. www.kringla.nu
K-samsök webbservice	En teknisk plattform som skördar och tillgängliggör information från RAÄ:s system samt från museer. Levererar data till Europeana. www.ksamsok.se
Kulturmiljöbild KMB	Digital plattform för administration och presentation av bilder ur ett urval av RAÄ:s bildsamlingar. www.kmb.raa.se
Platsr.se	Öppen e-tjänst för alla att dela med sig egna berättelser och media om en plats. www.platsr.se
Ritningsregistret	Digitalt sökregister till ritningar i arkivsamlingen. www.ritreg.raa.se
Samla	Digital förmedlingsplattform för fulltextmaterial. samla.raa.se
Visual Arkiv/ATA	Digitalt sökregister till arkivsamlingen. www.visualarkiv.se
Vitalis	Digitalt sökregister till, samt administration av, bibliotekssamlingen. www.vitalis.raa.se

Kulturmiljöbild har under året fördubblats genom att en stor kyrkobilddsamling kunnat publiceras. Svenska Kyrkan och Riksantikvarieämbetet har enats om att fördelarna med att visa bilderna öppet övervägde riskerna för stölder. En strategi för digitalisering har blivit klar under året och en femårig satsning på att öka tillgången på fornlämningsinformation med hög kvalitet har inletts.

Infrastruktur och strategisk utveckling

Digitalisering

Riksantikvarieämbetet har haft en fortsatt samverkan med Digisam. Bland annat gäller det modellen för de gemensamma digitaliseringsplaner som myndigheterna ska lämna in. Som grund för digitaliseringsplanerna krävs en strategi för digitalisering. Riksantikvarieämbetet har därför beslutat om riktlinjer för hur digitalisering av kulturarvsmaterial ska göras på ett transparent, samordnat och kostnadseffektivt sätt.

Samtidigt pågår den faktiska digitaliseringen. Med delfinansiering av Vitterhetsakademien drivs ett projekt för att digitalisera bokverken *Sveriges kyrkor – Konsthistoriskt inventarium* och rapporterna från forskningsprojektet Sockenkyrkorna. De digitaliserade publikationerna publiceras i Riksantikvarieämbetets öppna arkiv *Samla*.

Semantisk webb och öppna länkade data

LOD (linked open data, länkade öppna data) är samlingsnamnet på en rad aktiviteter som syftar till att öppna Riksantikvarieämbetets källor och se till att den informationen kan länkas samman med annan information.

Att tänka informationsinfrastruktur

Riksantikvarieämbetet ser behov av att skapa förståelse för fördelarna med infrastruktur i form av ett konkret samarbete med en gemensam plattform. Detta arbete har främst bedrivits inom ramen för K-samsök och resultaten har inspirerat andra aktörer, även utanför kulturarvsområdet. Att utvecklingen ligger i framkant märks bl.a. genom att Europeana använder Riksantikvarieämbetets infrastruktur för olika pilotprojekt.

Riksantikvarieämbetet nominerades till utmärkelsen Årets arkiv 2013 som delas ut av DIK i samarbete med Riksarkivet, Näringslivets arkivråd och Svenska arkivsamfundet. Juryns motivering var:

“Riksantikvarieämbetet arbetar för att öppna upp den digitala kulturarvsallmanningen genom ny teknik och sociala medier. De är en inspirationskälla för andra arkiv och en föregångare som banat väg för andra. Riksantikvarieämbetet är på god väg att skapa en efterlängtd infrastruktur för hela kulturarvssektorn. De använder den nya tekniken på ett föredömligt sätt, för att finnas där människorna är.” (utmärkelsen gick till Folkrorelsearkivet i Västerbotten)

Bättre fornlämningsinformation

I propositionen Kulturmiljöns mångfald betonas vikten av att den offentliga informationen om fornlämningar håller en hög kvalitet. Fornlämningsinformationen föds i några olika processer och används på många sätt ute i samhället. Under de kommande åren krävs en översyn av hela detta område för att garantera att slutanvändarna får den information de behöver. Under 2013 har arbetet inletts med en rad förstudier och ett arbete med arbetsnamnet *Digital Arkeologisk Process – DAP*.

DAP syftar till att bidra till att lösa kvalitetsfrågor, se över regelverk, effektivisera handläggning och informationshantering samt öka användbarheten av den information som skapas inom arkeologin. Förstudier har genomförts och en översiktlig plan för fortsatta förstudier och projekt har utformats. Arbetet har gjorts i dialog med representanter för intressenterna (länsstyrelserna, museer och arkeologiföretag).

I arbetet har även ingått att formulera vision och övergripande mål för en effektivare informationshantering samt att testa verktyg. Dessa samlade insatser utgör förberedelser för att påbörja ett programarbete under 2014.

Medielandskapet

Under året har Riksantikvarieämbetet gått vidare i arbetet med att bli en tydlig aktör i ett nytt medielandskap. Detta är nödvändigt för att kunna bidra till att kulturarvet bevaras, utvecklas och används. Den varumärkesplattform som tagits fram 2013 utgör grunden för kommande års arbete.

Genom teknikens möjligheter görs informationen mer tillgänglig och antalet besökare på e-tjänster och webben ökar stadigt. En ny generation med vana att snabbt söka och få information över nätet betyder nya sätt att söka även för det analoga materialet. Parallellt med IT-utvecklingen utvecklas därför den fysiska mötesplatsen informationstorget. Framtagningstider och service har trimmats för att möta den nya generationens efterfrågan.

Varumärket Riksantikvarieämbetet

Som en del i arbetet med varumärkesplattformen gjordes djupintervjuer med anställda och externa aktörer/partners. Arbetet utfördes av konsult. Slut-satserna ligger i linje med tidigare breda undersök-

ningar. Slutsatsen är att Riksantikvarieämbetet måste bli tydligare med vad det gör och tillför.

Exempel på frågor som togs upp av de externa intervjuade var:

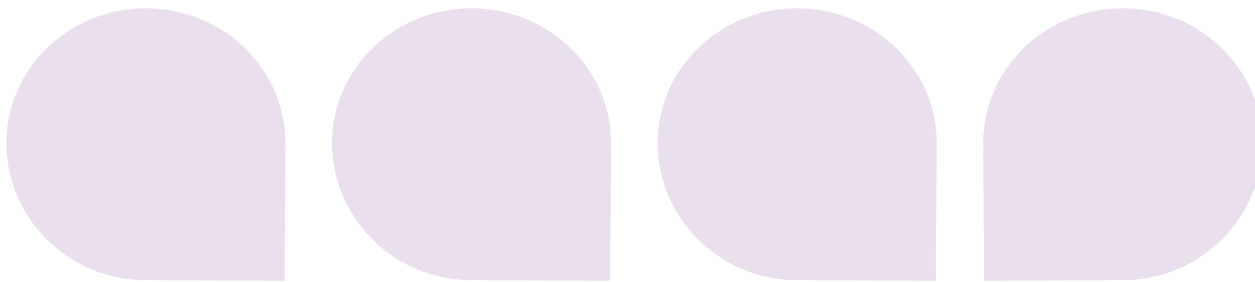
- Otydlighet om Riksantikvarieämbetets roll och ansvar och kring vilken hjälp länen kan få.
- Riksantikvarieämbetet uppfattas som modern och framåt med serviceinriktade medarbetare.
- Önskemål att myndigheten fokuserar mer på kärnfrågorna, mindre på frågor kring mångfald och jämställdhet.
- Att Riksantikvarieämbetet återgår till att arbeta mer med kunskapsspridning. Stöd och nationell samordning efterfrågas.
- Riksantikvarieämbetet saknas i samhällsdebatten.

Arkiv och bibliotek

Informationstorgets funktion som en öppen fysisk mötesplats är viktig. Denna funktion samt god service och rimliga öppettider brukar framför allt vara det som framhålls som viktigt vid besökarundersökningar.

Användningen av arkiv och bibliotek präglas av att materialet i ökad utsträckning blir digitalt tillgängligt och sökbart över nätet. Antalet besök på Informationstorget har minskat men liksom tidigare år ökar de digitala besöken genom e-resurserna.

Antalet fysiska lån ur biblioteket minskar i jämn takt jämfört med tidigare år. För arkivet verkar den nedåtgående trenden vad gäller utlån och inkomna ärenden/förfrågningar ha brutits. Bland annat har antalet utländska besökare ökat. Sökningar i *Kulturmiljöbild*, *VisualArkiv* och *Samla* visar också på ett aktivt användande av arkiv- och biblioteksresurser. Tjänstemän och studenter visar en vikande lånekurva, medan allmänhet en liten ökning.

Kunskap om de historiska källorna har sjunkit bland grundutbildningens studenter jämfört med tidigare år, vilket gör undervisningsverksamheten viktig. Undervisning i olika sökhjälpmedel och information om arkivets och bibliotekets resurser har getts dels vid individuella besök, dels genom undervisning i grupp. Under året har vi utvecklat vår service till forskare ytterligare genom interna seminarier för att förstärka medarbetarnas kompetens inom aktuella forskningsområden.

Förteckningsarbetet har under året varit intensivt, vilket har ökat tillgängligheten till arkivmaterialet. Storleken på arkivets tillväxt varierar mycket mellan åren, främst beroende på de enskilda arkiven som tas emot.

Tabell 22. Användning av arkiv och bibliotekssamlingar

	2013	2012	2011
Inkomna ärenden (förfrågningar) till arkivet	771	768	871
Nya låntagare registrerade i bibliotekssystemet	314	316	363
Utlånade volymer varav arkivmaterial	11 133	10 883	11 067
varav biblioteksmaterial	34 919	39 768	41 114
Beställda kopior av fotografier via KMB och Informationstorget	857	899	844
Tillväxt samlingarna	1 959	2 431	3 148
Antal volymer bibliotek			
Periodica, antal häften	1 396	1 554	1 704
Accession arkiv, antal hyllmeter	35 hm	69 hm	41 hm

Antalet fysiska lån ur biblioteket minskar i jämn takt jämfört med tidigare år och de digitala besöken ökar genom e-resurserna. För arkivet verkar den nedåtgående trenden vad gäller utlån och inkomna ärenden/förfrågningar ha brutits.

EU-samverkan

Geodatasamverkan (Infrastructure for spatial information in Europe, Inspire)

Riksantikvarieämbetet uppfyller de krav som ställs på en informationsansvarig myndighet. Metadata har kontinuerligt uppdaterats i geodataportalen, remisser har besvarats och den årliga rapporteringen till geodatasamordnaren Lantmäteriet av datamängder och tjänster har genomförts.

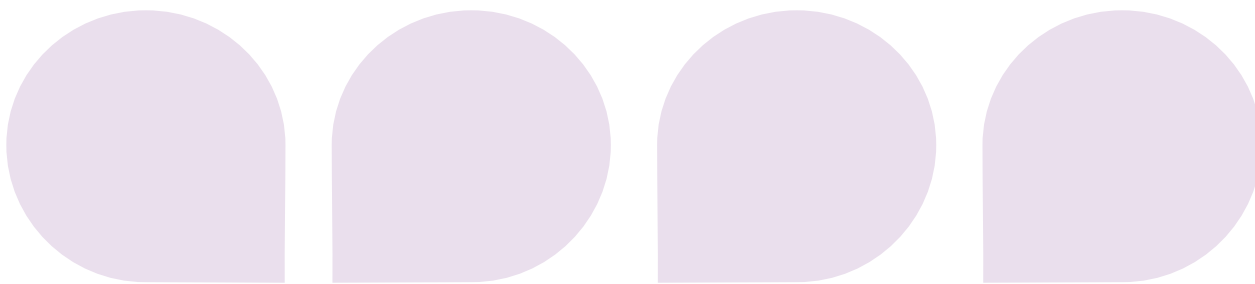
Europeana

Riksantikvarieämbetet är nationell aggregator för musei- och kulturmiljödata till Europeana, som är en teknisk plattform och samsöksportal. Projektet European Awareness som syftar till att skapa kännedom om Europeana samt pröva om besöksnäringen kan använda Europeana kommer att pågå under 2014. I projektet samarbetar Riksantikvarieämbetet med Umeå, Europas kulturhuvudstad 2014.

Tabell 23. Antal öppetimmars och besök på informationstorget

	2013	2012	2011
Öppetimmars	1 272	1 278	1 228
Besök	5 800	6 600	7 400
Kostnad i tkr	15 737	17 784	16 653

Informationstorgets funktion som en öppen fysisk mötesplats är viktig även om besöksantalet minskar. Denna funktion samt god service och rimliga öppettider är framförallt det som brukar framhållas som viktigt vid besökarundersökningar. Antalet besök räknats enligt en stickprovsmetod som tillämpas i Kungliga Bibliotekets officiella biblioteksstatistik. I kostnaden ingår även verksamheten som beskrivs i tabell 24.

ARCHES

Riksantikvarieämbetet deltar i arbetet med EU-projektet ARCHES. Projektets syfte är att skapa en gemensam europeisk standard och en guide i arkeologisk dokumentation och arkivering.

Exempel på system och e-tjänster

Kringla

E-tjänsten Kringla samsöker bland över 30 miljoner kulturarvsobjekt från 3 000 institutioner från hela Europa. Med utvecklingen under 2013 stödjer Kringla presentation av semantiskt länkad data i K-samsök, Europeana, Wikipedia, Wikimedia Commons, Kungliga Bibliotekets Libris-katalog samt Platsr.se. Det innebär att mer än 50 miljoner objekt, artiklar, media och berättelser kan länkas och presenteras tillsammans. Därmed kan den i dag splittrade och oöverskådliga informationen i de enskilda institutionernas samlingsdatabaser göras långt mer användbar. Kringla/K-samsök gör att databasobjekt kan sättas i sina respektive sammanhang på ett hållbart och kostnadseffektivt sätt. En effekt är att institutionernas samlingar kan användas av fler.

Under året har 20 000 bilder i Wikimedia Commons länkats ihop med objekt i K-samsök och kan visas i Kringla. Detta har till största del gjorts av användarna. I september syns en markant ökning, vilket beror på tävlingen Wiki Loves Monuments samt att Livrustkammaren och Skoklosters slott med stiftelsen Hallwylska museet laddade upp en stor mängd bilder.

Platsr

E-tjänsten Platsr.se är en plattform där alla kan dela med sig av berättelser och media om en plats. Platsr.se fungerar som stöd för lärandeprocesser och en yta att dela med sig av den subjektiva upplevelsen av en plats.

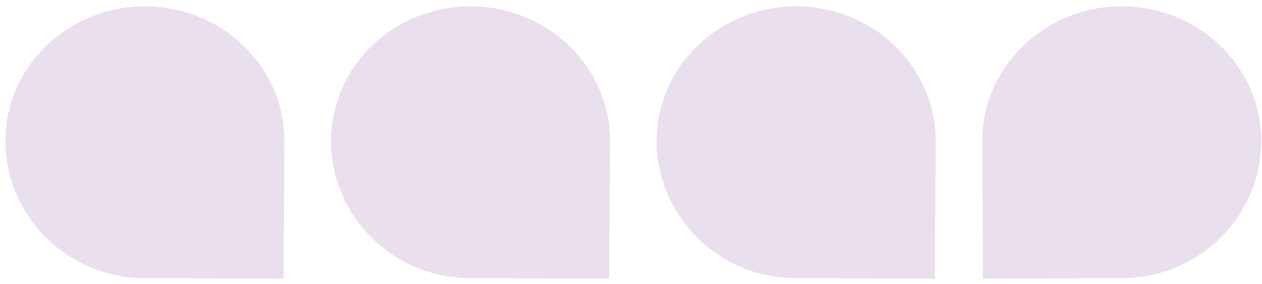
Platsr är också en del av en digital infrastruktur och ingår i en modell för kulturarvsinformation som består av tre delar: kulturarvsinformation, (den data som finns i samlingsdatabaser), encyklopedisk information (Wikipedia, fakta verifierbara källor) samt personligaberättelser och tolkningar (Platsr.se). Detta är olika delar av en beskrivning av verkligheten, objektiv och subjektiv som kompletterar varandra och kan användas som bas för en lång rad olika kunskapsstöd.

“...den som söker på ”digital storytelling” och ”tools” möts av en flod av verktyg eller appar för storytelling, så som iMovie, Puppet Pals och Kerpoof. En digital berättelse måste dock inte skapas i den typen av verktyg, vilket Riksantikvarieämbetet (RAÄ) har visat genom Platsr. Myndigheten fick år 2009 i uppdrag av regeringen att ta fram och förvalta en plattform för demokratisk historieberättelse. En plattform där vem som helst kan berätta en personlig berättelse, kopplad till en särskild plats i Sverige. Resultatet är platsr.se, en community som bygger på text, bilder, ljud och filmer – typiskt digitalt berättande – men där de olika medierna är separerade från varandra. När användaren klickar på en geotag på en Sverigekarta, t.ex. Öreryd i Småland, kan man få läsa, se eller höra berättelser från platsen.” (Ping maj 2013).

Tabell 24. Platsr

Volym i antal	2013	2012	2011
Antal nyregistrerade platser	913	511	416
Antal nyregistrerade användare	229	442	340
Kostnad i tkr	1 508	2 485	2 070

Tabellen visar antal registrerade användare och antal skapade platser. Den markanta ökningen av nya platser beror i första hand på lanseringen av en ny sajt samt ett samarbete med Unstraight Museum. Länsmuseum Gävleborg, Jönköpings läns museum samt Lödöse museum har också haft verksamhet på Platsr som har påverkat ökningen. Kostnaden omfattar systemutveckling och förvaltning av Platsr samt del av kostnad för kartservrar.

Kulturmiljöbild (KMB) och Flickr commons

Efterfrågan på digitala sökingångar ökar. För att förbättra användbarheten har digitaliserat material märkts upp och licentierats. De restriktiva reglerna kring upphovsrätt till redan publicerade bilder i digitaliserade publikationer gör dock arbetet tidsödande.

KMB har successivt etablerats som en sajt dit privatpersoner och institutioner vänder sig för att söka bilder. Efterfrågan på digitala bilder ökar. Genom att KMB:s bilder ofta går att knyta till en specifik plats är de mycket användbara.

Delar av bildsamlingarna tillgängliggörs även på Flickr Commons i syfte att nå nya användargrupper och låta användarna bidra med information. Aktiviteten på Flickr Commons har resulterat i cirka 5,5 miljoner visningar/sökträffar sedan starten 2009, varav 2,5 miljoner under 2013.

Samla

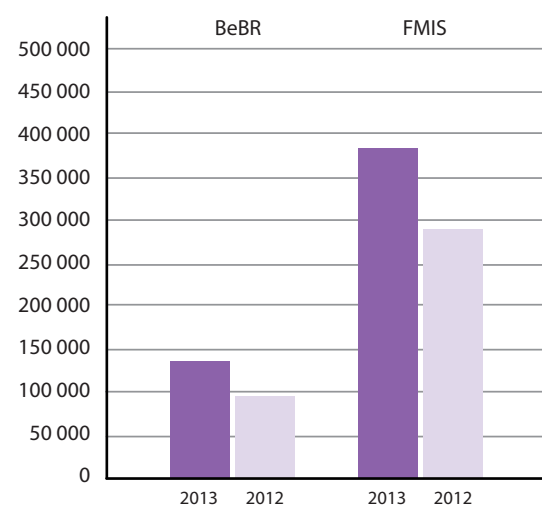
Förmedlingsplattformen Samla lanserades i början av året och blev en framgång. Vid årets slut hade webbplatsen haft drygt 37 000 besökare. Cirka 6 200 PDF-publikationer fanns att tillgå. I och med tillkomsten av Samla är det första gången som det finns en samlad ingång till de rapporter som skrivits inom uppdragsarkeologin i Sverige. Registreringen sker vid källan, vilket innebär att de uppdragsarkeologiska aktörerna själva registrerar och laddar upp sina rapporter. Under 2013 registrerades 375 uppdragsarkeologiska rapporter skrivna under året. I Samla tillgängliggörs även Riksantikvarieämbetets egna PDF-publikationer, i vissa fall också som beställningstryck. Det är möjligt för andra system att skörda och migrera poster från Samla.

BeBR

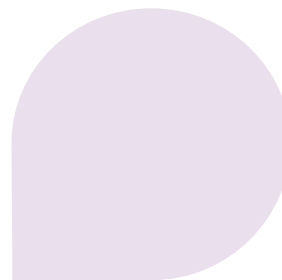
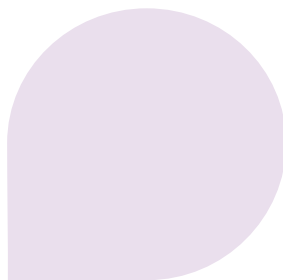
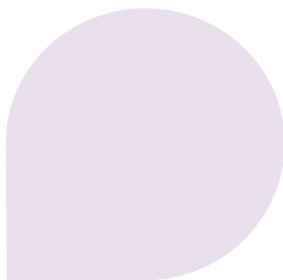
Under året har Bebyggelseregistret (BeBR) vidareutvecklats för att ge användarna bättre verktyg för sökning och registrering. Länsstyrelsen i Hallands län, Kulturmiljö Halland och länets kommuner har kartlagt länets kulturhistoriskt värdefulla byggnader. Samtliga hus i Halland bedömdes utvändigt, varav 10 000 bedömdes som kulturhistoriskt värdefulla. Informationen har förts över till BeBR och sedan december 2013 är den publikt tillgänglig. Arbetet har bl.a. gett erfarenheter som kan användas vid kommande importer av data.

Besöksfrekvensen ökar för både BeBR och FMIS (se tabell nedan), för BeBR:s del med 46 procent. Många användare arbetar också i sin egen tekniska miljö med datauttag från tjänsterna.

Diagram 7. Antal besök i informationssystemen BeBR och FMIS

Angivna värden avser antal besök och inte antal individer. 2012 bytte Riksantikvarieämbetet verktyg för webbstatistik för att få en enhetlig mätning. Därför anges endast statistik för 2012 och 2013. Det innebär också att vid en jämförelse med årsredovisning för 2012 är värdena där högre.

FMIS

Fornsök (sök tjänsten för FMIS) har varit i drift sedan 2008 och användningen ökar. I dag finns även andra kanaler för att få tillgång till fornminnesinformation. En förklaring till den ökande användningen av Fornsök kan vara att de allt fler kanalerna till fornminnesinformation också drar användare till originalkällan. Flera användare anger också att sök- och kartfunktionerna i Fornsök är goda.

FMIS som helhet bygger på delvis föråldrad teknik och dagens system motsvarar inte heller helt de förväntningar som finns hos de olika användarna. Under 2013 har Riksantikvarieämbetet gjort flera förberedande arbeten inför utveckling av nytt system och mer effektiva rutiner och arbetssätt. Från och med 2014 kommer det arbetet att gå in i en mer intensiv fas.

Tabell 25. Antal registrerade objekt. Respektive år visar ackumulerade värden.

Volym i tusental	2013	2012	2011
Fornlämningar	665	657	648
Byggnader	95	84	82
Bilder	186	98	96
Kostnad i tkr	17 746	19 673	20 295

Antalet tillgängliggjorda bilder i Kulturmiljöbild fördubblades under 2013 tack vare att ett större antal redan digitaliserade bilder på kyrkliga interiörer licensierades fria och därmed blev möjliga att lägga ut. I kostnaden ingår även förvaltning av informationssystemen samt kartserver till FMIS och BBR. Licenskostnad för FMIS, 585 tkr ingår inte i beräkningen, finansieras med anslag 7:2.

K-samsök

K-samsök är en infrastruktur för kulturmiljö- och museiinformation. Genom K-samsök blir Riksantikvarieämbetets och museernas information samsökningssbar. K-samsök innebär även att leverantörernas

information exponeras på den semantiska webben samt att leverantörernas metadata levereras till European på ett kostnadseffektivt sätt.

Under 2013 anslöt sig 16 nya institutioner till K-samsök. K-samsök är inte bara en samarbetsyta mellan Riksantikvarieämbetet och museerna utan en mötesplats för museernas systemförvaltare och utvecklingsansvariga. K-samsök har därmed en samordnande funktion.

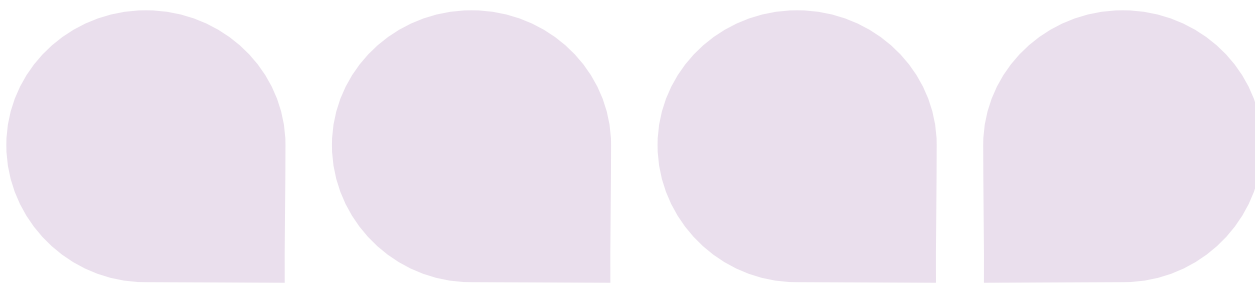
”K-Samsök är en naturlig samarbetspartner för arbetet med tillgänglighet. Våra samlingar blir bitar i det stora pussel som utgör Göteborgs, Sveriges och Europas kulturarv och historia. Genom K-samsök kan samlingarna placeras i ett större sammanhang. De kan bidra till att skapa en fullständigare och klarare bild av både vår nutid och dåtid. Om inte, kan våra samlingar kanske ge någon en stunds avkoppling, ett nog så gott resultat.”
– Pernilla Karlsson, Göteborgs stadsmuseum

Under 2013 publicerades programmeringskod som skapats inom ramen för K-samsöksuppdraget för andra att använda fritt.

Evenemang

Höstmötet

Riksantikvarieämbetets höstmöte är en årlig mötesplats för myndigheter, intresseorganisationer och verksamma inom kulturarvsområdet. Temat i år var Kulturarvet i samhällsutvecklingen och mötet genomfördes den 5–7 november i Stockholm/Solna. Årets program lyfte kulturarvet som en strategisk utvecklingsfaktor i ett hållbart samhällsbyggande. Mötet belyste frågor om identitet, balans mellan bevarande och utbyggnad, tillgänglighet, vem som definierar kulturarv och hur kulturarvet kan tas tillvara bland andra frågor.

Tabell 26. Höstmötet, antal deltagare

	2013	2012	2011
Höstmöte	371	218	326
Kostnad i tkr	2 342	2 474	3 609

Deltagarantalet ökade med 70 procent och mötet var fullbokat. En orsak kan vara valet av Stockholm som lättillgänglig mötesplats. En ytterligare orsak till det stora deltagarintresset kan antas vara programmets aktualitet, där temat ringade in frågor av hög relevans för sektorn och målgruppen.

Årets mötesform – att kombinera en dag med valbara seminarier, en dag med utflykter och en gemensam konferensdag med dialogverktyg och utställningar – var uppskattad. Utvärderingen visade att 95 procent ansåg att syftet med deltagandet uppfylldes och att 98 procent tyckte att programinnehållet överensstämde med förväntningarna.

Varje år arrangeras kulturarvsdagar i september i Europarådets och Europeiska kommissionens samarbetsprojekt European Heritage Days. Kulturarvsdagen ska bidra till att skapa förståelse och intresse för kulturarv och kulturmiljöer. Vid olika evenemang visas kulturmiljöer, kulturlandskap och kulturhistoriskt intressanta byggnader och anläggningar samtidigt som historierna kring dessa berättas. Riksantikvarieämbetet är nationell samordnare, i samverkan med Sveriges hembygdsförbund.

Kulturarvsdagen 2013, med temat Människors mötesplatser, genomfördes den 8 september med 135

arrangemang i 22 landskap. 84 procent genomförde sina arrangemang i samverkan med andra lokala aktörer, nära hälften av dessa var ideella föreningar. I snitt besökte 113 personer respektive arrangemang och 5,8 personer arbetade med arrangemanget.

Arkeologidagen

Riksantikvarieämbetet samordnar årligen Arkeologidagen den sista söndagen i augusti. Målet är att locka besökare till utgrävningsplatser och fornlämningsmiljöer för att där låta arkeologer och andra möta allmänheten. Under dagen genomför länsstyrelser, museer, föreningar och kulturentreprenörer visningar, utgrävningar, föreläsningar och andra aktiviteter. I år hölls 43 arrangemang. Detta gav 107 artiklar i tryckta media samt över 100 tweets, facebook-, instagram- och bloggposter.

Media

Press, tv, radio

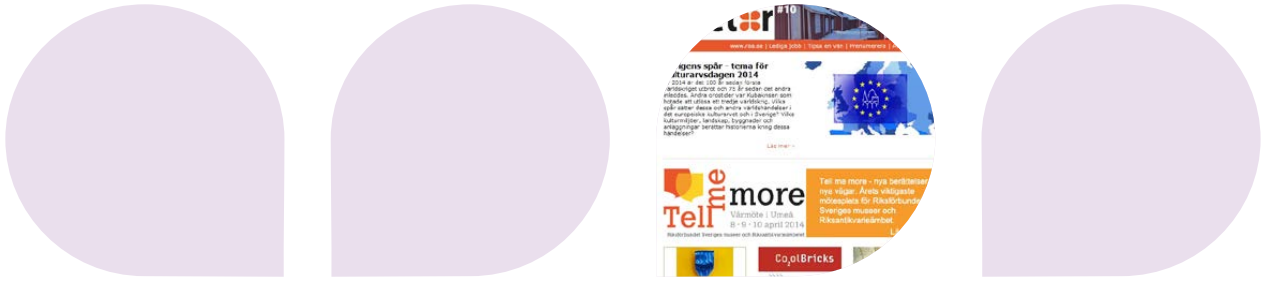
Ambitionsnivån har höjts för att öka tydligheten när det gäller myndighetens uppdrag och för att få genomslag för Riksantikvarieämbetets frågor. Antalet rikstäckande pressmeddelanden har ökat med 36 procent. Riksantikvarien har stått bakom tre debattartiklar i rikspress.

Exponeringen i media ligger 2013 på ungefär samma nivå som året innan. De stora nyheterna var

Tabell 27. Kulturarvsdagen och Arkeologidagen, antal arrangemang och besökare

	2013		2012		2011	
	Arrangemang	Besökare	Arrangemang	Besökare	Arrangemang	Besökare
Kulturarvsdagen	135	15 255	150	15 000	150	4 000
Arkeologidagen	43	5 160	49	5 733	48	5 154

Antal besökare är beräknat utifrån de uppgifter som arrangörerna uppgivit i myndighetens utvärdering.

att världsarvet på södra Öland hotades av planerade vindkraftsbyggnader, utredningen om försäljning av statens kulturfastigheter, Riksantikvarieämbetets nya 3D-teknik som avslöjade dolda inskriptioner och de unika stolpraderna som grävts fram i Gamla Uppsala.

Sociala medier

Sociala medier är en del i myndighetens webbnärvaro och ett sätt att möta målgrupperna där de finns. Under 2013 har Riksantikvarieämbetet använt sig av följande externa arenor: Facebook, Twitter, YouTube, Bambuser, Flickr, Google+ och de internt drivna Utvecklingsbloggen, K-samsök, K-blogg, den arkeologiska uppdragsverksamhetens bloggar, Kringla och Platsr. I samhället ökar användandet av sociala medier. Ökningen avspeglas i sociala hänvisningar; 13 000 besök till 19 000 besök, en ökning med knappt 49 procent. Troligen är detta resultatet av den generella trenden, i kombination med metodiskt ökande användning av sociala medier i Riksantikvarieämbetets kommunikation.

Nyhetsbrev

Sedan 2011 skickas Riksantikvarieämbetets nyhetsbrev ut cirka 12 gånger per år. Vid årsskiftet 2013/2014 har det 1 383 prenumeranter, en ökning med 53 procent under året.

Kulturarvs-IT

Under året har Riksantikvarieämbetet fördelat 9 626 tkr till 19 regionala och kommunala kulturinstitutioner som bidrag till lönekostnader för arbetsledare inom verksamheten kulturarvs-IT. Vid

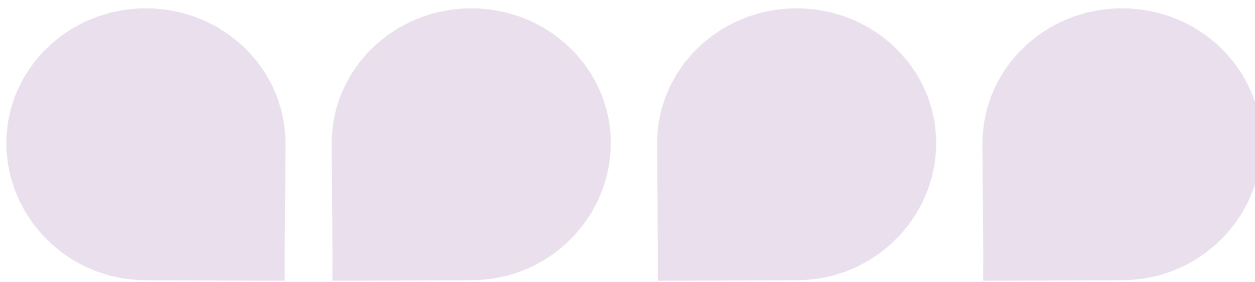
institutionerna har 126 personer med lönebidrag varit anställda. I tabell 28 redovisas belopp för respektive bidragsmottagande institution. En stor del av arbetet består, liksom tidigare år, av digitalisering och registrering av fotografiskt material och föremål från samlingarna. Vårdinsatser sker ofta i samband med registreringen, men omfattningen varierar mellan institutionerna. Under året har drygt 590 900 poster hanterats och av dessa är 244 290 fotografiskt material.

Genom bidraget har tillgängligheten till samlingarna ökat och därigenom har kunskapen om och förståelse för kulturarvet ökat. Insatserna har lett till en ökad kännedom om samlingarnas innehåll hos museets egen personal, bl.a. genom att de nya databaserna ger nya sökmöjligheter. Samlingarna har därför kunnat utnyttjas bättre.

Ökad tillgänglighet visar sig genom ett ökat antal besök i databaserna, ökat antal bildbeställningar samt frågor, kommentarer och information från allmänheten. Att samlingarna blivit mer kända har också fått den effekten att alltmer material lämnas in till museerna, t.ex. foto- och vykortssamlingar. Institutioner framhåller att de lönebidragsanställda genom Kulturarvs-IT ges möjligheter att utföra ett meningsfullt och värdefullt arbete, vilket leder till ökad självkänsla och livskvalitet. Riksantikvarieämbetet bedömer att merparten av de insatser som möjliggörs via Kulturarvs-IT inte skulle komma till stånd utan dessa medel. Kulturarvs-IT har stor betydelse för museernas möjligheter att registrera och digitalisera samlingarna.

Tabell 28. Institutioner som fått bidrag

Institutioner	Erhållet bidrag, tkr	Ändamål, åtgärder	Arbetsledare	Antal anställda med lönebidrag	
				Personer	Tjänster
Jönköpings läns museum	498	Registrering, digitalisering, skanning, bearbetning av utställningsmaterial	1	5	3,8
Kulturparken Småland AB	447	Fotografering, skanning, registrering och vård	1	6	4,0
Dalarnas museum	496	Rengöring av glasplåtar, kuvertering, registrering, skanning, vård av textilier, registervård av databasen, textinmatning	1	5	4,3
Kalmar läns museum	555	Skanning, registrering, rengöring, ompackning av påsiktbilder, negativ/glasplåtar/dior/arkivalier	1	8	6,0
Stiftelsen Jamtli	487	Digitalisering, skanning, registrering i databasen Sofie, rengöring, uppmärkning, ompaketering och granskning, inventarieförteckningen har digitaliserats	1	12	6,0
Östergötlands läns museum	512	Inventering, uppordning av museiföremål och fotografier, registrering, skanning, fotografering	1	5	3,0
Hallands kulturhistoriska museum	418	Digital fotografering och registrering av föremål, skanning o registrering av fotosamlingar	1	6	4,1
Murberget, Läns museet Västernorrland	490	Registrering, skanning, fotografering, ljuddigitalisering och vård av material	1	5	3,8
Stiftelsen Upplandsmuseet	467	Skanning, bildbearbetning, rengöring o ompackning av negativ, registrering, rättning av poster. Märkning, ompackning o fotografering av föremål samt reg. i databasen med webbpublicering	1	7	6,0
Norrbottens museum	638	Katalogisering, digitalisering, skanning, fotografering, av arkivalier, ljudbansskribering	1	9	7,3
Sundsvalls kommunarkiv	473	Registrering, renskrift, skanning och OCR-behandling, kompl. av material, rättning o publicering på internet	1	5	3,0

Institutioner	Erhållet bidrag, tkr	Ändamål, åtgärder	Arbetsledare	Antal anställda med lönebidrag	
				Personer	Tjänster
Länsmuseet på Gotland	552	Registrering, skanning, fotografering, vård, uppordning, bokregistrering, katalogisering, rengöring, sortering, flytt av föremålsamlingen till nytt magasin	1	8	6,3
Västerbottens museum	588	Digitalisering, skanning, retuschering, bildinventering, fotografering, omkuvertering, rengöring av originalbilder, om- och nykatalogisering, märkning av föremål, tillståndsbedömning av konst	1	9	5,5
Regionmuseet Kristianstad	543	Vård, numrering, registrering och skanning	1	7	4,0
Mölnadals stadsmuseum	457	Fotografering, digitalisering registrering o digitalisering av bilder o föremål till utställning, konvertering inför byte av Sofie till Primus, hemsidan "Uppliv online", bloggen "Lars Gahrn akriver", bildspel, insamling till kommande utställning "80-tal"	1	5	3,8
Länsmuseet Gävleborg	594	Registrering i databas, digitalisering, skanning, fotografering, rengöring, kuvertering, arkivering, utställningar, blogg, hemsida	1	8	6,0
Västmanlands läns museum	479	Skanning, registrering och vård	1	6	4,3
Kulturen	464	Registrering, bildbearbetningar, rättningar o kompl. i objektdatabas o arkivdatabas, magasineringar o kontroll, mindre fotosamlingar har registrerats	1	5	3,2
Blekinge museum	470	Vård, skanning och registrering av fotografier, föremål, kart- och arkivmaterial	1	5	5,3
Summa	9 627		19	126	89,4

Insatsområde: Arkeologisk uppdragsverksamhet

Detta görs inom Arkeologisk uppdragsverksamhet

Riksantikvarieämbetets arkeologiska uppdragsverksamhet (UV) arbetar för att kulturarvet ska vara en angelägenhet för alla. Det görs dels genom att utveckla formerna för inventering och dokumentation, dels genom undersökning av fornlämningar och kulturlandskap. UV sprider också kunskap om historien som är värdefull för alla. För att klara detta har medarbetarna en hög kompetens, med verksamhet över hela landet. Forskningen har en framträdande nationell och internationell ställning och UV är en attraktiv samarbetspartner.

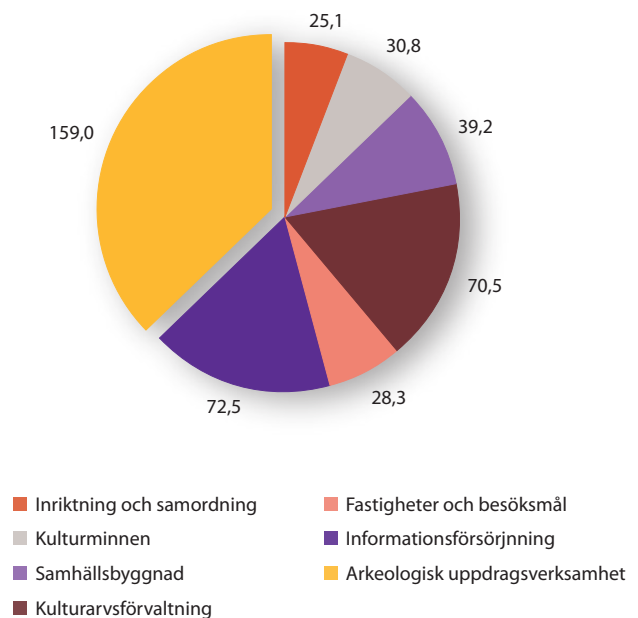
Mål

Arkeologiska uppdrag har utförts kostnadseffektivt med hög antikvarisk och vetenskaplig kvalitet. Den pågående omstruktureringen av verksamheten har fortsatt. Affärsmodellen har fortsatt att utvecklas i enlighet med den affärsplan som beslutats för att skapa en stabilare ekonomisk situation och på sikt arbeta bort det ackumulerade underskottet.

Sammanfattning och måluppfyllelse

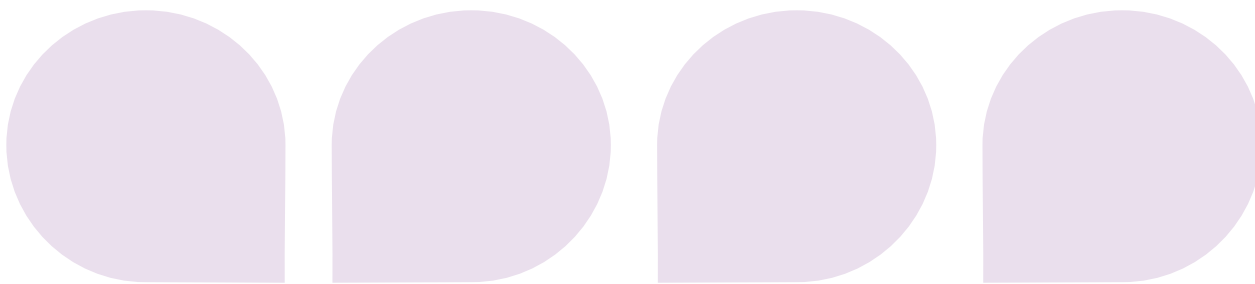
Fokus har varit att fortsätta arbeta för en ekonomi i balans och nå full kostnadstäckning. Åtgärder har genomförts enligt den handlingsplan som färdigställdes strax före årsskiftet 2012–13. Den syftar till att genomföra besparingar och se över kostnader för att förbättra resultat på såväl kort som lång sikt.

Diagram 8. Insatsområdets andel av det totala kostnadsutfallet

Besparingsåtgärderna innebar personalreduceringar inom UV som berörde stöd till ledningen, administration, systemförvaltning och redaktion. Under april avslutades MBL-förhandlingar om uppsägningar på grund av arbetsbrist för fem medarbetare. Ytterligare tre medarbetare slutar eller har slutat genom att gå i pension och deras tjänster återbesätts inte. Bland övriga besparingar kan nämnas temporärt utbildnings- och resestopp liksom minskade lokalkostnader. Dessutom har samtliga medarbetare bidragit genom att förbättra debiteringsgraden och slutföra uppdrag där avtal tecknats med äldre (lägre) taxor.

Samtidigt har en plan för att bredda tjänsteutbudet tagits fram. Tre föreslagna områden kommer att

sjösättas som ett kompetensutvecklingsarbete. Under året har även en översyn av planerna för den framtida kompetensförsörjningen påbörjats.

138 rapporter har lämnats. Antikvarisk och vetenskaplig kvalitet har inte i något fall ifrågasatts.

Ekonomiskt resultat

Det ekonomiska resultatet för UV var 2013 ett överskott om 5,2 mnkr. I det ingår omställningskostnader för genomförda personalomställningar med ca 0,8 mnkr.

Arkeologiska resultat

Efter några år av ökat antal förfrågningsunderlag från länsstyrelserna i mellersta regionen och färre överklaganden från de arkeologiska aktörerna, har 2013 inneburit bakslag. Många upphandlingar har överklagats och många har avbrutits på exploitörens begäran. Drygt hälften av 13 upphandlingar som UV vunnit har inte lett till arkeologiska uppdrag.

Trots detta inkom i stort sett lika stora volymer som budgeterat. Bland uppdragen märks undersökningen av ett större yngre järnåldersgravfält vid Bäckby i Västerås – en stormannamiljö. De fortsatta undersökningarna i Gamla Uppsala har givit spännande resultat som har haft stort genomslag vetenskapligt och medialt. Särskilt har de unika och stora konstruktionerna av träkolonner från 500-talet fått uppmärksamhet. Projektets hemsida www.arkeologigamlaupsala.se har bidragit till detta.

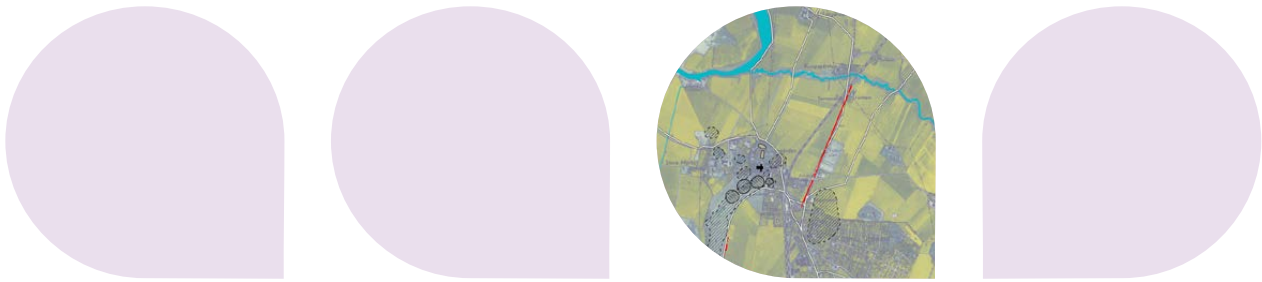
Två stora projekt, stadsgrävningen i Växjö och ESS-undersökningarna utanför Lund, tog fart i juli. I bägge projekten har oklarheter från beställaren försenat fältstarten.

Undersökningarna i Gamlestaden i Göteborg påbörjades i februari 2013. Den tidiga starten har starkt bidragit till en god beläggningsgrad och hög debiteringsgrad tidigt på året. Det stora projektet Gamlestaden har också resulterat i en jämn ström av mindre tilläggsuppdrag.

Tabell 29. Nyckeltal arkeologisk uppdragsverksamhet.

Nyckeltal	2013	2012	2011	2010	2009	2008
Omsättning mnkr	169,5	142	130,1	146,2	104,9	108,7
Omsättning tim debitering	101,5	92,2	93,6	104,6	74,9	84,2
Resultat mnkr	5,2	-6,9	-2,9	6,7	-37,4	-11,1
Debiterade timmar	143 472	135 773	142 388	166 448	114 635	132 595
Fälttimmmar	69 912	68 087	74 602	118 995	50 584	57 118
Snitttaxa kr/tim	707	679	657	628	653	635
Debiteringsgrad all personal	70%	64%	64%	68%	53%	57%
Lönekostnad mnkr	73,3	75,3	71,4	75,5	70,6	72
Lönekostnad andel av timintäkt	72%	82%	76%	72%	94%	86%

Trenden från de senaste åren med vikande uppdragsvolym bröts 2013. Antalet debiterbara timmar ökade med 6 procent till 144 tusen timmar. De taxehöjningar som genomförts, i kombination med att flera äldre uppdrag med lägre timpris avslutats, har lett till att den genomsnittliga faktiska taxan ökat med cirka 30 kronor eller 5 procent jämfört med föregående år.

I östra regionen syns en minskning av uppdragsvolymen. Här har endast tre större undersökningar gått ut på anbud under innevarande år. Av dessa har UV vunnit två – Farstorp i Jönköpings län och Kalmar slott i Kalmar län – och förlorat ett – Ullevileden i Östergötlands län. Även i denna region har några tidigare vunna anbud blivit vilande, Got Mediaundersökningen i Kalmar respektive S:t Larskyrkan i Linköping.

Projekteringen inför Ostlänken har redan satts igång av Trafikverket. Enligt en första tidsplan kan det bli tal om utredningar under 2014 med påföljande för- och slutundersökningar under 2015–2016. Många uppdragsarkeologiska aktörer kommer dock vara intresserade av att delta, men mycket talar för att UV kommer att få en betydande del av uppdragen.

Utveckling av arbetssätt metoder, utökat tjänsteutbud och service till uppdragsgivarna

Redaktionsfunktionen har minskats från åtta till fyra medarbetare, vilket innebär att vissa arbetsuppgifter flyttas till arkeologer eller administratörer. Arbete med att fastställa en gemensam ambitionsnivå för rapportproduktion har genomförts. Nya rutiner och processer som krävs till följd av neddragningarna har tagits fram. Minskad support och likriktning av arbetssätt skapar behov av kompetenshöjande åtgärder.

En ny version av det digitala dokumentationsverktyget Intrasis tagits i bruk. Försäljning till externa kunder av den nya versionen startade under senhösten.

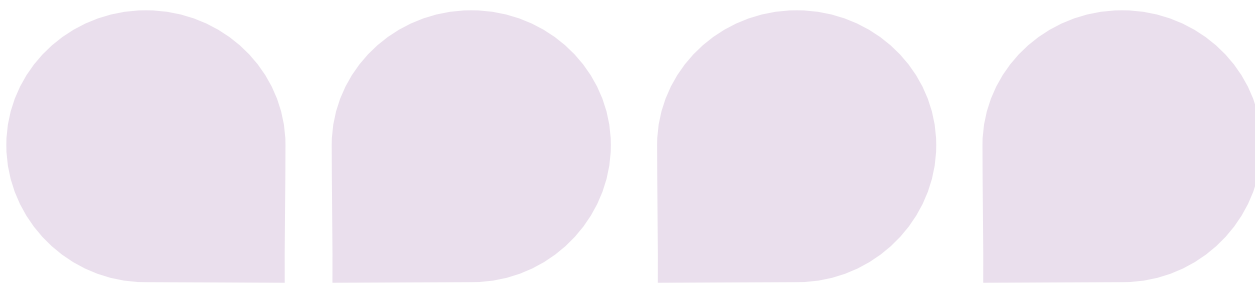
Olika typer av forskningsprojekt bedrivs. Några av dessa, finansierade av Vetenskapsrådet, förtjänar att framhållas: *Samhällskrisens arkeologi och ekologi:*

social och agrar förändring i digerdödens spår, ett tvärvetenskapligt projekt som drivs i samarbete med Lunds universitet liksom *Bröt man kopparmalm i Sverige under bronsåldern? Möjlighet, myt eller realitet?*, i samarbete med Göteborgs universitet och Naturhistoriska Riksmuseet.

Nya metoder för byggnadsarkeologisk dokumentations- och analysprocess är ett internationellt forskningsprojekt i samarbete mellan UV, Pävlige institutet för kristen arkeologi i Rom, Svenska institutet i Rom och Vatikanmuseerna. Projektet, som finansieras av Riksantikvarieämbetets FoU-medel, fortsatte under 2013.

UV är samarbetspartner i LBI archpros (Ludwig Boltzmann Institute, Archaeological Prospection and Virtual Archaeology) och därigenom projektägare i de tre största prospekteringsuppdrag som någonsin utförts i Sverige. Projekten är Birka och Hovgården, Uppåkra och Gamla Uppsala. Samarbetet med LBI har gjort det möjligt för UV att utföra och delta i storskaliga mätningar med motoriserad magnetometer- och georadarutrustning för att utveckla och testa nya metoder för landskapsanalys. UV har därmed ett bättre utgångsläge för att få ytterligare uppdrag av liknade art.

En ny version av det digitala dokumentationsverktyget Intrasis har tagits i bruk. Försäljning startade under senhösten. Under året har beslut fattats att utveckla tre nya tjänsteområden: Samhällsplanering, Trädgården som kulturhistorisk kunskapskälla och Amatörarkeologi. Pilotstudier har startat och om de faller väl ut kommer de nya tjänsteområdena att implementeras under 2014.

Tillgängliga resultat

Det fjärde numret av *Arkeologi* i Östergötland har kommit ut. Intresset för tidskriften har varit stort och det första numret är slutsålt. Den ges ut i samarbete mellan Riksantikvarieämbetet och Östergötlands museum. I samband med undersökningarna av Gamlestaden gavs även tidningen *Nya Lödöse- Staden under Gamlestaden* ut i flera nummer. Undersökningen var ett samarbete mellan UV, Rio Kulturkooperativ och Bohusläns museum/Västarvet och är den största stadsarkeologiska undersökningen som utförts i Västsverige.

Under 2013 gavs 138 rapporter ut. Information från många projekt och undersökningar har även löpande förmedlats genom hemsidor, YouTube och

Facebook. Från undersökningarna i Motala togs ett nytt grepp när det gäller förmedling till allmänheten. Sista veckan i april sändes det första avsnittet i poddradio från undersökningarna. Totalt finns det i dag nio avsnitt att hämta på projektets Facebooksida.

Kulturarvslyftet

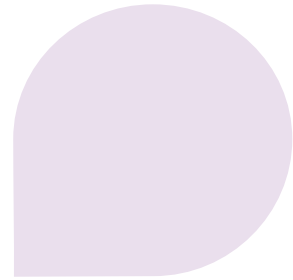
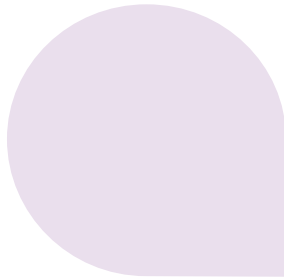
Inför sommaren avslutades projektet för projicering och konvertering av Intrasis geodata som bedrivits inom ramen för *Kulturarvslyftet*. Resultatet är att geografisk data för UV:s alla arkeologiska undersökningar från åren 2000–2011 är transformerade till samma koordinatsystem och lagrade i Intrasis.

Intäkter och kostnader per insatsområde

Tabell 30. Redovisning av intäkter och kostnader per insatsområde

Insatsområde	2013				2012				2011			
	Anslag	Övriga intäkter	Kostnader	Summa	Anslag	Övriga intäkter	Kostnader	Summa	Anslag	Övriga intäkter	Kostnader	Summa
Inriktning och samordning	26 445	814	-25 079	2 181	26 562	525	-25 315	1 772	15 256	592	-14 822	1 026
Kulturminnen	32 792	985	-30 775	3 003	31 311	1 264	-29 741	2 834	35 830	1 735	-34 729	2 837
Samhällsbyggnad	38 599	1 448	-39 247	800	36 427	1 676	-37 711	392	35 116	1 706	-36 535	287
Kulturarvsförvaltning, exkl SMT	39 793	3 145	-47 417	-4 479	41 759	2 981	-47 559	-2 819	39 850	3 934	-47 125	-3 341
Fastigheter och besöksmål	20 916	7 808	-26 917	1 808	18 331	9 040	-25 559	1 812	19 410	8 940	-26 424	1 926
Informationsförsörjning	61 946	4 770	-72 555	-5 840	58 016	5 186	-69 420	-6 218	59 871	5 622	-70 412	-4 919
Avgiftsbelagda verksamheter												
Arkeologisk uppdragsverksamhet	0	164 200	-159 032	5 168	0	140 936	-147 820	-6 884	0	124 315	-127 686	-3 371
Intrasis	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1 332	-901	431
Svensk Museitjänst	0	23 829	-23 140	689	0	24 191	-23 828	363	2 500	23 308	-23 283	2 524
Butiksförsäljning besöksmål	0	1 158	-1 385	-227	0	1 272	-1 431	-159	0	1 305	-1 581	-276
Summa	220 491	208 158	-425 546	3 103	212 406	187 071	-408 384	-8 907	207 833	172 789	-383 499	-2 876

Avvikelse mellan ovanstående sammanställning och resultaträkningen i årsredovisningens finansiella del förklaras av intern kostnadsfördelning mellan anslagsfinansierad och avgiftsfinansierade verksamheter. Delar av verksamheten har full kostnadstäckning som ekonomiskt mål och ska bära delar av gemensam ledning och administration. Totala summeringsbelopp för respektive år motsvarar årets kapitalförändring. Anslag och kostnader kopplade till transfereringar återfinns inte i ovanstående uppställning.

Övrig redovisning

Samverkan med andra myndigheter och aktörer

Riksantikvarieämbetets verksamhet handlar till stor del om samverkan med andra aktörer. Syftet är att öka kunskap och förståelse för kulturarvet och kulturarvsarbetets förutsättningar i samhället. Därmed kan kulturarvet förvaltas väl och vara en utvecklingsresurs inom olika samhällsområden.

I denna årsredovisning redovisas ett stort antal insatser och aktiviteter som under året på olika sätt genomförts i samverkan med andra aktörer. Samverkan handlar både om att hävda egna och att inhämta kunskap om andras intressen, för att därigenom nå bättre gemensamma lösningar. Riksantikvarieämbetet har under året bidragit med kunskap och underlag till en mängd olika samhällsprocesser. Här följer en översikt av samverkansområden och exempel på genomförande av konkreta insatser under året.

Internationell samverkan

Deltagande i internationellt samarbete och EU-anknutna nätverk stärker omvärldsbevakningen och ger ökade möjligheter att bidra till utvecklingen av kulturarvsarbetet, såväl internationellt som inom EU.

Engagemanget i styrelsen för European Archaeological Council (EAC) har fortsatt. Riksantikvarieämbetet deltog på det årliga mötet 2013 i Albanien med ett gemensamt anförande tillsammans med länsstyrelsen i Skåne, rörande framtiden för Europarådets konvention till skydd för det arkeologiska kulturarvet.

Riksantikvarieämbetet deltog i den årliga konferens som genomförs inom ramen för nätverket European Heritage Heads Forum. Konferensen hade

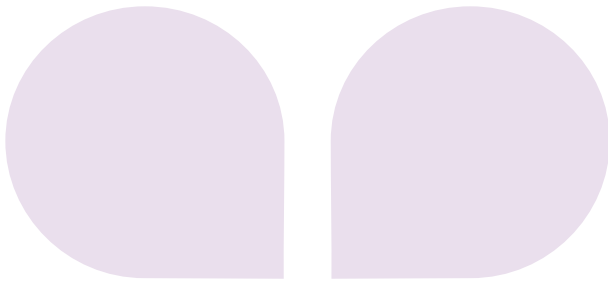
temat *Cooperation with the NGO-sector*. Ett permanent sekretariat har inrättats för att stärka arbetet med kulturarvsfrågor i Europa. Syftet är att underlätta kunskapsutbyte och samverkan, såväl mellan medlemmarna i nätverket som mellan nätverket och andra aktörer på kulturarvsområdet.

De nordiska riksantikvariernas årliga möte hölls på Grönland, där samverkan kring ekosystemtjänster och världsarv diskuterades. Diskussioner fördes också kring Östersjösamarbetet och arbetet med hållbar stadsutveckling i de olika länderna.

Ett förändringsarbete har genomförts inom nätverket Monitoring Group for Culture Heritage in the Baltic Sea States. Ansvarsfördelning mellan länderna har gjorts tydligare och organisationen kring ordförandeskapet har förbättrats, samtidigt som en *Working Group of 20th Century Cultural Heritage* har inrättats.

Riksantikvarieämbetet medverkade i planering och genomförande av konferensen *Cultural Heritage and the EU 2020 strategy – towards an integrated approach* under det litauiska EU-ordförandeskapet. Konferensens syfte var att lyfta fram kulturarvsområdets tvärssektoriella karaktär och möjligheterna att bidra till andra politikområden.

Europeisk samverkan har även vidareutvecklats inom *Joint Programming Initiative for Culture Heritage and Global Change* som bl.a. rör kartläggning av forskningsbehov och samverkan för att stimulera forskning inom det europeiska området. Riksantikvarieämbetet har även en samordnande roll i Sverige för det europeiska standardiseringsarbetet *Conservation of Cultural Property CEN 346*, och är ordförande för den svenska spegelgruppen inom SIS.

Samverkan med nationella sektorsmyndigheter

Det samlade arbetet för en hållbar samhällsutveckling handlar om breda samhällsfrågor som kräver ämnesöverskridande perspektiv. Genom att utveckla samverkan med andra politikområden och dess företrädare, kan Riksantikvarieämbetet öka förståelsen för kulturarvets förutsättningar och påverka de processer som driver samhällsutvecklingen.

En gemensam utlysning mellan Naturvårdsverket och Riksantikvarieämbetet inom området *Integrerad natur- och kulturmiljövård för en levande fjällvärld* genomfördes. Det ingår i satsningen på forskning för miljökvalitetsmålet *Storslagen fjällmiljö* och vilar på Riksantikvarieämbetets FoU-program.

Skogsstyrelsen och Riksantikvarieämbetet har deltagit i varandras olika aktiviteter och gemensamt arbetat för att effektivisera handläggning inom och mellan myndigheterna, liksom med skogsbruket. Detta har skett inom ramen för det så kallade FURA-projektet, *Fornlämningar under rationell administration*. Riksantikvarieämbetet deltar i Skogsstyrelsens hänsynsuppföljning genom att formulera krav på inventeringskompetens och antikvariska frågeställningar. Likaså genomför myndigheten kontroller av de inventeringar som Skogsstyrelsen gör. Riksantikvarieämbetet och Skogsstyrelsen samverkar också i uppföljningen av projektet *Skog och historia*.

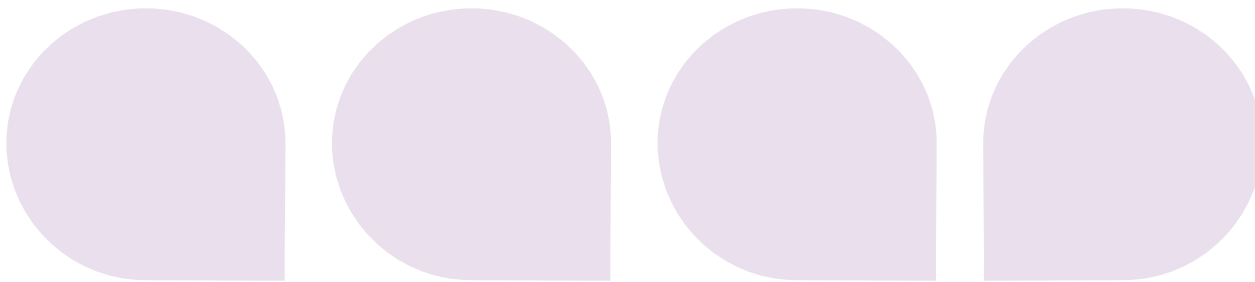
Riksantikvarieämbetet har bjudit in samtliga miljömålsansvariga myndigheter till ett möte för att diskutera och definiera kulturmiljödelen i de olika miljömålspreciseringarna. Myndigheten har även deltagit i arbetet med att säkra ett GIS-skikt som kan kopplas till Bebyggelseregistret. Detta bedöms vara värdefullt för det framtida arbetet med miljökvalitetsmålet *God bebyggd miljö*. Vidare har Riksantikvarieämbetet deltagit i Havs- och

Vattenmyndighetens planering av databasen *Värdefulla Vatten* som är användbar för miljökvalitetsmålet *Levande sjöar och vattendrag*.

Samverkan med Havs- och vattenmyndigheten har utvecklats inom området havsplanering. Bland annat har en sammanställning av kulturmiljövårdens intressen till havs levererats. I samband med framtagandet av underlag har kontaktytor gentemot främst de samordnade länsstyrelserna och Statens maritima museer skapats. I syfte att uppnå en bättre tillsyn av förlisningsplatser med skeppsvrak har Riksantikvarieämbetet haft återkommande kontakter med Försvarsmakten och Kustbevakningen.

Under 2012–2013 har Riksantikvarieämbetet deltagit i referensgruppen för Trafikverkets arbete med övergripande krav för fysisk planläggning av vägar och järnvägar (TRVÖK). Samverkan med Trafikverket, Ekerö kommun, Statens fastighetsverk och Ståthållarämbetet om planering av Ekerövägen genom det statliga byggnadsminnet/världsarvet Drottningholm har fortsatt. Tillsammans med Trafikverket, Naturvårdsverket och länsstyrelserna utvecklas en webbaserad exempelbank. Tjänsten, som syftar till att sprida goda exempel på planerings- och beslutsunderlag för utbyggnad av vägar och järnvägar, riktar sig till planerare, projektledare och konsulter. Riksantikvarieämbetet har även samverkat med andra myndigheter i planeringen och utbyggnaden av vindkraft inom ramen för bl.a. Vindlov.

Samverkan med Boverket, Arkitekturmuseet och Formas har rört frågor om stadsutveckling. Samarbetet innebär fler och större kontaktytor med andra myndigheter och organisationer i samhället. Riksantikvarieämbetet har bidragit till en seminarierie om hur man kan arbeta framtidsinriktat med krympande städer. Arrangemangen planeras och genomförs av

de fyra samverkansmyndigheterna tillsammans med Småkom, Sveriges kommuner och landsting och tre kommuner.

Riksantikvarieämbetet, Statens konstråd, Boverket och Arkitektur- och designcentrum har samarbetat i regeringsuppdraget *Samverkan om gestaltning av offentliga miljöer*. Resultatet har redovisats boken *Konsten att gestalta offentliga miljöer*. Samverkan mellan myndigheterna har bidragit till att utveckla nya arbetsformer och processer för planering och utformning av offentliga miljöer. Tillsammans med Boverket har en webbaserad vägledning, *Tema kulturmiljö, om kulturmiljön i samhällsbyggandet* tagits fram.

I samverkan med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) och dess nätverk för samhällsbyggnadschefer har Riksantikvarieämbetet medverkat vid kommunala möten och seminarier. Så har exempelvis skett vid Stockholms kommuns samhällsbyggnadsakademi och vid SKL:s konferens om översiktlig planering. Medverkan har även skett i Boverkets uppdrag att samordna de statliga myndigheternas riksintressearbete.

Riksantikvarieämbetet har inför kulturhuvudstadsåret deltagit i seminarier, workshops och olika planeringsmöten tillsammans med representanter från Umeå kommun och andra berörda aktörer för att utveckla och diskutera potentiella samverkansmöjligheter.

Riksantikvarieämbetet har tillsammans med sju andra myndigheter verkat för hållbar landskapsförvaltning och med dessa genomfört en nationell konferens, *Landskapsforum 2013*, med drygt 300 deltagare. Tillsammans med Naturvårdsverket och Region Västra Götaland har myndigheten medverkat i ett projekt som syftar till lokal tillämpning av den europeiska landskapskonventionen. För att främja turism- och destinationsutvecklingen

i Sverige arrangerade Riksantikvarieämbetet i samarbete med Tillväxtverket och Stockholm Visitors Board en inspirationsdag om kulturmiljö och turismutveckling.

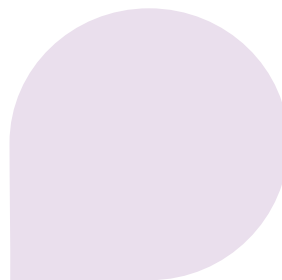
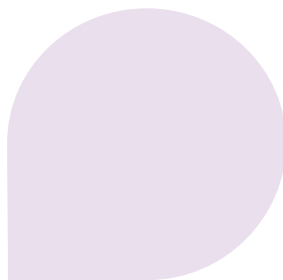
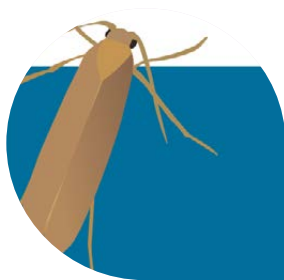
Samverkan inom kulturarvssektorn

Grunden för det offentliga kulturarvsarbetet är de aktörer som verkar utifrån ett kulturarvsuppdrag och huvudsakligen finansieras av offentliga medel.

Riksantikvarieämbetet har samverkat med Statens kulturråd inom ramen för kultursamverkansmodellen. Detta har skett såväl i den externa arbetsgruppen om Kulturrådets riktlinjer avseende den kvalitativa uppföljningen av kultursamverkansmodellen som i beredningsprocessen av regionernas kulturplaner 2013/14. Riksantikvarieämbetet har också deltagit i Kulturrådets beredning av regionernas kulturplaner.

Ett effektivt kulturmiljöarbete är beroende av en tydlig ansvars- och rollfördelning mellan Riksantikvarieämbetet och länsstyrelserna. Den samverkansmodell som etablerats har fortsatt att utvecklas under året. De övergripande resultaten av samverkan är en ökad insikt om respektive myndighets ansvar och roll, en bättre dialog och därmed en mera effektiv hantering av gemensamma frågor. Även arbetet med att klargöra Riksantikvarieämbetets övergripande ansvar enligt KML, Riksantikvarieämbetets överinseendeuppdrag, har fortsatt.

En ny och tredje överenskommelse om regional utvecklingssamverkan har ingåtts mellan Landstinget Västernorrland, Länsstyrelsen i Västernorrlands län och Riksantikvarieämbetet. Riksantikvarien har haft diskussioner med politiker i Region Skåne och i Västra Götalandsregionen. Samtalen har rört kulturmiljöarbetets inriktning, organisation och ansvarsfördelning.

Riksantikvarieämbetet ansvarar tillsammans med Statens kulturråd för Kulturkontakt Sverige, som på uppdrag av Europeiska kommissionen informerar om EU:s kulturprogram. Under året har Riksantikvarieämbetet tillsammans med Kulturrådet och Svenska Filminstitutet lämnat förslag på hur myndigheternas uppdrag som kontaktkontor för information, rådgivning och stöd kring EU:s kulturprogram och medieprogram bättre kan organiseras.

Riksantikvarieämbetet har fortsatt att i samverkan med Institutet för språk och folkminnen, arbeta med implementeringen av Unescos konvention om det immateriella kulturarvet.

I samarbete mellan Riksantikvarieämbetet, Historiska museet och Berättarministeriet har pilotprojektet *Arkeologibyran* genomförts. De tre institutionerna samverkade utifrån sina respektive erfarenheter för att med historien som verktyg försöka stärka barns skrivande.

Under 2013 anslöt sig 16 nya institutioner till K-samsök. K-samsök är inte bara en samarbetsyta mellan Riksantikvarieämbetet och museerna, utan även en mötesplats för museernas systemförvaltare och utvecklingsansvariga.

Vid Samlingsforum, som i år genomfördes i samarbete med Värmlands Museum och Riksförbundet för Sveriges Museer, deltog drygt 130 personer. Genom en överenskommelse med Naturhistoriska Riksmuseet tar Riksantikvarieämbetet från 2014 över ansvaret för de svenska museernas och arkivens nätverk om skadedjurshantering, PRE-MAL.

Näringslivet, organisationer och det civila samhället
Näringslivet, lokala och regionala organisationer och det civila samhället är viktiga resurser och samverkansparter för att kulturarvet ska kunna hållas levande.

Riksantikvarieämbetet har, i samverkan med bl.a. Svenska kyrkan och länsstyrelserna, genomfört en utvärdering av hur den kyrkoantikvariska ersättningen använts. Riksantikvarieämbetet och Svenska kyrkan arrangerade i maj den gemensamma, årliga kulturarvskonferensen i Karlstad. Årets tema var *Plats för berättelse*.

Arbetet vid Riksantikvarieämbetets olika besöksmål bedrivs i nära samverkan med lokala och regionala aktörer. Under året har en ny förvaltningsplan för världsarvet Birka och Hovgården tagits fram i samverkan med länsstyrelsen i Stockholms län och Ekerö kommun. Planen omfattar programperioden 2013–2018. Vid Glimmingehus har myndigheten deltagit i Kultur Skånes arbete med att ta fram en regional handlingsplan som omfattar kulturavssektorn i hela regionen för perioden 2013–2015. Deltagandet i det lokala samverkansprojektet *Kulturbhistorien* växte under året genom samarbeten med Folkuniversitetet, lokala hembygdsföreningar, Musik i Syd och Österlens folkhögskola.

Riksantikvarieämbetet har ett utvecklat samarbete med representanter för näringsliv, organisationer och det civila samhället på kulturvårdsområdet. Främst har verksamheten fokuserats på byggnads- och landskapsvård, samlingsförvaltning och konserveringsvetenskap. Ett flertal branschmöten, konferenser och workshops har arrangerats, tillsammans med samarbetspartners från såväl kulturavssektorn som andra sektorer. Med stöd av ett webbforum, *Kulturvårdsforum*, samlas drygt 1300 aktörer i mer än 60 olika grupper.

Riksantikvarieämbetet har tillsammans med Föreningen Världsarv i Sverige (ViS) arbetat med möjligheter och utmaningar kring världsarven som besöksmål. Under 2013 har fyra arbetsgrupper, med

syftet att dra nytta av varandras kompetenser och utbyta erfarenheter inom olika områden, bildats.

I sin roll som strategisk myndighet för genomförande av funktionshinderspolitiken på kulturområdet har samverkan genomförts med olika funktionshindersorganisationer. En handbok har tagits fram för ökad tillgänglighet i natur- och kulturmiljöer, tillsammans med Naturvårdsverket och Handisam.

Kompetensutveckling

Riksantikvarieämbetet måste säkerställa att kunskap och kompetens finns för att nå verksamhetens mål. För att lyckas med myndighetens uppdrag är förmågan att rekrytera, attrahera, utveckla och behålla kompetens avgörande. Därför har flera insatser genomförts inom ramen för området kompetensförsörjning.

Riksantikvarieämbetet har sedan 2012 satsat på ett medarbetarskapsprogram. Syftet är att stärka medarbetarskapet för att i högre utsträckning nå myndighetens vision och mål, i enlighet med den gemensamma värdegrunden.

Inriktningen i medarbetarskapsprogrammet är att tydliggöra roller, skapa förståelse för den organisation och det sammanhang man arbetar i, ge stöd för att förbättra kommunikationen samt att förmedla kunskap om hur arbetsgrupper utvecklas och hur man kan bidra till konstruktivt samspel i sådana grupper. Den tredje delen av programmet startade under hösten 2013 och handlar om kommunikation. Myndigheten har också ett chefsprogram med samma inriktning som medarbetarskapsprogrammet.

Chefsprogrammet och medarbetarprogrammet är medel för att stärka myndighetens attraktivitet som arbetsgivare. Dessa två program, som är en

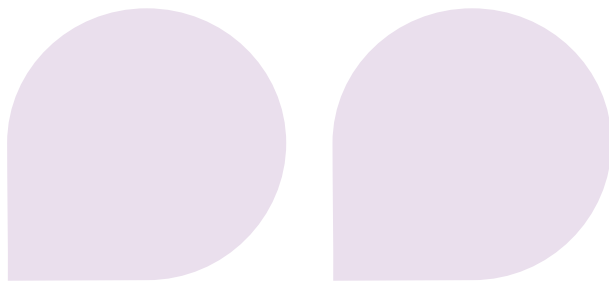
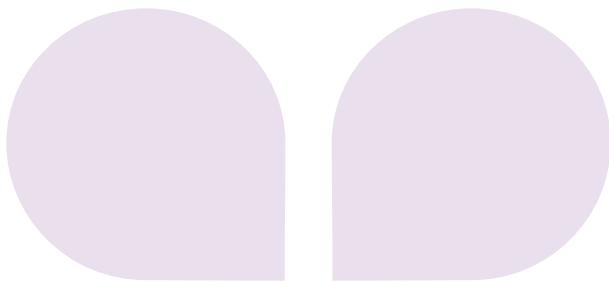
satsning över lång tid, utformas gemensamt för att tydliggöra myndighetens ambition kring samverkan och partnerskap.

Under 2013 har aktiviteter med inriktning på den gemensamma statliga värdegrunden genomförts. Myndighetens egna värdeord, samverkan, öppenhet och professionalism har förtydligats och ett arbete med att levandegöra dessa värdeord kommer att ske under 2014. Myndigheten har också ingått i Attraktiv arbetsgivare, ett program för statliga myndigheter som avslutas under 2014.

67 rekryteringar, varav tre chefsrekryteringar har genomförts. För att säkerställa att rekryteringarna sker i linje med myndighetens kompetensbehov tas kravprofil fram i samverkan med personalenheten och de fackliga företrädarna. Kravanalysen bygger på en kompetensbaserad rekrytering och intervju-metodik. Centrala introduktionsutbildningar har genomförts för nya chefer och medarbetare. En kompetensförsörjningsstrategi kommer att utarbetas under 2014.

Årligen avsätts särskilda partsöverenskomna medel för kompetensutvecklings- och kompetensväxlings-åtgärder att användas i ett aktivt omställningsarbete. Under 2013 beslöts att dessa medel tydligare ska inriktas mot just lokalt och aktivt omställningsarbete. Under 2013 har 87 medarbetare beviljats medel för kompetensutveckling inom ett eget intresseområde.

Under året har Riksantikvarieämbetet haft 502 anställda medarbetare, varav 336 tills vidare. Medeltalet anställda var 420 och beräknat i årsarbetskrafter 371. Under den senaste femårsperioden har antalet tillsvidareanställda medarbetare minskat från 348 till 336.

Jämställdhet, mångfald, arbetsmiljö och hälsa

Jämställdhet och mångfald

Riksantikvarieämbetets interna arbete med jämställdhet och mångfald sker bl.a. genom en kontinuerlig utveckling av interna styrdokument. Under året har myndighetens jämställdhetsplan reviderats och i samband med den har även en lönekartläggning genomförts för att åtgärda eventuella osakliga löneskillnader mellan könen.

Tillsammans med cirka 240 andra organisationer mäts Riksantikvarieämbetet varje år i vad som kallas JÄMIX. Det är ett jämställdhetsindex som sammanfattar hur jämställdheten ser ut i den egna organisationen och gör det möjligt att jämföra sig med övriga medverkande organisationer. Indexet bygger på nio nyckeltal som är centrala aspekter av jämställdheten i en organisation. De nio nyckeltalen behandlar könsfördelning inom yrkesgrupper och högsta ledningen, karriärmöjligheter, lön, ohälsa, föräldraskap, arbetstider, anställningstrygghet och om det bedrivs ett aktivt arbete med jämställdhetsplanen. Med stöd av mätningen förs en kontinuerlig dialog om utveckling och uppföljning av myndighetens interna arbete med jämställdhet och mångfald.

Mätningen genomförs av Nyckeltalsinstitutet. Riksantikvarieämbetet hade vid 2013 års mätning 113 poäng av maximalt 180. Organisationen med högst poäng hade 160. Medianvärdet var 121 poäng. Årets mätning indikerar att det finns skillnader mellan kvinnor och män i ett antal av parametrarna. En analys av resultatet har påbörjats. Det är viktigt att få till en bra grund för fortsatt dialog om jämställdhet och mångfald med fokus på en verksamhetsutveckling där alla medarbetares kompetens tas till vara på bästa sätt.

Arbetsmiljö och hälsa

Överlag har Riksantikvarieämbetet etablerade rutiner för att bedriva ett systematiskt arbetsmiljöarbete. Alla medarbetare erbjuds en friskvårdstimme per vecka eller ersättning med halva kostnaden för friskvårdsaktiviteter.

Under 2013 har myndigheten upphandlat en ny leverantör av medarbetarundersökning med fokus på ett aktivt arbete med handlingsplaner utifrån resultatet. Den nya undersökningen ska genomföras årligen. Arbetsmiljöutbildning för nya chefer och skyddsombud har genomförts och ett nytt huvudskyddsombud har utsetts.

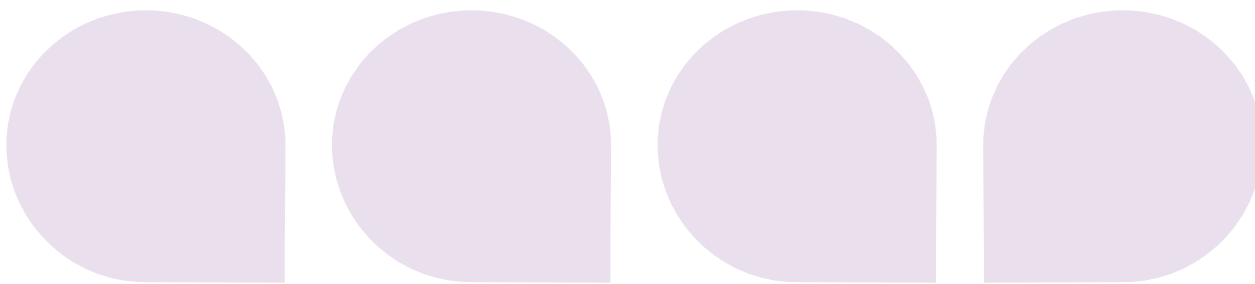
Tabell 31. Sjukfrånvaro

	2013	2012	2011
Total sjukfrånvaro i procent av tillgänglig arbetstid	3,5	2,7	2,6
Långtidssjukfrånvaro (60 kalenderdagar) i förhållande till total sjukfrånvaro	36,0	19,6	21,1
Kvinnors sjukfrånvaro i procent av tillgänglig arbetstid	4,4	3,4	3,3
Mäns sjukfrånvaro i procent av tillgänglig arbetstid	2,4	1,8	1,7
Sjukfrånvaro för åldersgruppen 29 eller yngre i procent av tillgänglig arbetstid	1,1	0,9	2,3
Sjukfrånvaro för åldersgruppen 30–49 i procent av tillgänglig arbetstid	3,2	2,7	2,6
Sjukfrånvaro för åldersgruppen 50 år eller äldre i procent av tillgänglig arbetstid	4,1	2,8	2,7

2013 uppgick antalet sjukfrånvarotimmar till 3,4 % av ordinarie arbetstid. Siffran för samma period 2012 var 2,7 % och 2011 2,6 %. Under de senaste åren har sjukfrånvaron ökat inom alla åldersgrupper utom inom gruppen 29 år eller yngre. Det är myndighetens långtidssjukfrånvaro (36,4 %) som står för en stor del av ökningen och det gäller både män och kvinnors sjukfrånvaro.

Vad gäller myndighetens långtidssjukskrivningar så har vi bl.a. tagit stöd i företagshälsovården Previas tjänst "rehabkoordinator" för att arbeta med dessa.

Riksantikvarieämbetet har som mål att minska sjukfrånvaro bland både män och kvinnor samt att genomföra tidiga rehabiliteringsinsatser.

Lokalkostnader

Tabell 32. Hyreskostnader inklusive uppvärmning samt elkostnad och övrig skötsel av hyrda lokaler (tkr)

	2013
Lokalhyror	53 506
Elkostnad	1 934
Reparationer och underhåll	322
Övriga driftskostnader	3 289
Summa	59 051

Tabell 33. Lokalkostnader fördelade per respektive hyresvärd (tkr)

	2013
Statens Fastighetsverk	17 705
RBS nordisk Renting AB	16 869
Fastighetsbolaget Reglaget AB	7 225
Realia Fastighets AB	6 439
Väderholmen (Stockholm)	2 301
KB Platzer Forsäker 1:196 (Möln dal)	1 543
Cineasten AB (Lund)	2 230
Klövern Ström AB (Linköping)	1 685
Vasakronan Uppsala City AB	1 593
Övriga	1 461
Summa	59 051

Redovisning av avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 34. Avgiftsbelagd verksamhet, utfall i tkr

Verksamhet	+/- t o m 2011	+/- 2012	Int. 2013	Kost. 2013	+/- 2013	Ack. +/- utgå. 2013
Avgiftsbelagd verksamhet med full kostnadstäckning						
Arkeologisk uppdragsverksamhet 1)	-50 938	-6 885	164 200	159 032	5 168	-52 655
Museitjänster 2)	-19 278	363	23 829	23 140	689	-18 226
Butiksförsäljning besöksmål	-617	-159	1 158	1 385	-227	-1 003
Summa	-70 833	-6 681	189 187	183 556	5 630	-71 884

1) Den Arkeologiska uppdragsverksamheten (UV) inkluderar här även Intrasis. Intrasis särredovisades 2011 men redovisas nu som en del av UV.

2) Svensk Museitjänst fördes över till Riksantikvarieämbetet den 1 januari 2010. Ackumulerat saldo per 2009-12-31, -19 661 tkr, överfördes från Riksarkivet.

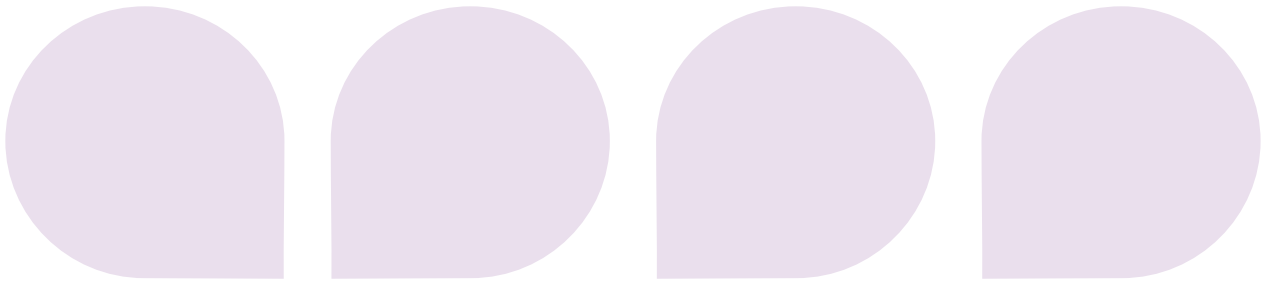
Den arkeologiska uppdragsverksamhetens (UV) lönsamhet försämrades under 2000-talet. UV hade svårt att anpassa verksamheten till en ökad konkurrens och en tidvis sjunkande uppdragsvolym. Förutom känslighet för konjunktursvängningar präglas arkeologiverksamheten av stora säsongsvariationer. Under vintersäsong kan inte de fasta kostnaderna täckas och endast med en uppdragsmässigt bra sommarsäsong kan detta tas igen. Under 2009 gjordes ett större förändringsarbete i syfte att förbättra UV:s lönsamhet. Regionkontoret i Örebro stängdes och antalet chefer halverades. Det visade sig att dessa åtgärder inte var tillräckliga utan en ny handlingsplan togs fram som beslutades i december 2012. Handlingsplanens fokus var att minska kostnaderna på kort och lång sikt och att öka debiteringsgraden. Effekten av handlingsplanen är ett positivt resultat för 2013. Utsikterna att uppnå en ekonomiskt stabil situation för UV bedöms nu vara goda. UV:s marknadsposition är stark. Arbetet enligt handlingsplanen fortgår och ekonomin står kontinuerligt i fokus. Det ackumulerade underskottet är dock så stort att det kommer att ta många år att eliminera det. UV kommer, enligt regeringsbeslut, att föras över till Statens historiska museer per den 1 januari 2015.

Svensk Museitjänst överfördes från Riksarkivet till Riksantikvarieämbetet 2010. Verksamhetens ackumulerade underskott uppgick vid

överföringstillfället till 19,7 mnkr. Trots att verksamheten delfinansierades med anslagsmedel hade den sedan starten på 1990-talet inte visat positivt resultat något år. Ett arbete påbörjades omedelbart med att genomlysning av verksamheten i syfte att vidta åtgärder för att uppnå det ekonomiska målet på kort och lång sikt. Hyressättningen och verksamhetens kostnader har stått i fokus och sedan 2011 har resultaten varit positiva. Från och med 2012 är det inte möjligt att tillföra anslagsmedel. Bedömningen är att verksamheten är ekonomiskt stabil och att det finns goda möjligheter att höja hyrorna efter hand för att i ökande takt kunna minska det ackumulerade underskottet.

Butiksförsäljningen vid Riksantikvarieämbetets besöksmål har redovisats som ett separat avgiftsområde sedan 2010. Verksamheten har sedan dess visat underskott. Besöksmålen är relativt små och det har varit svårt att anpassa verksamheten till det ekonomiska målet i kombination med vikande besöksantal. Vid flera tillfällen har genomlysning gjorts av butiksytor, bemaning och inköp. En ny handlingsplan har nu tagits fram där genomlysning av sortiment, målgrupp, inköpsrutiner, prissättning, marknadsföring och försäljningsmetoder ska genomföras. Målsättningen är att minska det ackumulerade underskottet med 200 tkr på tre år.

De stora ackumulerade underskotten belastar myndighetens räntekonto. På räntekontot finns också myndighetens förutbetalda intäkter och oförbrukade bidrag varav de sistnämnda i allt väsentligt inte är hänförliga till den avgiftsbelagda verksamheten. Detta innebär att behovet av en räntekontokredit inte är så stort som de ackumulerade underskotten annars skulle kräva.

Kvalitativa aspekter

Kvalitativa aspekter definieras som grad av uppfyllnad av insatsområdenas mål. Belägg för resultaten fås genom NKI som genomförs vart tredje år, liksom årliga utmärkelser och liknande.

Riksantikvarieämbetet har tre strategiska focus för utveckling av myndighetens roll för uppbyggnad av kunskap och insikt om kulturarvets värden.

Ha koll och veta

Mål: Riksantikvarieämbetet har relevant kunskap och god överblick över tillståndet i kulturmiljön och förutsättningar för kulturarvsarbetet.

Synas och vara känd

Mål: Riksantikvarieämbetets information efterfrågas och myndighetens budskap är kända samt svarar mot dagsaktuella frågor och långsiktiga trender i samhället.

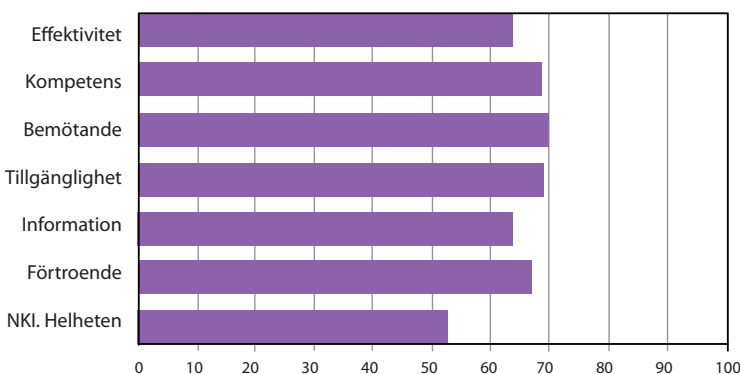
Lyssna och agera

Mål: Riksantikvarieämbetet medarbetare är lyhörda för andra aktörers behov, tar initiativ och samverkar för att stärka arbetet med en hållbar samhällsutveckling.

För att mäta myndighetens målgruppers uppfattning om hur dessa mål nås genomfördes hösten 2011 en målgruppsenkät. Målgrupperna var myndigheter, länsstyrelser, svenska kyrkan, museer, universitet och högskolor samt regioner och kommuner. Resultatet av enkäten förelåg i mars 2012. Totalt 224 kontaktpersoner besvarade enkäten. Detta motsvarar en svarsfrekvens på 54 procent.

För att höja NKI (Nöjd-Kund-Index) är det framför allt Riksantikvarieämbetets informationsförmedling som behöver förbättras.

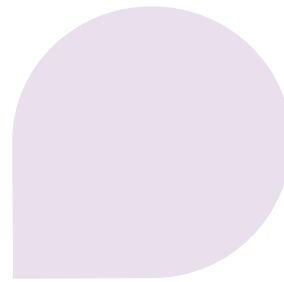
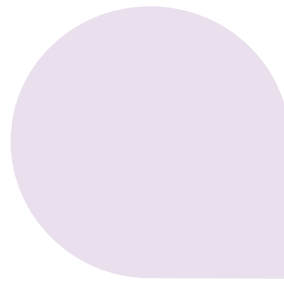
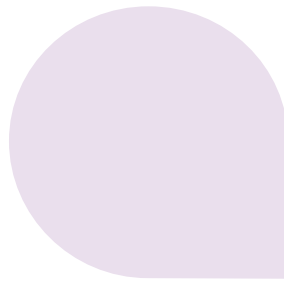
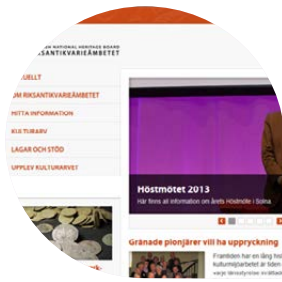
Nöjd-kund-Index (NKI)

Statistiska centralbyråns analysmodell med Nöjd-Kund-Index (NKI) är uppbyggd dels av ett mått för helheten, dels av ett antal aspekter av verksamheten. Helehetsbetyget NKI mäts med tre specifika frågor:

- Hur nöjd är du med Riksantikvarieämbetet som myndighet i sin helhet?
- Hur väl uppfyller Riksantikvarieämbetet som myndighet dina förväntningar?
- Tänk dig ett perfekt Riksantikvarieämbete. Hur nära eller hur långt ifrån ett sådant ideal kommer Riksantikvarieämbetet?

Tolkning av skalan: Betygsindex under 40 klassas som inte godkänt. Gränsen för nöjd går vid 55 och betygsindex 75 eller högre klassas som mycket nöjd.

Ett antal glädjande resultat finns 2013. Riksantikvarieämbetet nominerades till årets bästa myndighetsajt av Internet World. De utser varje år de 100 bästa svenska webbplatserna i 16 olika kategorier. Riksantikvarieämbetets webbplats var nominerad för tredje gången och kom med på listan över de fem bästa myndighetswebbplatserna. Vann gjorde Forsvarsmaktens nya webbplats.

Omdömet från juryn: *"När man minst anar det, på sajten där Riksantikvarieämbetet informerar om lagstiftning för skydd av fornlämningar och nyheter inom konserveringsvetenskap, hittar besökaren en sajt med vägd form och smart upplägg.*

Raa.se sätter sökret i centrum, helt rätt för det mobila tänket som finns på hela webbplatsen. Redaktionen bakom sajten använder det öppna nätets möjligheter genom att exempelvis använda sig av creative commons-bilder i sitt material, samtidigt som de på ett självklart sätt gör sitt eget material enkelt att dela i flera forum."

Myndigheten var även nominerad till Arkiv 2013 som delas ut av DIK i samarbete med Riksarkivet, Näringslivets arkivråd och Svenska arkivsamfundet. Juryns motivering var: *"Riksantikvarieämbetet arbetar för att öppna upp den digitala kulturarvsallmänningen genom ny teknik och sociala medier. De är en inspirationskälla för andra arkiv och en föregångare som banat väg för andra. Riksantikvarieämbetet är på god väg att skapa en efterlängtat infrastruktur för hela kulturarvssektorn. De använder den nya tekniken på ett föredömligt sätt, för att finnas där människorna är."* Utmärkelsen gick till Folkrorelsearkivet i Västerbotten.

Inom klimat- och energiområdet har Riksantikvarieämbetet varit delprojektledare för EU-projektet *Co2olBricks*. Projektet fick kvalitetsutmärkelsen "flagship project" i EU:s Östersjöstrategi och har lyfts fram som ett föredöme för andra EU-projekt.

För att säkerställa en effektiv förvaltning av Platsr har en oberoende utvärdering genomförts. Sammanfattningen lyder: *"Vad det gäller koden och strukturen hos systemet är den samlade bedömningen att dessa håller en godkänd nivå på en övergripande nivå. På en mer detaljerad nivå så finns en mängd mindre brister och förbättringsmöjligheter. De bedöms kunna åtgärdas inom ramen av normal förvaltning av systemet.*

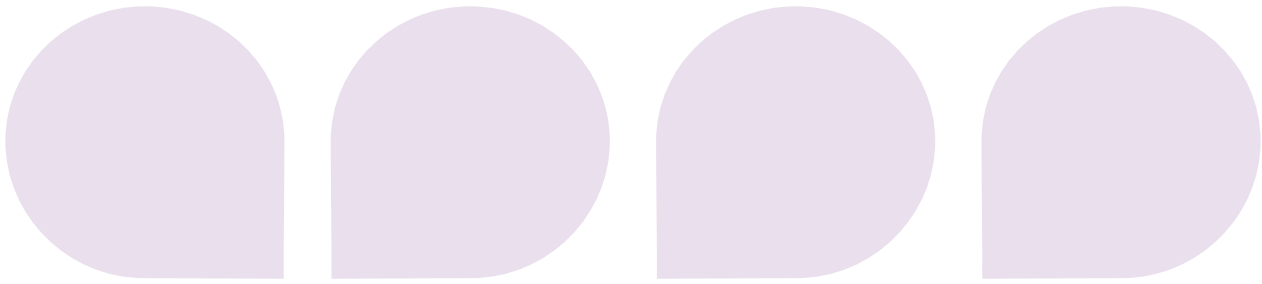
Avseende användargränssnittet och interaktionsdesignen hos Platsr är bedömningen att det även där finns en mängd mindre åtgärder som kan utföras för att öka användbarheten. Till det kommer även några större brister där vissa arbetsflöden och dialoger borde ses över för att förenkla gränssnittet."

I samband med att en varumärkesplattform togs fram genomfördes djupintervjuer med ett tiotal av myndighetens viktigaste användare inom sektorn. Dessa bekräftade slutsatserna från tidigare breda kundundersökningar. Riksantikvarieämbetet är känt och trovärdigt. Ett arbete återstår dock för att bli tydligare.

Övriga uppdrag

Tabell 35. Särskilda uppdrag

Regleringsbrevets uppdrag	Redovisat
Förordning (2010:1121) om bidrag till förvaltning	2013-03-18
Hus med historia	2013-03-18
Kyrkoantikvarisk ersättning	2013-05-27
Umeå Europas kulturhuvudstad 2014	2013-09-23

Riksantikvarieämbetets instruktion och redovisning av prestationer

- 1 § Riksantikvarieämbetet ansvarar för frågor om kulturmiljön och kulturarvet.
- 2 § Myndigheten ska särskilt
1. verka för att kulturvärdena i bebyggelsen och i landskapet tas till vara samt bevaka kulturmiljöintresset vid samhällsplanering och byggande, Sid 13, tabell 3 ärenden och remisser kulturminnen
Sid 50, tabell 26 höstmöte
 2. verka för ett försvarat och bevarat kulturarv samt ett hållbart samhälle med goda livsmiljöer, Sid 19, tabell 5 ärenden och remisser samhällsbyggnad
Sid 50, tabell 26 höstmöte
 3. leda och samordna arbetet med att bygga upp kunskapen om kulturmiljöer, kulturminnen och kulturföremål,
Sid 47, tabell 22 Platsr
Sid 50, tabell 26 höstmöte
 4. vårda och visa de kulturmiljöer som står under myndighetens förvaltning,
Sid 40–41, tabeller besöksmål
 5. samordna frågor om konservering och vård av byggnader, föremål och annat kulturhistoriskt material,
Sid 34, tabell 10 samordning av kulturvårdsfrågor
Sid 34, tabell 11 resultat av analysarbete

6. utföra arkeologiska undersökningar,
Sid 55, tabell 29 arkeologisk uppdragsverksamhet

7. besluta om förvaltning av fornfynd,
Sid 15, tabell 4 fyndfördelning och fyndinlösen

8. följa det regionala kulturmiljöarbetet samt stödja länsstyrelserna och de regionala museerna,
Sid 25, tabell 6 kulturmiljövårdsanslaget
Sid 19, tabell 5 ärenden och remisser

9. verka för ökad kunskap grundad på forskning och samverkan med andra, exempelvis universitet och högskolor, och förmedla kunskap inom sitt verksamhetsområde. Förordning (2009:1564).

Sid 9, tabell 2 forskning och utveckling
Sid 47, tabell 22 Platsr
Sid 50, tabell 26 höstmöte

3 § Myndigheten ska även

1. bedriva informations- och rådgivningsverksamhet samt främja utbildning om kulturmiljön, kulturminnen, kulturföremål och om vård av dessa,
Sid 50, tabell 26 höstmöte

2. verka för att resultat från forsknings- och utvecklingsverksamhet utnyttjas inom kulturvården,
Sid 9, tabell 2 forskning och utveckling

3. verka för att kulturhistorisk värdering och urval utvecklas samt att kulturmiljöer, kulturminnen och kulturföremål av särskild betydelse skyddas och vårdas,

Sid 19, tabell 5 ärenden och remisser

Sid 50, tabell 26 höstmöte

4. verka för att det finns ändamålsenliga system och metoder för arbetet med kulturmiljön och kulturarvet,

Sid 9, tabell 2 forskning och utveckling

5. följa upp och utvärdera kulturmiljöområdets styrmedel och arbetssätt,

Sid 25, tabell 6 kulturmiljövårdsanslaget

6. förvalta nationella databaser för kulturhistorisk information, Sid 49, tabell 23 FMIS, BBR, KMB

Sid 47, tabell 22 Platsr

7. integrera ett jämställdhets-, mångfalds- och barnperspektiv samt ett internationellt och interkulturellt utbyte och samarbete. Förordning (2009:746).

Sid 40–41, tabeller besöksmålen

4 § Utöver de uppgifter som myndigheten har enligt 1–3 §§ får den tillhandahålla varor samt åta sig att utföra undersökningar, utredningar och andra tjänster inom sitt verksamhetsområde.

Sid 55, tabell 29 arkeologisk uppdragsverksamhet

Sid 35, tabell 14 SMT

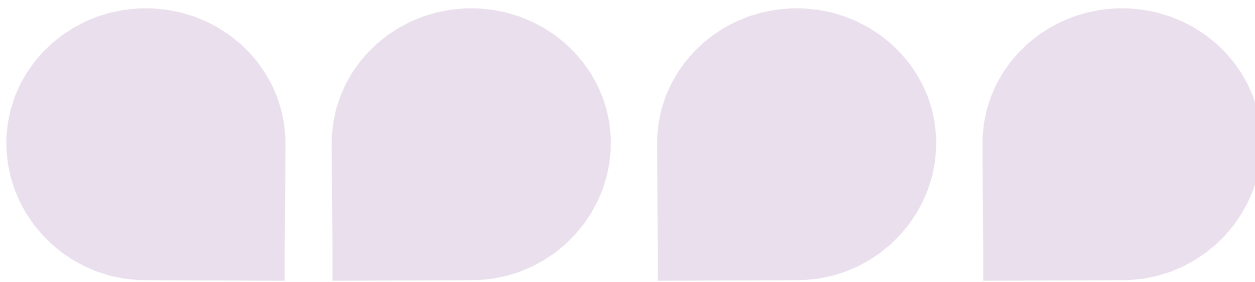
5 § Myndigheten ska verka för att det generationsmål för miljöarbetet och de miljö kvalitetsmål som riksdagen har fastställt nås, och ska vid behov föreslå åtgärder för miljöarbetets utveckling.

Riksantikvarieämbetet har tagit fram en strategi som förtydligar ansvar och roller för arbetet med att följa upp tillståndet för kulturmiljön enligt miljö kvalitetsmålen. I övrigt kan merparten av myndighetens (bevarande)arbete sägas bidra till att uppfylla miljömålen. Riksantikvarieämbetet bistår även de myndigheter som har ett särskilt ansvar för att följa upp miljö kvalitetsmålen med underlag. Som några exempel kan nämnas deltagande i referensgrupper för Skogsstyrelsen Dialog om hänsyn inom skogsbruket. Som ett resultat av denna samverkan har rapporter utgivits av Skogsstyrelsen och skogsvårdslagens föreskrifter och allmänna råd har reviderats. Myndigheten har även medverkat i utvecklingen av webbportalen Vindlov och deltagit i forskningsprogrammet Vindval med syftet att stödja en utbyggnad av förnybar energiproduktion på ett miljöanpassat sätt. Genom KMV-anslaget har ekonomiska bidrag givits för att ta fram planeringsunderlag för åtgärd 20 i vattendistriktens åtgärdsprogram samt till Kulturresevat.

6 § Myndigheten har ett samlat ansvar, sektorsansvar, för handikappfrågor med anknytning till ämbetets verksamhetsområde.

Myndigheten ska inom ramen för detta ansvar vara samlande, stödjande och pådrivande i förhållande till övriga berörda parter.

Sid 40–41, tabell 17 + 20 besöksmålen och beskrivning på sid 39.

7 § Riksantikvarieämbetet ska för myndigheter och andra som förvaltar kulturarv tillhandahålla vissa museitjänster som förvaring och förebyggande föremålsvård. Förordning (2009:1564). Sid 35, tabell 14 SMT

8 § Myndigheten ska ha ett specialbibliotek för forskning och utveckling inom områdena kulturmiljö, arkeologi, medeltidens konsthistoria och numismatik.

Myndigheten förvaltar Kungl. Vitterhets Historie- och Antikvitets Akademiens arkiv från tiden före den 1 juli 1975 och dess bibliotek. Sid 23, tabell 22 + 23 bibliotekssamlingar och informationstorg

Transparens

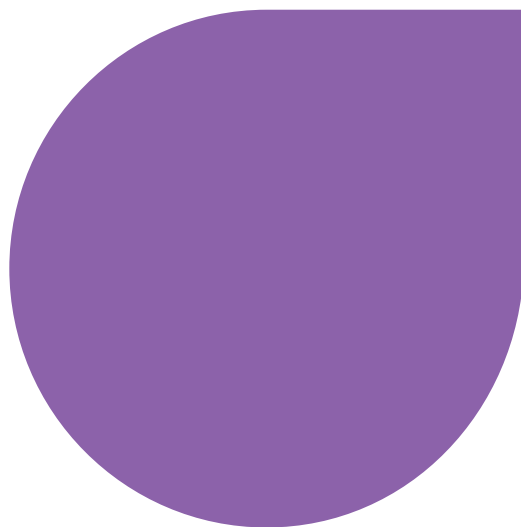
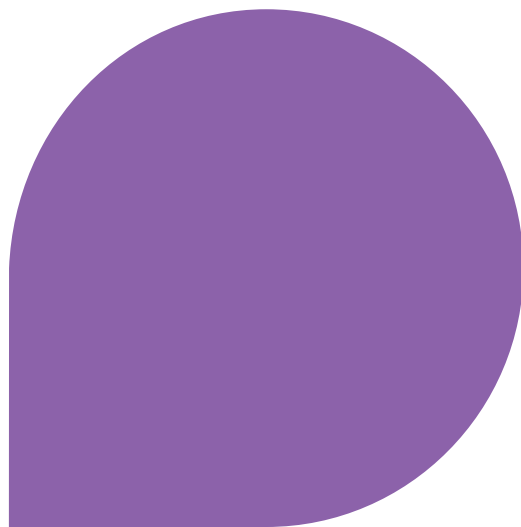
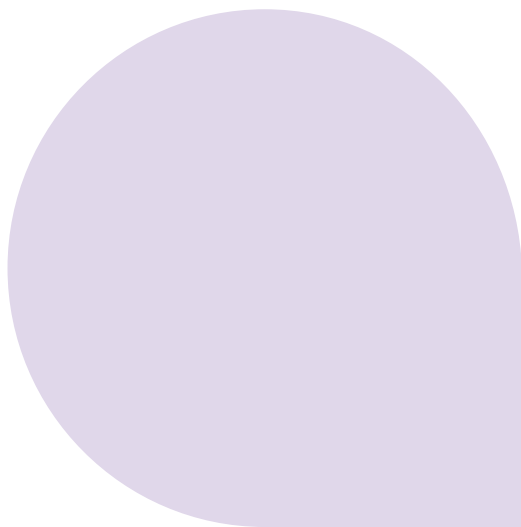
Redovisning av prestationer

För beräkning av overheadkostnad för respektive prestation har personår använts som fördelningsnyckel. Antal personår per prestation är uppskattade. För beräkning av hyra per prestation har kostnaden fördelats utifrån faktiskt utnyttjad yta.

De kvalitativa aspekterna av verksamhetens resultat redovisas genom bedömning av måluppfyllnad av insatsområdenas mål. Belägg för resultaten fås genom NKI som genomförs vart tredje år, samt genom årliga utmärkelser och liknande.

Finansiell redovisning

perioden januari till december 2013

Sammanställning över väsentliga uppgifter

(tkr)	2013	2012	2011	2010	2009
Låneram i Riksgäldskontoret					
- beviljad	155 000	155 000	155 000	155 000	90 000
- utnyttjad	131 864	133 350	137 310	134 789	70 659
Räntekontokredit hos Riksgäldskontoret					
- beviljad	30 000	45 000	45 000	34 380	21 830
- maximalt utnyttjad	6 258	6 593	19 851	20 588	0
Räntekonto hos Riksgäldskontoret					
- räntekostnader	-	-	6	15	-
- ränteintäkter	144	145	16	7	297
Avgiftsintäkter och andra ersättningar					
- disponerar	199 815	177 964	163 909	177 770	116 862
<i>Arkeologisk uppdragsverksamhet</i>					
- beräknade intäkter	123 000	132 000	120 000	110 000	110 000
- verkliga intäkter	164 200	140 936	125 647	144 155	100 483
Anslagskredit					
<i>Anslag 17 01 004 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet ¹⁾</i>					
- beviljad	446	446	442	440	427
- utnyttjad	-	-	-	-	-
<i>Anslag 17 07 001 Riksantikvarieämbetet</i>					
- beviljad	6 457	6 410	6 315	6 291	6 569
- utnyttjad	-2 505	-	-	-	-
<i>Anslag 17 07 002 Bidrag till kulturmiljövård</i>					
- beviljad	7 552	7 552	7 552	7 552	7 162
- utnyttjad	-1 111	-1 704	-2 366	-1 089	-937
<i>Anslag 14 01 004 Lönebidrag och Samhall m.m.</i>					
- beviljad	0	0	-	-	-
- utnyttjad	-	-	-	-	-
Utgående överföringsbelopp					
17 07 001 ap 1 och 2 Riksantikvarieämbetets, förvaltningskostnader (ram)	-2 505	3 479	4 302	1 764	12 493
17 07 002 ap 1 och 2 Bidrag till kulturmiljövård (ram)	-1111	-1 704	-2 366	-1 089	-938
17 01 005 ap 10 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet (ram)	247	84	278	148	0
Bemyndiganden					
Tilldelade bemyndiganden	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000
Utestående bemyndiganden	70 750	73 277	81 696	88 951	79 488
Kapitalförändring					
Årets kapitalförändring	3 103	-8 907	-2 876	3 321	-38 291
Balanserad kapitalförändring	-74 194	-66 643	-65 082	-68 391	-10 660
Personal					
Medeltal antal anställda	420	419	416	437	444
Antal årsarbetskrafter	371	394	377	398	400
Driftkostnad per årsarbetskraft	1 092	984	959	936	877

¹⁾ Tidigare 17 01 005 ap 10.

Resultaträkning

(tkr)	Not	2013	2012
Verksamhetens intäkter			
Intäkter av anslag	1	220 491	212 406
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	2	199 815	177 964
Intäkter av bidrag	3	8 179	8 555
Finansiella intäkter	4	164	552
Summa verksamhetens intäkter		428 649	399 477
Verksamhetens kostnader			
Kostnader för personal	5	-234 792	-235 893
Kostnader för lokaler		-59 051	-60 206
Övriga driftkostnader	6	-111 645	-91 447
Finansiella kostnader	7	-1 401	-2 336
Avskrivningar och nedskrivningar		-18 656	-18 501
Summa verksamhetens kostnader		-425 546	-408 384
Verksamhetsutfall		3 103	-8 907
Uppbördsverksamhet			
Intäkter av avgifter m.m. samt andra intäkter som inte disponeras av myndigheten	8	30	5 954
Medel som tillförts statens budget från uppbördsverksamhet		-30	-5 954
Saldo uppbördsverksamhet		0	0
Transfereringar			
Medel som erhållits från statsbudgeten för finansiering av bidrag		283 194	270 661
Medel som erhållits från andra myndigheter för finansiering av bidrag		0	0
Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag		0	0
Lämnade bidrag	9	-283 194	-270 661
Saldo transfereringar		0	0
Årets kapitalförändring			
Årets kapitalförändring	10	3 103	-8 907
SUMMA ÅRETS KAPITALFÖRÄNDRING		3 103	-8 907

Balansräkning

(tkr)	Not	2013-12-31	2012-12-31
TILLGÅNGAR			
Immateriella anläggningstillgångar	11		
Balanserade utgifter för utveckling		15 751	16 671
Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar		4 887	5 673
Summa Immateriella anläggningstillgångar		20 638	22 345
Materiella anläggningstillgångar	12		
Byggnader, mark och annan fast egendom		30 477	29 404
Förbättringsutgifter på annans fastighet		66 868	70 644
Maskiner, inventarier, installationer mm		21 902	23 374
Summa Materiella anläggningstillgångar		119 247	123 422
Varulager mm			
Varulager och förråd		812	609
Summa Varulager mm		812	609
Fordringar			
Kundfordringar		17 876	19 297
Fordringar hos andra myndigheter		10 009	22 097
Övriga fordringar		377	660
Summa Fordringar		28 262	42 054
Periodavgränsningsposter	13		
Förutbetalda kostnader		13 495	14 753
Upplupna bidragsintäkter		1 105	974
Övriga upplupna intäkter		20 771	15 315
Summa Periodavgränsningsposter		35 370	31 042
Avräkning med statsverket	14		
Avräkning med statsverket		7 854	52
Summa Avräkning med statsverket		7 854	52
Kassa och bank	15		
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret		24 647	14 203
Kassa, postgiro och bank		11	5
Summa Kassa och bank		24 658	14 208
SUMMA TILLGÅNGAR		236 841	233 732
KAPITAL OCH SKULDER			
Myndighetskapital	16		
Statskapital		6 036	6 844
Donationskapital		290	286
Balanserad kapitalförändring		-74 194	-66 643
Kapitalförändring enligt resultaträkningen		3 103	-8 907
Summa Myndighetskapital		-64 764	-68 419
Avsättningar	17		
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser		5 705	5 314
Övriga avsättningar		4 330	5 366
Summa Avsättningar		10 035	10 680

Balansräkning

(tkr)	Not	2013-12-31	2012-12-31
Skulder mm	18		
Lån i Riksgäldskontoret		131 864	133 350
Skulder till andra myndigheter		11 892	8 980
Leverantörsskulder		19 975	18 118
Övriga skulder		3 551	3 741
Summa Skulder mm		167 282	164 189
Periodavgränsningsposter	19		
Upplupna kostnader		14 574	12 597
Oförbrukade bidrag		46 895	49 878
Övriga förutbetalda intäkter		62 819	64 807
Summa Periodavgränsningsposter		124 289	127 282
SUMMA KAPITAL OCH SKULDER		236 841	233 732

Ansvarsförbindelser

Myndigheten har inga utestående ansvarsförbindelser.

Anslagsredovisning

Anslag	Ingående överföringsbelopp	Årets tilldelning enligt regleringsbrev	Omdisponerat anslagsbelopp	Indragning	Totalt disponibelt belopp	Utgifter	Utgående överföringsbelopp
UO 14 01 004 ap 2 Lönebidrag och samhall m.m.	68 974	121 800		-68 974	121 800	-18 011	103 789 ¹⁾
UO 17 01 004 ap 10 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet (ram)	84	14 858			14 942	-14 696	247
UO 17 07 001 ap 1 Riksantikvarieämbetet, förvaltningskostnader (ram)	3 213	205 481			208 694	-211 333	-2 639
UO 17 07 001 ap 2 Kulturarvs-IT (ram)	266	9 760		-266	9 760	-9 627	133
UO 17 07 002 ap 1 Bidrag till kulturmiljövård (ram)	-1 755	245 718			243 963	-245 074	-1 111
UO 17 07 002 ap 2 Bidrag till arbetslivsmuséer (ram)	51	6 000		-51	6 000	-6 000	0
Summa	70 834	603 617	0	-69 291	605 160	-504 739	100 420

¹⁾ Satsningen Kulturarvslyftet har inte fått det genomslag som förväntades. Antalet ansökningar och påbörjade projekt har inte svarat mot de medel som tilldelats.

Redovisning mot inkomstitel

Inkomstitel	Beräknat belopp	Inkomster
2811 247 Övriga inkomster	-	-30

Se not 8 om uppbördsverksamhet.

Redovisning av beställningsbemyndiganden i årsredovisningen

Anslag	Tilldelat bemyndigande (ram)	Ingående åtaganden	Utestående åtaganden	Utestående åtaganden fördelning per år		
				2014	2015	2016
UO 17 07 002 ap 1 Bidrag till kulturmiljövård	100 000	73 277	70 750	63 216	5 954	1 580

Villkor för anslag

Anslag	Finansiellt villkor	Utfall
UO 17 07 001 Riksantikvarieämbetet (ram)		
ap 1 Riksantikvarieämbetet förvaltningskostnader		
Bidrag till organisationer inom kulturmiljövårdens område, högst	4 500	4 500
UO 17 07 002 Bidrag till kulturmiljövård (ram)		
ap 1 Bidrag till kulturmiljövård		
Bidrag till kulturmiljövård enligt 2–5, 7,8 och 13 §§ enl förordning (2010:1121) om bidrag till förvaltning av kulturmiljöer	-	209 766
- varav förvaltning och utveckling av K-samsök	2 500	2 500
Regionala och kommunala kunskapsunderlag i enlighet med 9 § bidragsförordningen enligt ovan, högst	25 000	24 956
Licensavgifter för digital fornminnesinformation	600	585
Arkeologiska undersökningskostnader i samband med bostadsbyggande enl 10§ bidragsförordningen, högst	15 000	0
Ersättning enl 3 kap 10§ lagen (1988:950) om kulturminnen mm	-	0
Bidrag enl 2 kap 14§ samt 2 kap 7, 8 och 15 §§ lagen (1988:950)	-	4 287
Konserveringsinsatser	4 000	3 796
Intrångsersättning får betalas ut vid beslut om kulturresevat	-	0
UO 14 01 004 Lönebidrag och samhäll m.m. (ram)		
ap 2 Kulturarvslyftet		
Bidrag enligt förordningen (2011:1560) om statsbidrag till kostnader för verksamheten Kulturarvslyftet	120 000	16 366
Varav projekt som anordnas av Riksantikvarieämbetet	5 000	199
Administration av Kulturarvslyftet	1 800	1 644

Tilläggsupplysningar och noter

Kommentarer till noter

Belopp redovisas i tkr där ej annat anges.

Redovisnings- och värderingsprinciper

Årsredovisningen är upprättad efter den uppställning som anges i förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag.

Brytdag för löpande redovisningen har varit den 3 januari 2014.

Fordringar har upptagits till belopp som efter individuell prövning beräknas bli betalda. I de fall faktura eller motsvarande inkommit efter fastställd brytdag eller där fordrings- eller skuldbeloppet ej är känt vid brytdagen, redovisas beloppen som periodavgränsningsposter. Som periodavgränsningsposter har belopp över 20 tkr bokförts. Skulderna har tagits upp till det nominella värdet på bokslutsdagen.

Lagret består av souvenirer, böcker och linoljefärslikaren "Lino". Lagren av souvenirer har värderats till beräknat inköpsvärde för kuranta varor. Lagren av egenproducerade böcker har värderats till beräknat försäljningsvärde för kuranta böcker. Lager av linoljefärslikaren har beräknats till försäljningsvärdet.

Materiella och immateriella anskaffningar med en beräknad ekonomisk livslängd om minst tre år och ett anskaffnings-

värde på minst 20 tkr, eller immateriella anläggningstillgångar till ett värde av minst 100 tkr, har redovisats som anläggningstillgångar. På anskaffningsvärdet har linjär avskrivning gjorts utifrån den bedömda ekonomiska livslängden.

Från år 2013 tas lån för samtliga anläggningstillgångar som ska lånefinansieras även under uppförandetiden. Det innebär att anläggningar som ännu inte aktiverats för avskrivning belånas.

Under 2013 har en anläggningstillgång omklassificerats från anläggningsgrupp *Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar* till anläggningsgrupp för *Balanserade utgifter för utveckling*. Jämförelsetalen i balansräkningen och i not för 2012 har justerats för att underlätta jämförelsen mellan åren.

Följande avskrivningstider tillämpas

Balanserad utveckling, rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar	3–5 år
Byggnader, mark och annan fast egendom	20–40 år
Förbättringsutgifter på annans fastighet	3–10 år
Förbättringsutgifter på annans fastighet, SMT	3–30 år
Maskiner, inventarier, installationer m.m.	3–7 år

Övriga upplysningar

Uppgift om de anställdas frånvaro på grund av sjukdom under räkenskapsåret redovisas i resultatredovisningen.

Uppgifter om insynsråd och ledande befattningshavare enligt FÅB 7 kap2§

Ledning

Ersättning utbetald under år 2013, tkr

Lars Amréus	1 094
Knut Weibull	996

Ledamöter i insynsrådet

Ersättningen fördelas enligt följande

Ulf Boman	5
Sara Haag	2
Henrik Larsson	6
Karin O'Connor	6

Summa **18**

Riksantikvarieämbetet har under 2013 överskridit beloppsgränsen för direktupphandling, enligt lagen (2007-1091) om offentlig upphandling, från 14 leverantörer till ett belopp om knappt 24 mnkr. Under året har ytterligare en rättsutredning genomförts för att bedöma om det finns skäl att inte upphandla underkonsulter i samband med KML-undersökningar (dokument-ID REDO-2013-45). Slutsaten är att dessa tjänster inte kan bedömas vara undantagna från

Styrelseuppdrag 2013

Ulf Boman	Boman Wiking Konsultation AB
Sara Haag	Sara Haag AB
Henrik Larsson	Hummelbos Byggnadsvård AB
	Buttle Kalk AB
Karin O'Connor	Telge Energi AB
	SOS Barnbyar
	Corporate Crativity AB
	Jumperfabriken AB
Lars Amréus	Stiftelsen för föremålsvård i Kiruna
	Insynsrådet för Länsstyrelsen Gotland

upphandlingsskyldigheten. Upphandling av C14-analyser är påbörjad. Analys pågår för att definiera vilka av underökningarnas övriga deltjänster som bör upphandlas. Samråd sker med SHMM för att klarlägga avtalsansvar i aktuella upphandlingar kopplade till den arkeologiska uppdragsverksamheten. Under året har upphandlingsverktyget TendSign anskaffats.

Noter till resultaträkningen

Not 1

Intäkter av anslag	2013	2012
UO 17 07 001 ap 1 Riksantikvarieämbetet, förvaltningskostnader	206 330	199 464
UO 17 07 002 ap 1 Bidrag till kulturmiljövård	9 791	6 788
UO 14 01 004 ap 2 Lönebidrag och samhall m.m.	1 644	1 800
UO 17 01 004 ap 10 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet	2 726	4 354
Summa intäkter av anslag	220 491	212 406

Not 2

Intäkter av avgifter och andra ersättningar	2013	2012
Avgiftsbelagd verksamhet		
Arkeologiska undersökningar	163 522	140 653
- varav tjänstexport	1 775	-
Övrig avgiftsbelagd verksamhet		
Svensk Museitjänst	23 829	24 191
Entrémedel	2 849	2 782
Konserveringsavgifter	0	28
Transportavgifter	0	51
Butiksförsäljning vid besöksmål	1 158	1 272
Övriga avgifter avgiftsbelagd verksamhet	474	66
Intäkter av avgifter enligt avgiftsförordningen (1992:191) – enligt 4§		
Publikationer	67	44
Konferenser/kurser	1 372	684
Hysesintäkter	2 132	3 040
Resurssamodning	4 324	4 939
Övrigt	27	84
- enligt 15§		
Fotostatkopior	13	23
Andra ersättningar		
Andra ersättningar	49	109
Summa	199 815	177 964

Intäkter av avgifter och andra ersättningar har ökat relativt 2012. Förklaringen är främst att intäkterna för den arkeologiska uppdragsverksamheten har ökat.

Not 3

Intäkter av bidrag	2013	2012
Statliga myndigheter	1 741	764
Mellanstatliga organ (EU projekt)	464	89
Icke statliga bidrag	5 973	7 702
Summa intäkter av bidrag	8 179	8 555

Inga sponsringsintäkter har mottagits under året.

Not 4

Finansiella intäkter	2013	2012
Ränteintäkter räntkonto hos RGK	144	145
Övriga finansiella intäkter	20	407
Summa finansiella intäkter	164	552

De höga finansiella intäkterna 2012 kan hänföras till retroaktiv ränta som erhållits från Statens pensionsverk.

Noter till resultaträkningen

Not 5

Kostnader för personal	2013	2012
Lönekostnader exkl arbetsgivaravgifter, pensionspremier mm	154 720	155 594
Övrigt	80 072	80 299
Totalt lönekostnader	234 792	235 893

Not 6

Övriga driftkostnader	2013	2012
	111 645	91 447

Ökningen av de övriga driftkostnaderna 2013 relativt 2012 förklaras av entreprenadkostnader för renoveringen av Visby ringmur, den arkeologiska uppdragsverksamhetens högre omsättning samt av högre kostnader för arkeologi enligt kulturmiljölagen (1988:950) 2 kap 14 §.

Not 7

Finansiella kostnader	2013	2012
Räntekostnader lån hos RGK	1 327	1 970
Övriga finansiella kostnader	74	366
Summa finansiella kostnader	1 401	2 336

Not 8

Uppbördsverksamhet	2013	2012
Intäkter av avgifter m.m. som inte disponeras av myndigheten	30	5 954
Medel som tillförts statens budget för uppbördsverksamhet	-30	-5 954
Saldo uppbördsverksamhet	0	0

Beloppet 2013 avser en intäkt vid förrättning vid ett marksskifte. 2012 års belopp avser försäljningsintäkt för en fastighet. Intäkterna har rapporterats mot inkomsttitel.

Not 9

Lämnade bidrag	2013	2012
Bidrag har fördelats från följande anslag:		
UO 14 01 004 ap 2 Lönebidrag och samhall m.m. <i>Avser arbetsmarknadsstatningen Kulturarvslyftet. Kulturarvslyftet redovisas utförligt i en separat rapport.</i>	16 366	3 026
UO 17 01 004 ap 10 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet <i>Se ytterligare info om bidragsfördelningen i tabell 1 samt tabell 2 (sid 9).</i>	11 970	10 698
UO 17 07 001 ap 1 Riksantikvarieämbetet, förvaltningskostnader <i>Avser bidrag till organisationer inom kulturmiljöområdet.</i>	4 500	4 500
UO 17 07 001 ap 2 Kulturarvs-IT <i>Se ytterligare info om bidragsfördelningen i avsnitt Kulturarvs-IT (sid 51).</i>	9 627	9 422
UO 17 07 002 ap 1 Bidrag till kulturmiljövård <i>Se ytterligare info om bidragsfördelningen i avsnitt Kulturmiljövårdsanslaget (sid 25–31).</i>	234 731	237 067
UO 17 07 002 ap 2 Bidrag till arbetslivsmuseer <i>Se ytterligare info om bidragsfördelningen i avsnitt Kulturmiljövårdsanslaget (sid 25–31).</i>	6 000	5 949
Summa lämnade bidrag	283 194	270 661

Not 10

Årets kapitalförändring	2013	2012
Avskrivning av invärderade anläggningstillgångar	-887	-871
Avskrivning av tidigare anslagsfinansierade tillgångar	-1 640	-1 360
Resultat av arkeologisk uppdragsverksamhet	5 168	-6 885
Resultat av butiksförsäljning besöksmål	-227	-159
Resultat Svensk Museitjänst	689	362
Avsättning ränta donationskapital	1	5
Årets kapitalförändring	3 103	-8 907

Noter till balansräkningen

Not 11

Immateriella anläggningstillgångar	2013-12-31	2012-12-31
Balanserade utgifter för utveckling		
IB anskaffningsvärde	44 002	40 839
Årets anskaffningar	2 744	4 835
Årets utrangeringar	-1 159	-1 672
Anskaffningsvärde UB	45 587	44 002
IB ack avskrivningar	-27 330	-25 162
Årets avskrivningar	-3 665	-3 839
Årets utrangeringar	1 159	1 672
Ack avskrivningar UB	-29 835	-27 330
Bokfört värde balanserade utgifter för utveckling	15 751	16 672
Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar		
IB anskaffningsvärde	19 093	13 736
Årets anskaffningar	1 055	5 808
Korrigerig av anskaffningsvärde	0	-389
Årets utrangeringar	-377	-63
Anskaffningsvärde UB	19 771	19 093
IB ack avskrivningar	-13 420	-12 128
Årets avskrivningar	-1 842	-1 355
Årets nedskrivningar	0	63
Årets skrotning	377	0
Ack avskrivningar UB	-14 884	-13 420
Bokfört värde rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar	4 887	5 673
Summa Immateriella anläggningstillgångar	20 638	22 345

En anläggningstillgång har tidigare felaktigt legat i anläggningsgruppen rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar. Detta har korrigerats under året och anläggningen har flyttats till anläggningsgruppen balanserade utgifter för utveckling. För att underlätta jämförelser mellan åren har även siffrorna för 2012 korrigerats.

Not 12

Materiella anläggningstillgångar	2013-12-31	2012-12-31
Byggnader, mark och annan fast egendom		
IB anskaffningsvärde	61 465	60 064
Årets anskaffningar	3 483	1 400
Anskaffningsvärde UB	64 948	61 465
IB ack avskrivningar	-32 061	-29 705
Årets avskrivningar	-2 410	-2 356
Ack avskrivningar UB	-34 471	-32 061
Summa byggnader, mark och annan fast egendom	30 477	29 404

RAÄ ansvarar för ca 150 fastigheter och ett 70-tal kulturmiljöer. Fastighetsbeståndet består av ruiner, runstenar, forngravar och kyrkor mm. Det finns fastigheter som inte är upptagna i balansräkningen som saknar anskaffningsvärde. Något krav på invärdering av tillgångar som anskaffats tidigare än 2003 finns inte. RAÄ har därför inte invärderat dessa tillgångar vilka följaktligen inte har något värde i bokföringen. Fastigheternas taxeringsvärde uppgår till 6 506 tkr.

Noter till balansräkningen

Förbättringsutgifter på annans fastighet

IB anskaffningsvärde	85 440	85 109
Årets anskaffningar	389	336
Årets utrangeringar	-42	-5
Anskaffningsvärde UB	85 787	85 440
IB ack avskrivningar	-14 795	-10 512
Årets avskrivningar	-4 165	-4 288
Årets utrangeringar	42	5
Ack avskrivningar UB	-18 918	-14 795
Bokfört värde förbättringsutgifter på annans fastighet	66 868	70 644

Maskiner, inventarier, installationer m.m.

IB anskaffningsvärde	92 715	93 470
Årets anskaffningar	5 103	2 267
Årets utrangeringar	-3 685	-3 022
Anskaffningsvärde UB	94 132	92 715
IB ack avskrivningar	-69 521	-65 877
Årets avskrivningar	-6 575	-6 663
Årets utrangeringar	3 685	3 019
Ack avskrivningar UB	-72 411	-69 521
Bokfört värde maskiner, inventarier, installationer mm	21 722	23 194

Konst och andra ej avskrivningsbara tillgångar

IB anskaffningsvärde	180	806
Årets anskaffning	0	50
Avslutade inlösensärenden	0	-676
Anskaffningsvärde UB	180	180
Bokfört värde	180	180

Summa materiella anläggningstillgångar

119 247 **132 729**

Not 13

Periodavgränsningsposter – fordringar

2013-12-31 **2012-12-31**

Förutbetalda kostnader		
Hyreskostnader	11 647	13 039
Övriga förutbetalda kostnader	1 847	1 714
Summa	13 495	14 753
Upplupna bidragsintäkter		
Fordringar projekt RAÄ exkl. UV	1 105	974
Summa	1 105	974
Upplupna intäkter		
Projektfordringar UV	20 463	14 992
Övriga upplupna intäkter	307	323
Summa	20 771	15 315
Summa periodavgränsningsposter – fordringar	35 370	31 042

Noter till balansräkningen

Not 14

Avräkning med statsverket	2013-12-31	2012-12-31
Uppbörd		
<i>Ingående balans</i>	0	0
Redovisat mot inkomsttitel	-30	-5 954
Uppbördsmedel som betalats till icke räntebärande flöde	30	5 954
<i>Skulder avseende uppborrd</i>	0	0
Anslag i icke räntebärande flöde		
<i>Ingående balans</i>	1 688	630
Redovisat mot anslag (bidrag)	269 085	255 846
Medel hänförliga till transfereringar mm som betalats från icke räntebärande flöde (utbetalningar)	-267 034	-254 788
Fordringar avseende anslag i icke räntebärande flöde	3 739	1 688
Anslag i räntebärande flöde		
<i>Ingående balans</i>	-3 563	-4 919
Redovisat mot anslag utgifter	235 655	229 532
Anslagsmedel som tillförs räntekonto	-230 099	-228 515
Återbetalning av anslagsmedel	266	339
<i>Fordringar/skulder avseende anslag i räntebärande flöde</i>	2 259	-3 563
Fordran avseende semesterlöneskuld som inte redovisats mot anslag		
<i>Ingående balans</i>	2 360	3 325
Redovisat under året enligt undantagsregeln	-503	-965
<i>Fordran avs semesterlöneskuld som inte redovisats mot anslag</i>	1 857	2 360
Övriga fordringar/skulder på statens centralkonto i Riksbanken		
<i>Ingående balans</i>	-432	0
Inbetalningar i icke räntebärande flöde	1 306	7 080
Utbetalningar i icke räntebärande flöde	-267 877	-256 345
Betalningar hänförliga till anslag och inkomsttitlar	267 004	248 833
<i>Saldo</i>	0	-432
<i>Övriga fordringar/skulder på statens centralkonto i Riksbanken</i>	0	-432
Totalt avräkning med statsverket	7 854	52

Not 15

Kassa och bank	2013-12-31	2012-12-31
Behållning på Räntekonto	24 647	14 203
Kassa Bank	11	5
Summa	24 658	14 208

Den ökade behållningen på räntekontot förklaras av att den arkeologiska uppdragsverksamheten har genererat ett positivt resultat 2013 om 5,2 mnkr. 2012 års resultat uppgick till -6,9 mnkr.

Noter till balansräkningen

Not 16

Myndighetskapital	2013-12-31	2012-12-31
Statskapital		
Kulturtillgångar	-180	-180
Anslagsfinansierade anläggningar IB	-6 665	-6 768
Avskrivningar från föregående år	1 360	1 319
Nyanskaffade under året	-552	-1 216
Summa statkapital	-6 036	-6 844
Donationskapital		
Donationskapital IB	-286	-282
Kapitalför föreg år ränta	-4	-4
UB Donationskapital	-290	-286
Balanserad kapitalförändring		
Kapitalförändring enligt resultaträkning föregående år	7 551	1 561
Balanserad kapitalförändring föregående år	66 643	65 082
Summa	74 194	66 643
Årets kapitalförändring	-3 103	8 907
Summa myndighetskapital	64 764	68 419

2012 års kapitalförändring har 2013 disponerats enligt följande: -1 360 tkr har förts mot statskapital avseende avskrivningar av anslagsfinansierade anläggningstillgångar, 4 tkr har förts mot donationskapital avseende ränta som ska tillföras donationskapitalet och resterande, -7 551 tkr, som avser utfall i avgiftsfinansierade verksamheter samt avskrivning av invärderade anläggningstillgångar har förts mot den balanserade kapitalförändringen. Anslagsfinansierade anläggningstillgångar utgörs av informationssystemen Platser, K-samsök och Kringla vilka har finansierats med anslag 7:2, ap 1.

Not 17

Avsättningar	2013-12-31	2012-12-31
Avsättningar för pensioner		
Ingående avsättning	5 314	5 366
Årets pensionskostnad	2 967	2 422
Årets pensionsutbetalningar	-2 576	-2 474
Utgående avsättning	5 705	5 314
- varav särskild löneskatt	1 114	1 038
Övriga avsättningar		
Avsättning lönekostnader avseende personal i omställning		
- årets förändring	-1 026	2 107
- utgående balans	1 150	2 176
Engångspremier särskild pensionsersättning		
- årets förändring	0	-313
- utgående balans	0	0
Avsättning för särskild kompetensutveckling		
Ingående balans	3 190	3 455
- årets förändring	-10	-265
- utgående balans	3 180	3 190
Summa	10 035	10 680

Noter till balansräkningen

Not 18

Skulder m.m.	2013-12-31	2012-12-31
Lån i Riksgäldskontoret		
Låneram enligt 20§ lag (1996:1059) om statsbudgeten	155 000	155 000
Ingående skuld	133 350	137 310
Upptagna lån under året	21 291	11 893
Amorteringar	-22 777	-15 854
Utgående låneskuld	131 864	133 350
Räntekontokredit i riksgäldskontoret		
Beviljad kreditram	30 000	45 000
Utgående skuld	0	0
Skulder till andra myndigheter		
Leverantörsskuld statliga	5 968	3 015
Övriga skulder, statliga	5 924	5 964
Summa statliga skulder	11 892	8 980
Leverantörsskuld övriga	19 975	18 118
Övriga skulder	3 551	3 741
Summa skulder m.m.	167 282	164 189

Lånet i Riksgäldskontoret skulle vid utgången av 2012 varit 126 708 tkr. Vid låneupptag i december 2012 justerades lånebeloppet med fel belopp. Felet korrigerades i februari 2013.

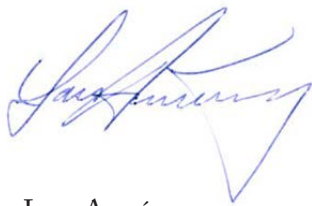
Not 19

Periodavgränsningsposter – skulder	2013-12-31	2012-12-31
Upplupna kostnader		
Upplupna semesterlöner inkl sociala avgifter	12 924	11 612
Upplupna löner inkl sociala avgifter	1 018	414
Övrigt	632	571
Summa	14 574	12 597
Oförbrukade bidrag		
Oförbrukade bidrag statliga	40 208	40 420
Förväntas tas i anspråk inom följande tidsintervall:		
- inom tre månader	0	-
- mer än tre månader till ett år	2 089	-
- mer än ett år till tre år	6	-
- mer än om tre år	38 112	-
Oförbrukade bidrag utomstatliga	6 688	9 458
- varav donationer	3 306	4 081
Summa	46 895	49 878
Övriga förutbetalda intäkter		
Förutbetalda intäkter UV:s projekt övriga projekt	12 790	14 556
Förutbetalda intäkter UV:s projekt statl projekt	44 257	44 281
Befarade projektunderskott UV	306	680
Förutbetalda hyresintäkter statliga	3 275	3 106
Förutbetalda hyresintäkter utomstatliga	2 192	2 183
Summa	62 819	64 807
Summa periodavgränsningsposter – skulder	124 289	127 282

Jag bedömer att Riksantikvarieämbetet utifrån givna resurser och genom att genomföra de prestationer som redovisas i huvudsak har nått målen för 2013.

Jag intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning.

Stockholm 2014-02-20

Lars Amréus
Riksantikvarie

